Corander. FINSK SATSLÄRA. 2 uppl.

U. B.

UNIV. BIBLIOTH.
* 1908 *
HELSINGFORS

314. III. 86.

FINSK SATSLÄRA

AF

Axel Gabr. Corander.

Andra tillökta upplagan.

WIBORG,
På finska litteratursällskapets förlag.

FINSK SATSLÄRA

AF

Axel Gabr. Corander,
konrektor i Wiborg.

Andra tillökta upplagan.

WIBORG,
tryckt hos N. A. Zilliacus 1865.

På finska Litteratursällskapets i Wiborg förlag.

Imprimatur: *L. Heimbürger.*

INNEHÅLL.

I. Den enkla satsen.

Subjektet ..... Sid. 7.
Predikatet ..... „ 11.

II. Den enkla utvidgade satsen.

A) Satsen utvecklad genom nomen:

Attributer ..... „ 16.
Genitivus possessivus och qvalitatis ..... „ 17.
Appositioner ..... „ 21.
Partitiver ..... „ 24.
Tilltal och utrop ..... „ 28.
Objektet ..... „ 29.
Lokal-bestämningar ..... „ 34.
Kasus för orsak och verktyg ..... „ 42.
Kasus för egenskap, ursprung (ämne), ändamål och förvandling ..... „ 43.
Tiden ..... „ 46.
Bestämningen af datum ..... „ 50.
Priset och värdet ..... „ 52.
Jemförelser och dimensioner ..... „ 53.
Öfriga kasus-förhållanden ..... „ 55.
Substantiver vid Verba impersonalia och verbet „Olla“ ..... „ 58.
Adverbielt begagnade kasus ..... „ 64.
Läran om Postpositioner ..... „ 66.

B) Satsen utvecklad genom Nominalmodi:

Verbet såsom subjekt ..... „ 70.
Verbet såsom predikatsord ..... „ 72.
Verbet såsom objekt ..... „ 73.
Verbal-adjektiver ..... „ 77.
Allmänna anmärkningar vid verbal-adjektiver ..... „ 81.

Sammandragna verbal-konstruktioner:

a) Sammandragen finalsats med utelemnadt „för att“, „till att“ ..... „ 83.
b) Sammandragna temporalsatser med utelemnadt „då“, „sedan“ ..... „ 89.
c) Sammandragna objektivsatser med utelemnadt „att“ ..... „ 93.

Gerundium loci & instrumenti ..... Sid. 99.
Gerundium necessitatis ..... „ 105.
Nominalmodus förenad med kopulan „olen" ..... „ 107.
Verbum continuativum, descriptivum, frustraneum och emphaticum ..... „ 110.
Om negation vid nominalmodus ..... „ 112.
Slutanmärkningar vid nominalmodi ..... „ 113.

III. Den sammansatta satsen.

A) Samordnade satser ..... „ 114.
B) Underordnade satser:
a) Relativa satser ..... „ 118.
b) Konjunktionela satser ..... „ 120.
C) Relaterade satser (Oratio recta & obliqua) ..... „ 121.
D) Frågesatser:
a) Direkt frågesats eller Fråga och Svar ..... „ 123.
b) Indirekt frågesats eller Frågeord utan fråga ..... „ 126.

IV. Tillägg.

Ordens ordningsföljd ..... „ 128.
Om Passivum och Verbum reflexivum i finskan ..... „ 130.

Förord.

Då första upplagan af undertecknads "Utkast till Finsk Satslära" omfattats af allmänheten med den välvilja, att den redan är utsåld samt finska språkets studium vid våra läroverk numera fordrar en fullständigare satslära, så framlägges nu för allmänheten en ökad och nära nog fullständigt omarbetad upplaga af nämnde bok. Som denna upplaga således är digrare än den förra, så hafva de anmärkningar, som jemte reglorna, enligt författarens tycke, lämpa sig för klassläsning, blifvit utmärkta med stjerna (*), hvaremot de öfriga mera speciela anmärkningarna äro ämnade att lemnas till universitetstiden. Bokens nuvarande större volum är till stor del föranledd af de värdefulla anmärkningar, som författaren haft nöjet emottaga af kanslirådet E. Lönnrot, gymnasii adjunkten F. J. Petersén, universitets docenten Jul. Krohn samt författarens bröder D:r H. K. Corander och konrektorn Kl. Fr. Corander, till hvilka alla författaren står i stor tacksamhets förbindelse och hoppas de ursäkta att alla deras anmärkningar icke kunnat godkännas. Så har bland annat äfven önskan att få boken mera vetenskapligt framställd icke blifvit hörsammad, utan har den praktiska användbarheten äfven nu afsetts, hvarföre sådana reglor kunna påträffas parallelt ställda, hvilka strängt systematiskt bordt stå från hvarandra långt afskilda. Detta har skett äfven derföre, att mångens, äfven kännarens af finska språket, öra ännu träffas osäkert i många fall, om det ej rättas af parallela uttryck. En alltför stor omkastning af en skolboks reglor är ej heller lemplig, derföre hafva äfven benämningarne "verbum såsom subjekt, predikat och objekt blifvit

bibehållna, ehuru af samme anmärkare ogillade. Från andra språks satsläror redan van vid dessa benämningar får den på svenska tänkande eleven, för hvilken denna bok är skrifven, sålunda lättare reda på den sökta regeln, men intet hindrar derföre läraren, om han så önskar, att kalla de der i fråga varande verberna "fyllnadsverber." Deremot har benämningen "Verbum passivum" blifvit utmönstrad från finska verbets konjugation och ersatt med benämningen "Verbets impersonela form," emedan lektor G. E. Eurén i sin sednast utgifna formlära "Suomalainen kieli-oppi, toinen painos" redan gjort det före mig och kallat denna form „tekiätön heimo.„ Ett fullständigt uppräknande af alla de verber, adjektiver och substantiver, som konstrueras med Translativus, Allativus, Illativus o. s. v., hvilket äfven önskats, torde vara omöjligt i en satslära och bör väl lemnas åt lexikografer. Författaren fruktar tvertom sig hafva uti detta uppräknande gått kanske redan för långt i denna upplaga.

Wiborg den 12 April 1865.

Axel Gabr. Corander.

I. Den enkla satsen.

Subjektet.

I. Subjektet står i Nominativus, Partitivus eller Genitivus, nemligen:

a) i *Nominativus* vid verba transitiva och reflexiva alltid, samt vid verba intransitiva, när det är *totalt,* t. ex. poika lukee gossen läser, pojat lukewat gossar läsa, hän riisuikse han afkläder sig, tyttö ei tule flickan kommer icke, miehet eiwät ompele karlar sy icke, hewoiset juoksewat hästarne springa, laulu ei kuulu sången höres icke;

b) i *Partitivus* vid verba intransitiva, när det är *partielt* eller obestämdt t. ex. miehiä tulee män komma, tuolla juoksee hewoisia der springa hästar, laulua ei kuulu sång hörs icke, miehiä ei näy, waan naisia karlar synas icke, men qvinnor, wettä ei ole det fins ej vatten; och

Anm. Subjektet till ei näy (syns icke) står alltid i Partitivus, om det icke är på något kändt ställe gömdt, t. ex. hewoista (Pekkaa) ei näy wielä hästen (Petter) syns ännu icke; deremot betyder hewoinen ei näy sieltä hästen synes icke från det (gömstället), Pekka ei näy tulewan Petter tycks ei komma.

c) i *Genitivus* vid verbets nominalmodi, t. ex. tämä on helppo hewoisen katkaista detta är lätt för hästen att bryta, miesten juoda för att männen må dricka, pojan tullessa då gossen kommer, hän kuuli

lintujen laulawan hon hörde fåglarna sjunga. — Vid dessa former motsvaras denna genitivus ofta af personalsuffixen ensam, t. ex. lukeakſeni för att jag skulle läsa.

Anm. 1. Om subjektet är totalt eller partielt, betecknas icke vid verba transitiva och bra sällan vid de reflexiva, t. ex. ſudet repiwät lampaita kan betyda såväl: *vargarne* rifva får, som: *vargar* rifva får; men *dit tränga sig möss* öfversättes äfven med: ſinne tunkeikſe hiiriä, *gossar tvätta sig der* tuolla peſeikſe poikia. — Skall nämnde skilnad framhållas, så måste omskrifning ske med hjelpverbet och Inessivus Subst. III, t. ex. ſudet owat, eller: ſuſia on lampaita repimäſſä; hiiret owat, eller: hiiriä on ſinne tunkeimaſſa; ſiellä oli tyttöjä lukemaſſa der läste flickor.

* **Anm. 2.** De härledda verberna på =un (=yn), hvilka Eurén kallar reflexiva, äro egentligen *intransitiva*, likasom de ursprungliga på =un (=yn), och kunna derföre hafva subjektet äfven i Partitivus, t. ex. wettä on wetäynyt weneeſen vatten har dragits (dragit sig in) i båten, jäitä keräyntyi ſinne is samlades (samlade sig) dit.

* **Anm. 3.** Om de intransitiva verbernas subjekt i svenskan har ett bestämmande pronomen eller artikel (bestämd eller obestämd), så ställes subjektet i finskan *alltid* i nominativus t. ex. mies tulee mannen kommer, nämä miehet mänewät dessa män begifva sig bort. — Men ibland måste äfven det artikellösa svenska subjektet återgifvas i finskan med nominativus, *a)* ifall något för hela subjektet väsendtligt gällande utsäges, t. ex. rehelliſet ihmiſet kulkewat paraiten läpi maailman redliga menniskor vandra bäst genom verlden, *b)* om predikatet i satsen utgöres af ett nomen i *nominativus* eller *partitivus* med föregående „olen, olla" i betydelsen af „*är*" (icke: *det finnes)*, t. ex. kypſet puolat owat punaiſet mogna lingon äro röda, ſuuret kalat owat woimakkaita stora fiskar äro starka. Deremot heter det: rehelliſiä ihmiſiä tulee tänne redliga menniskor komma hit, äfvensom: kalaa on ſiellä monen laatuiſta fisk förekommer (fins) der af flera slag, hiiriä on iſojaki äfven stora möss finnas.

Undant. Verbet ei ole i betydelsen af *„det fins icke, det förekommer icke"* konstrueras alltid med subjektet i *Partitivus*, äfven om subjektet i svenskan skulle hafva obestämd artikel, t. ex. niin häjnä ihmistä ei ole en så elak menniska finnes icke, niin isoa miestä ei ole en så stor man förekommer ej, sellaista puuta ei ole det fins ej ett sådant träd.

Anm. 4. Det s. k *„Passivet"* af transitiva och intransitiva verba är rätteligen ett impersonelt aktivum, ehuru man finner äfven det s. k. negativa passivet ibland konjugeradt personelt. Denna form kallas framdeles öfverallt *Verbets impersonela form* och det, som vanligen benämnes dess subjekt, är i sjelfva verket *objekt* och rättar sig efter objektsreglorna, t. ex. sieltähän sinut löydettiin derifrån hittade man ju dig (derifrån hittades ju du), sinnehän minut pestattiin dit städslade man ju mig (dit städslades ju jag), maito tuotiin man hemtade mjölken (mjölken hemtades), maitoa tuodaan man hemtar mjölk, maantietä kuljetaan landsväg befares, sinua ei kutsuttu du har icke blifvit kallad. — Härvid är att märka: *a)* om 3:dje persons personalpronomen (sing. eller plural.) är totalt objekt till denna verb-form, så står det i nominativus, men *b)* om nominativus af *andra* pronomina personalia påträffas i förening med detta s. k. passivs sammansatta tempora, så är olen, olla icke hjelpverb utan *kopula* och Modus Adj. således fritt predikat, t. ex. hän (he) tuomittiin man dömde honom (dem); sinä et ole kutsuttu du är icke bjuden, me olimme valitut vi voro valda.

Anm. 5. Af kardinal talet tuhat (1000) begagnas vanligen partitiven tuhatta såsom subjekt, men dock är det rättare att begagna nominativen, t. ex. tuhat miestä kaatui 1000 man stupade.

Anm. 6. Pluralis begagnas i finskan såsom subjekt, ofta i st. f. singularis i skrytsam stil, och kan då i svenskan ofta återgifvas med orden: „sådana som", t. ex. Gustaf Waasat, Gustaf Adolfit nostiwat Ruotsin mahtawuuteen sådana som Gustaf Wasa, Gustaf Adolf höjde Sverige till makt, pellot, niityt, meret, mantereet tuntewat hänet åker och äng, haf och land känna honom (ifr. Reg. II anm. om objektet).

II. Subjektet *utsättes icke: a)* då subjektet är personal-pronomen utan eftertryck på ordet, och

meningen (perioden) börjar med annat ord än verbum, t. ex. jos tiedät, niin sano om du vet, så säg, kun kuulimme, niin tulimme då vi hörde, så kommo vi; — *b)* ifall satsen är nekande eller frågande, kan verbet stå till först utan personal-pronomen, likaså om verbet står i Imperativus ell. Optativus, t. ex. et tiedä mitä teet du vet icke hvad du gör, emme kuule mitä huutawat vi höra ej hvad de ropa, tiedätkö? vet du? tiedäthän du vet ju, anna tulla låt komma, tulkoon måtte han komma; — *c)* då subjektet är obestämdt, i svenskan *man, det,* begagnas verbets Impersonela form och stundom äfven 3 pers. sing. presens aktivi utan subjekt, t. ex. jos ajatelta siin (ajatteli si) niinki om man skulle tänka äfven så, saadaan (saapi) ottaa det får tagas (man får taga), hedelmästä puun tuntee (puu tunnetaan) af frukten känner man trädet, ei tiedä, jos tuleekaan man vet icke, om han ens kommer.

Undant. On pronomen hän är subjekt, så måste detta pronomen i hufvudsatsen åtminstone engång utsättas äfven om verbet icke är första ordet i satsen, t. ex. siitä hän näki mitä oli tehnyt, ja katui deraf såg han, hvad han hade gjort, och ångrade sig.

Anm. 1. Ifall ordet *det,* såsom subjekt i svenskan, är genom kopula förenadt med ett adjektivum med åtföljande infinitivus, så uppträder i finskan Infinitiven ganska ofta såsom subjekt i satsen (ifr. Verbet såsom subjekt Reg. I), t. ex. waikea on löytää sellaisia miehiä det är svårt att finna sådana män, paha on sinne juosta det är illa att springa dit, sitä on surullinen kuulla det är sorgligt att höra det (ifr. anm. 4 pag. 15).

Anm. 2. Med verbum finitum vill finnen icke begynna sin period annars än i runo- och sago-stil, samt i de i Reg. II under *b* och *c* nämnda fall, t. ex. oli kerran karhu ja kettu det var engång en björn och en räf. — Äfven vid de i Reg. II *c* nämnda fall undvikes, om möjligt, att begynna satsen med verbum, ifall verbet ej har anhangspartikel, t. ex. man sprang hela vägen i

en fortsättning koko matka juostiin yhtä haawaa, (icke: juostiin koko matka y. h.); det är svårt att säga waikea on sanoa eller ompa waikea sanoa.

Predikatet.

I. Presens och Futurum hafva samma form i finskan, t. ex. minä sanon jag säger, minä sanon jag skall ell. kommer att säga.

Anm. Vill man bestämdt uttrycka futurum, så begagnas dertill verbet tulla (komma) jemte Illat. Subst. III af hufvudverbet eller också verbet olla (vara) jemte Adjekt. I, t. ex. minä tulen lausumaan siitä wielä ell. minä olen lausuwa siitä wielä jag kommer att tala derom ännu.

II. Verbet (det s. k. *bundna* predikatet), äfven hjelpverbet och det negativa verbet, rättar sig i numerus och person efter subjektet, då detta är *nominativ;* men alla *kardinaltal* och *Partitivus* i båda numeri, såsom subjekt, förenas alltid med 3 pers. sing., t. ex. sinä näet, et nä'e du ser, du ser icke, waimo on sairas qvinnan är sjuk, lintuja lentää foglar flyga, seitsemän hewoista tuli 7 hästar kommo.

Anm. 1. Hafva kardinaltalen ett demonstrativ-begrepp framför sig, då rättar sig predikatet efter demonstrativ-ordet, t. ex. nämä wiisi miestä sanoiwat dessa 5 män sade (ifr. Anm. 2 pag. 17).

Anm. 2. Ställes verbet *framför* sitt subjekt, så älskar verbet i 3 pers. stå i sing., om ock subjektet är nominat. plur., likaså i runo-stil i allmänhet, t. ex. muin oli ajat paremmat, päiwät kaikki kaunihimmat fordom voro tiderna bättre, dagarna alla skönare, (I Kntltr. 32: 5.)

III. När predikatet utgöres af verbum och ett nomen, så ställes nomen (det s. k. *fria* predikatet) i Nominativus, Partitivus eller Essivus, nemligen:

a) i *nominativus* vanligen, och alltid: 1) då predikatet är en *väsendtlig* egenskap hos subjektet,

t. ex. rauta on kowa jern är hårdt (ämne), hewoiset owat suuret hästar äro stora (djur), lappalaiset owat pienet lapparne äro små, puola ja liha owat punaiset lingon och kött är rödt, häät owat iloiset bröllopp är trefligt (tillfälle), potaatit owat hywät potäter äro goda (till föda), ell. potäterna (de här) äro goda; — 2) då subjektet är ett *lifegande* väsende i *singularis,* samt predikatet äfven är singularis, t. ex. lintu on lentäwä fågeln är flygande hän on poika han är en gosse, lappalainen on ihminen lappen är en menniska, kana on lintu hönan är en fågel;

b) i *partitivus:* 1) då predikatet, såsom adjektivum, utvisar blott *en viss tillfällig* art af subjektets olika arter, t. ex. nämät linnut owat siewiä dessa fåglar äro qvicka (fåglar), tämä rauta on kowaa, wie se pois detta jern är hårdt (-slags jern), för det bort, nämä hewoiset owat suuria dessa hästar äro stora, liha on punaista, en sitä osta köttet är rödt (kött), jag köper det icke, ne häät oliwat iloisia bröllopet var trefligt (bröllopp), osta, potaatit owat punaisia ja woi on hywää köp, potäterna äro röda och smöret är godt (smör), tämä wesi on terweellistä detta vatten är hälsosamt (vatten); — 2) då predikatet är ett substantivum i *pluralis* med rent partiel betydelse, d. ä. då subjektet utsäges såsom en del af predikatet, t. ex. lappalaiset owat ihmisiä lapparne äro menniskor (jemte andra), kanat owat lintuja hönorna äro fåglar, hän on Korhosia han hör till slägten Korhonen, kaurat owat jywiä hafran är säd; — 3) då predikatet är ett substantivum i *singularis,* betecknande någon subjektets beståndsdel, t. ex. tämä pöytä on leppää detta bord är (af) al, ihminen on lihaa, luuta ja werta menniskan är kött, ben och

blod, ſakſet owat rautaa saxen är (af) jern, ſarwi on luuta hornet är ben, astea on katajaa kärlet är (af) en, wene on haapaa båten är (af) asp, ſumu on wettä dimman är vatten, mato on limaa masken är slem, hylkeet owat raswaa skälarne äro speck. — (Predikatet i punkten 3:o kan äfven öfversättas med ett egenskaps adjektivum på -inen, ifall adjektivet icke har någon annan fixerad betydelse; sålunda kunna vid de anförda exemplen adjektiverna: leppäinen, rautainen, katajainen, haapainen o. dyl. begagnas, men deremot icke: lihainen köttig, werinen blodig, weſinen vattig, limainen slemmig, raswainen flottig o. dyl. Luinen kan äfven begagnas, emedan ordet betyder både „af ben," och „benig," likaså kiwinen och några andra, t. ex. ſarwi on luinen hornet är af ben, kala on luinen fisken är benig, katu on kiwinen gatan är stenlagd, ranta on kiwinen stranden är stenig.)

Anm. 1. Om predikatet utsäger en viss tillfällig art hos ett *lifegande subjekt i singularis*, står det vanligen i nominat. singul., men skall denna omständighet bestämdt uttryckas, så ställes predikatet antingen: *a)* i *partitivus singularis* med vidfogadt egenskapssubstantivum (laatua, ſukua, rotua, lajia o. s. v.), t. ex. Matti on laiskaa laatua M. hör till de lata, hewoinen on nelijalkaista eläin-lajia hästen hör till fyrfota djur, lehmä on hywä-maitoista rotua kon är god mjölk-ko; — eller *b)* i *partitivus pluralis* med underförstådt substantivum, t. ex. Matti on laiskoja (poikia), hewoinen on neli-jalkaiſia, tämä lehmä on hywä-maitoſia. Denna Partitivus med underförstådt substantivum kan begagnas, äfven ifall subjektet är *pluralis*, t. ex. hewoiſet owat ſuuria, kanat pieniä (eläimiä); lappalaiſet owat pieniä, ruotſalaiſet ſuuria (ihmiſiä). Häraf det likgiltiga om predikatets ställning, ifall subjektet är pluralis.

Anm. 2. När denna nyss nämnda *Partitivus qvalitatis* begagnas, måste predikats-begreppet vara sådant, att subjektet kan tänkas såsom en del deraf, ty i annat fall får denna konstruktion icke begagnas; man säger t. ex. Matti on ſuurta ſukua Matti är af hög börd; men icke: Matti on wähää järkeä, utan (enligt Anm. 3, pag. 20) genom sammansättning: Matti on wähä-järkinen ja huono-jalkainen M. har svagt förstånd och dåliga fötter.

* **Anm. 3.** I många fall är den logiska skilnaden emellan predikatet i *Nominativus* och i *Partitivus* föga märkbar, ifall

subjektet är *pluralis* eller ett *liflöst* föremål i singularis; men mot de öfriga af de ofvananförda reglorna får man dock svårligen bryta.

c) i *essivus*, då predikatet, vanligen ett substantivum, betecknar en för tillfället längre ell. kortare tid fortfarande egenskap och kan vid flera fall i svenskan uttryckas med *såsom*, t. ex. Matti oli wuoden lautamiehenä Matti var ett år nämndeman (såsom nämndeman), hän sanoi tytön olewan huonona han sade flickan vara dålig, rauta pysyy kowana jernet förblir hårdt, potaatit owat kuopassa hywänä potäterna förblifva i gropen goda, poikia on soutajoina gossar äro roddare, tyttöjä on siellä lukkarina flickor äro der klockare, susia on siellä koirina vargar begagnas der i egenskap af hundar.

Anm. 1. Predikats-nomen ställes äfven (enl. Reg III om egenskap och förvandling) i *Translativus*, då kopulan betecknar förvandling till, d. ä. vid verba, som betyda: *blifva till något, ända eller ämna till något, anse för* o. dyl., t. ex. Matti pääsi papiksi M. lyckades blifva prest, tyttö tuli sairaaksi flickan blef sjuk, se tauti on kuolemaksi den sjukdomen är till döds, se on hänelle pahaksi det länder honom till ondt, sateheksi on päiwän sappi till regn länder en vädersol, hän jäi köyhäksi han förblef fattig, saalis meni pieneksi fångsten blef liten.

Anm. 2. Med samma betydelser begagnas Essivus och Translativus äfven såsom objekts-predikat, hvilket vid verbets Impersonela form uppträder i svenskan såsom predikat till subjektet, (ifr. Reg. II och III om egenskap och förvandling), t. ex. hän nähtiin ruumiina man såg honom såsom lik (han sågs såsom lik), minut wihittiin papiksi man veg mig till prest (jag vegs till prest), sinua ei pidetty pahana man ansåg dig icke för elak, sellaisia ei sanota hywiksi sådana kallar man (kallas) icke goda; minä näin hänet piispana jag såg honom såsom biskop, he sanoiwat sinua tyhmäksi de kallade dig dum.

Anm 3. Är svenska subjektet i finskan Genitivus *Singularis* (hvilket inträffar i gerundial-satser, der verbet icke är verbum finitum),

så ställes predikats-fyllnaden också i Genitivus, t. ex. hän ſanoi miehen olewan hywän han sade mannen vara god; — deremot heter det: minä tiedän weitſien olewan tylſät jag vet att knifvarna äro slöa (ifr. Reg. III om objektiv-satser).

Anm. 4. Den hvars modersmål är svenskan, vill gerna sätta adverbium i st. f. det fria predikatet. Härvid bör han uppmärksamma att, när i svenskan följer ett adverbium efter uttrycken „*det är*", „*det var*" o. s. v., i finskan alltid då följer predikat, vanligen partielt, men icke adverbium, t. ex. „*det är väl, att du kom*" heter icke: ſe on hywästi, että tulit, utan: ſe on hywä että tulit; det var illa att han föll ſe oli paha että hän lankeſi, det skulle vara gladt (trefligt o. s. v.) att höra ſe oliſi iloista (hupaa, rattoista) kuulla, det är sorgligt (otäckt, ledsamt o. s. v.) att se ſe on surulliſta (rietaſta, waikeaa j. m. m.) nähdä, det är bra ſe on hywä! det är illa ſe on paha! — Om vid dessa talesätt ordet ſe står i Partitivus (ſitä=objekt), så står adjektivet alltid i *Nominativus*, emedan uttrycket är impersonelt; men om ſe (subjekt) står i Nominativus, så står adjektivet *oftast* partielt i *Partitivus*, dock icke alltid (ifr. Reg. II & III om Verba Impers. och pag. 10 anm. 1), t. ex. ſitä oli iloinen kuulla och ſe oli iloiſta kuulla det var gladt att höra.

Undant. Adverbierna oikein och wäärin brukas dock som predikat med underförstådt tehty eller ſanottu, t. ex. ſe on oikein det är rätt, ſe on wäärin det är orätt.

Anm. 5. Predikatets ställe företrädes ofta af någon konstruktion i lokalkasus. Kopulan utgöres då nästan alltid af verbet „olla," mera sällan af „pyſyä," t. ex. hän on hywillään ſiitä han är glad deröfver, älä ole ſiitä pahoillaſi var ej ängslig deröfver, minä olin wäſykſiſſä jag var trött, hän on wääräſſä (ſuoraſſa, oikeaſſa) han har orätt (rätt), pyſy oikeaſſa förblif vid det rätta, hewoinen on uuwukſiſſa hästen är trött, poika on ſuutukſiſſa gossen är ledsen (förargad), ifr. Reg. II om lokal-bestämningar.

IV. Äro nominativ-subjekterna flera, står predikatet i pluralis och rättar sig efter den förnämsta personen, t. ex. iſä ja äiti tulewat far och mor komma, minä ja ſinä näimme jag och du sågo.

II. Den enkla utvidgade satsen.

A. Satsen utvecklad genom Nomen.

Attributer.

I. Ett adjektivum, fogadt såsom attribut till ett substantivum, står dermed i lika numerus och kasus, t. ex. nämät hewoiſet ſyöwät huonoja heiniä dessa hästar äta dåligt hö, wanhan miehen nuorelle pojalle åt den gamla mannens unga son.

Anm. 1. Undantagsvis förekommer vid lokal-kasus och Translativus en annan konstruktion sålunda, att adjektivet står i den kasus meningen fordrar, men substantivet i Instruktivus plur., stundom i Partit. sing., t. ex. on pahoilla mielin; tulee pahoille mielin; tällä tawoin, tällä tapaa på detta sätt, wähäſſi aikaa till liten tid, o. dyl. Adjektivet har härvid antagit substantiv karakter, och det egentliga substantivet fogar sig dertill antingen adverbielt eller partitivt (jfr öfriga kas. förh. Reg. II.)

Anm. 2. I finskan äro några adjektiver oböjliga, sådana äro: joka hvarje, koko hel, aika, kelpo, oiwa duktig, pikku liten, eri särskild, wiime det sist förflutna, enſi det nästkommande, hvilka alldrig kunna stå ensamma. Itſe (sjelf) har endast singularis och är oböjligt, om det ställes *framför* sitt substantivum: men står det *efter* substantivet, så böjes det och har alltid suffix, utom då det är attribut till subjektet, t. ex. joka miehelle åt hvarje karl, minä tapaſin itſe herran jag träffade herren sjelf, näitkö heidät itſeuſä? såg du dem sjelfva? miehet itſe tuliwat männerne kommo sjelfva.

Anm. 3. Finskan begagnar inga artiklar, hvarföre ykſi alltid är räkneord eller ock adjektivum med betydelsen: *samma*, t. ex. yhſi niitä en af dem; yhtä ſukua af samma slägte, yhdellä tiellä på samma gång (väg), yhdet miehet samme män.

II. Kardinaltalen från och med kaksi, samt orden pari, moni då de icke stå såsom subjekt eller objekt, böjas med sitt substantivum i samma ka-

sus, men stå då med detta sitt substantivum *alltid i singularis* (jfr om Partitiver Reg. II och III jemte Anmärkningarne), t. ex. ajoi kolmella (parilla) hewoſella åkte med tre (ett par) hästar, oſaatko ajaa wiittä, ehk'et pariakaan hewoſta (hewois-paria)? kan du kuska fem, kanske ej ens ett par hästar? hän on lukenut monta kirjaa han har läst många böcker.

Anm. 1. Vid de *jemna* tio-, hundra- och tusen-talen komma såväl det sammansatta talets begge beståndsdelar, som substantivet att stå i samma kasus i singularis, t. ex. antoi kolmelle kymmenelle miehelle gaf åt 30 man. Deremot är vid de icke-jemna *tiotalen* sammansättningens *sednare* del och vid de ickejemna *hundra-* och *tusentalen* deras *förra* del oböjlig, t. ex. kahdelle toiſta ja tuhat kolmelle miehelle åt 12 och 1003 karlar, ſatakolmaſ hewonen den hundratredje hästen. Men ſins vid de icke-jemna tiotalen fullständigt ordet kymmenkä utsatt, så böjes äfven detta, t. ex. kahdelle toiſta kymmenelle miehelle åt 12 karlar. — Vid all vidare sammansättning följes här nämnda reglor, t. ex. kolmelle ſadalle kahdelle kolmatta miehelle åt 322 man.

Anm. 2. Ett pronomen demonstrativum eller annat demonstrativ-begrepp framför ett kardinaltal står i pluralis och verbet i satsen rättar sig då efter demonstrativ-ordet, t. ex. näille wiidelle miehelle åt dessa 5 män, me kolme weljeſtä ſanoimme vi 3 bröder sade.

Genitivus possessivus och qvalitatis.

I. Genitivus begagnas: *a)* såsom *genitivus subjektivus*, på frågan hvilkens? hvars? t. ex. miehen nuttu mannens rock, Jumalan rakkaus Guds kärlek (till menniskan); och *b)* äfven såsom *genitivus objektivus*, ifall tvetydighet ej uppstår, t. ex. rahan himo begär efter penningar, ſairauden tunto känning af sjukdom, Jumalan rakkaus (menniskans) kärlek till Gud, dock hellre rakkaus Jumalata kohtaan.

Anm. 1. Genitivus begagnas äfven af nomina propria, som bemärka *liflösa* föremål. (Jfr pag. 23, Reg. II, 2.)

Anm. 2. När svenska adjektiva possessiva kunna återgifvas med genitivus af det substantiv, hvaraf adjektivet är bildadt, begagnas i Finskan sjelfva substantivet, ställdt i genitivus singul., ifall icke i satsen en annan genitiv går förut, verkande tvetydighet, t. ex. Suomen kansa finska folket, Ruotsin kuningas svenska konungen, Wenäen waltakunta ryska riket; Wiipurin kirjallisuus-seura viborgska litteratursällskapet: men icke: Wiipurin kirjallisuuden seura, som skulle betyda: viborgska litteraturens sällskap. — Detta är nästan alltid fallet med adjektiva bildade från nomina propria; men ofta kan genitiven med fördel begagnas, der en del skribenter bruka nybildade och långsläpiga adjektiva på -llinen t. ex. *jungfrulig blygsamhet är qvinnans bästa egenskap* immen siweys ell. kainous (icke immellinen kainous) on naisen paras omaisuus, mensklig svaghet är förlåtlig ihmisen (-sten) heikkous (icke: ihmisellinen, inhimillinen heikkous) on anteeksi annettawa; hennes jungfruliga blyghet är stark immen kainous hänessä (icke: hänen immen k.) on luja.

II. I stället för pronomina possessiva, som saknas, begagnas i finskan suffixerna, och Genit. af personela pronomen utsättes blott för eftertrycks skull. Likväl gör 3:dje person härvid undantag så till vida, att suffixen *ensam* är tillräcklig för satsens tydlighet endast i det fall att suffixen hänför sig till satsens *subjekt* och således betyder *sin (sitt, sina);* men har suffixen afseende på något biord i satsen och betyder *hans (hennes, dess, deras),* då bör genitiven af *personal pronomen* tilläggas, t. ex. isäni min fader, poika antoi sisarelle rahansa gossen gaf åt systren sina penningar, poika antoi sisarelle hänen rahansa g. gaf åt systren hennes penningar, tyttö tuli, mutta hänen helmensä oli äiti antanut naapurille flickan kom, men hennes perlor hade modren gifvit åt grannen.

Anm. 1. Skulle 3:dje persons suffix afse ett ord, som från suffixen är långt aflägset genom vilseledande mellanord, så måste satsen omskrifvas genom egande ordets upprepning eller annorlunda, t. ex. pojan mentyä, isä antoi tyttärelle pojan rahat sedan gossen gått, gaf fadren hans penningar åt dottren, tyttö tuli ja äiti antoi waimolle tytön (icke hänen) helmet flickan kom och hennes perlor gaf modren åt qvinnan. — Wid komitativus gör denna suffix undantag, ty der hänför den sig alltid till nästföregående substantivum, t. ex. hän toi waimon lapsinensa han hemtade qvinnan med hennes barn.

Anm. 2. *Plurala* suffixen utelemnas gerna och genitivus af personal-pronomen sättes i dess ställe, t. ex. meidän isä vår far, meidän maa (icke: „maamme") vårt land, teidän tilat edra hemman, teidän maat edra jordlotter, heidän talot deras gårdar.

* **Anm. 3.** Om de svenska possessiva pronominerna äro *predikater* i satsen, så återgifvas de i finskan med genitivus af pronom. personalia, t. ex. pöydät owat minun borden äro mina, kirja on teidän boken är eder, sinunko tila on är hemmanet ditt? tila ei ole meidän hemmanet är icke vårt.

III. Genitivus qvalitatis begagnas vid en mängd på =inen lyktade, och mot genitivus af sitt beslägtade substantivum svarande, qvalitativa adjektiva, för att beteckna *af hvilken ålder* eller *dimension,* af hvilken *beskaffenhet* eller *egenskap* någon ell. något är. Härvid förbytes det svenska tids- eller egenskaps-substantivet till ett adjektivum på =inen och dess bestämningsord (substantivum ell. adjektivum) sättes framföre i *Genitivus,* t. ex. wiikon ikäinen (wiikon iän) lapsi ett barn af en veckas ålder, ell. en vecka gammalt barn, kuudentoista wuotinen (wuoden) poika en gosse af 16 år, niiden ikäinen mies en man af deras ålder; wiiden sylen pituinen (af obr pitue, =en) hirsi en stock af 5 famnars längd, kynnärän paksuinen en aln tjock; karhun nahkainen (nahan) turkki en pels af björnskinn, ell. en björnskinspels, monen karwainen lehti ett blad af många färger, ell. mångfärgadt blad, sulosim=

man näköinen kukka en blomma af det ljufligaste utseende, ſen lainen (ſellainen) sådan, pahan tapainen hewoinen en häst med dåliga egenskaper, hän on minun ikäiſiäni han hör till mina jemn-åriga (är ungefär af min ålder). — (Huru *Partitivus qvalitatis* uttryckes, är omnämndt pag. 13 anm. 1 & 2).

Anm. 1. I stället för det obrukliga wanhuinen (af wanhue) begagnas adjektivet wanha (gammal) och följer derföre ofvannämnde regel, t. ex. kolmen wuoden wanha 3 år gammal, wiikon wanha en vecka gammal.

Anm. 2. *Adessivus* af ett ordinaltal med utsatt ell. underförstådt wuodella betyder en ålder, som närmar sig till det angiſna talet, t. ex. lapſi on kolmannella wuodella barnet är på tredje året, hän on jo kolmannella kymmenennellä hon är redan på 30:de året. — Om kardinaltalet kymmenellä tillägges i st. f. wuodella, så betecknar det en ålder utöfver närmast föregående tiotal, t. ex. hän on jo kolmannella kymmenellä hon är redan på trettiotalet (öfver 20 år gammal).

* **Anm. 3.** Bestämningsordet, isynnerhet om det är ett adjektivum, brukar ofta förenas med adjektivet på =inen till ett sammansatt ord, t. ex. nahka=kanſinen kirja en bok med läderband, kiwi=ſiltainen riihi en ria med golf af sten, ſulo=ſilmäiſempi tyttö en flicka med ljufligare ögon, kowa=lehtinen puu ett träd med hårda blad. — Om räkneorden äro bestämningsord, så bruka de *enkla* kardinaltalen vanligen ingå sammansättning med egenskapsadjektivet, men alla öfriga böjas, t. ex. ſata=wuotinen puu ett träd om 100 år, tuhat=wuotinen tusen-årig, kaksi=wiikkoinen wuona ett två veckors lamm; kahden kolmatta päiwäinen aſia en 22 dagars gammal affär, toiſen näköinen af annat utseende, kolmannen tapainen med samma egenskaper som den tredje.

Anm. 4. Den i fråga varande konstruktionen kan äfven återgifvas med ordet warustettu (försedd) förenadt med egenskapsorden i Adessivus, eller ock (enligt pag. 13 anm. 1 & 2) med egenskapsordet ställdt såsom attribut till laatua, rotua o. s. v. i Partitivus, t. ex. ſuloiſimmilla ſilmillä warustetut tytöt flickor med de ljufligaste ögon, lehmät owat ſuurin=ſarwiſta laatua (rotua) kor med de största horn, aſia on ſitä laatua (icke: „ſiitä laadusta") saken är af den beskaffenhet.

Appositioner.

I. Om någotdera af de i ett appositionsförhållande ingående orden har bestämningsord framför sig eller suffix, så rättar appositionen sig i *kasus* efter hufvudordet, t. ex. ystäwäni, entinen kappalainen, kuoli min vän, den förre kapellanen, dog, hän tuli Kuopiosta, Sawon kaupungista han kom från Kuopio, en stad i Savolaks, weljeni poika, kirkkoherran apulainen, käwi Helsingissä, Suomen pääkaupungissa min brorsson, pastorsadjunkten, var rest till Helsingfors, Finlands hufvudstad, kaupunkiinne, Mikkeliin, ei ole rauta-tietä till eder stad, S:t Michel, finnes ej jernväg.

* **Anm. 1.** *Inessivus* och *adessivus, elativus* och *ablativus, illativus* och *allativus* kunna företräda hvarandra, ifall tvetydighet annars skulle uppstå, t. ex. hän on Walkijärwellä, Suomen pitäjässä han vistas i Walkjärvi, Finlands socken; hvaremot hän on Walkijärwessä skulle betyda: "han är i Walkijärvi-sjö" — Wid ortsnamn gäller vanligen, att *yttre* lokalkasus begagnas, ifall namnet är sammansatt med -järwi, -wesi, -joki, -wirta, -lahti, -lampi, -saari, men *inre* lokalkasus, om det slutar med ändelserna -la (-lä), -nen (*i pluralis*) eller med -salmi, -ranta, -niemi, -mäki, -harju, -wuori, t. ex. hän on Säkkijärweltä (Kurkijoelta, Ruokolahdelta, Taipalsaarelta j. m.), mutta tulee Parikkalasta (Ikaalisista, Hirwensalmesta, Kangasniemestä, Mäntyharjusta, Haukiwuoresta j. m.) han är hemma från Säkkijärvi o. s. v. men kommer från Parikkala o. s. v. — Af *inhemska* ortsnamn, sammansatta med -maa, begagnas inre lokalkasus, men af de *utländska* yttre kasus, t. ex. hän on Suomenmaasta kotosin, waan tulee nyt Saksanmaalta han är hemma från Finland, men kommer nu från Tyskland.

Anm. 2. Då en apposition med bifogadt „nimeltä" (vid namn) står mellan kommata, sättes appositionen alltid i *Nominativus* t. ex. hän antoi mainiolle miehelle, nimeltä Aksel Oxenstjerna. En apposition inom *citationstecken* kan stå i antingen Nominativ eller annan kasus, äfven oberoende af huf-

vudordet, t. ex. minä luin ſomaa kirjaa, „eläinten kuningas„ jag läste en skön bok, "eläinten kuningas," ſen näin ſanomalehdeſſä, „Sanomia Turusta" det såg jag i tidningen, "Sanomia Turusta" — Men dessa kunna dock mera finskt, ehuru långsläpigare, återgifvas med: hän antoi mainiolle Aſſel Oxenſtjerna nimiſelle miehelle; minä lu'in ſomaa „eläinten kuningas" (nimistä) kirjaa; ſen näin „Sanomia Turusta" nimiſeſſä ſanomalehdeſſä.

Anm. 3. I juridisk stil, vid angifvande af brefs datum, dag för räntans beräknande o. s. v., bruka participierna „annettu" (gifvet), „luettawa, luettu" (räknadt) ställas, ehuru orätt, efter substantivet och då alltid i *Nominativus*, t. ex. niin ſanotaan kirjeeſſa, annettu Tammikuun 3 p. så säges i brefvet af den 3 Januari, N. N. welwotetaan makſamaan 30 markkaa korkoinenſa, luettu (luettawa) määräpäiwästä N. N. ålägges betala 30 mark jemte ränta från förfallodagen. — Mera finskt återgifvas dessa uttryck med: Tammikuun 3 p. annetuſſa kirjeeſſä ſanotaan; N. N. welwotetaan makſamaan 30 markkaa ynnä määräpäiwästä luettawat korot ell. 30 m., korkonenſa määräpäiwästä (lukien).

Undant. Om apposition vid angifvande af datum se Reg. II anm. 2 om Datum.

II. Om intetdera af de i ett appositionsförhållande ingående orden har bestämningsord framför sig ej heller suffix, så utgöra de nästan en sammansättning, hvarvid följande tvenne fall böra särskiljas:

1) då *lifegande* föremål utmärkas, står det föregående ordet oböjligt i *Nominativus* och endast det sednare böjes, t. ex. piſpa Tuomaan aikoina eller Tuomas piſpan aikoina i biskop Thomae tider, talonpoika Antti Hänniſelle till bonden Anders Hänninen;

* **Anm. 1.** Nomen proprium (ett eller flera) kan i detta fall stå antingen *före* eller *efter*, men vigten ligger alltid på föregående ordet, t. ex. Kaarlo herttua (till skilnad från andra hertigar), men herttua Kaarlo (till skilnad från andra med namnet Karl). — Skulle följden af namn och titlar blifva alltför lång, så böjes äfven något af de första orden, t. ex. talonmiehelle Antti Juhonpoika Wiitikalle till hem-

mansegaren Anders Johansson Wiitikka, talonmiehien Antti ja Tuomas Juhonpoika Roiskojen tila bönderne A. och T. Johanssöner Roiskos hemman.

Anm. 2. Ordet „herra" följer vanligen ofvanstående regel, äfven om bestämningsord eller suffix skulle finnas, t. ex. sille pienelle Robert herralle åt den lilla herr Robert, meidän herra nimismiehelle åt vår herr länsman. — Samma regel följer äfven det reflexiva uttrycket *) „toinen toisensa" (hvarandra) t. ex. me annoimme lahjoja toinen toisellemme vi gåfvo skänker åt hvarandra.

Anm. 3. Finskan eger några substantiva biord, hvilka äfven följa ofvannämnde regel, men stå alltid *efter* substantivet; dessa äro: kulta (käre), parka, raukka, rukka, raiska, poloinen (stackars), wainaja (aflidne), o. dyl. t. ex. Matti paralle, Mikko wainajalta; lapsi kullat de kära barnen, älä unhota leipä kultaa glöm ej det kära brödet. — Dessa alla utgöra egentligen ej särskilda ord, utan blott sednare delen af ett sammansatt ord, t. ex. ihmis-parka, syntis-raukka, hewois-raiskalle; icke: ihminen parka (ell. parka ihminen), hewoinen raiskalle o. s. v. såsom de skulle uttryckas, ifall de vore skilda ord.

2) vid *liflösa* föremål står nomen proprium *alltid förut i Genitivus* och endast appellativum böjes, t. ex. Wiipurin kaupunnissa i staden Wiborg, Waasan nimi namnet Wasa, Suomen maalta från landet Suomi.

III. En såkallad *Nominativus* eller *Partitivus Absolutus* i förening med ett annat ord, vanligen ett substantivum i lokal-kasus jemte ett underförstådt verb, bildar i finskan en slags sammandragen appositionel- eller parenthes-sats, som hän-

---

*) Det reflexiva *"hvarandra"* uttryckes i finskan antingen 1) genom tvenne toinen i singularis, af hvilka det förra står oböjligt i nominativus, men det sednare böjes och har alltid plural suffix vidfogad; eller ock 2) genom ett toinen i pluralis med plural-suffix, t. ex, me annoimme lahjoja toisillemme vi gåfvo skänker åt hvarandra. Om reflex. pronom. itse se pag. 16 Anm. 2.

föres helst till hufvudsatsens *subjekt*, för att närmare beskrifva dess ställning eller tillstånd; i svenskan begagnas i sådant fall vanligen prepositionen "*med*", t. ex. ukko istuu, lakki (on) päässä, kädet ristissä gubben sitter med mössan på hufvudet, händerna (äro) i kors, puu kaatui, oksat mättääsen trädet föll med grenarna in i tufvan (och grenarna trängde in i tufvan), mustalaiset kulkewat, useita kymmenkuntia parwessa Zigenarne färdas flere tiotal i skocken.

Anm. 1. På samma sätt brukas tidsord i Nominativus med efterföljande "sitte" ell. "ennen" motsvarande det svenska "för (en tid) sedan" ell. "förut" t. ex. tulin tähän kaupuntiin, wiisi wuotta (on) sitte jag kom till denna stad för fem år sedan, hän tuli kaksi päiwää ennen han kom 2 dagar förut.

Anm. 2. En Nominativus Absolutus kan äfven, ehuru mindre ofta, hänföras till *objektet*, t. ex. laittoi miehet miekka wyölle, kaunot kassara olalle han försedde männen med svärd vid bälte, de fagra med stridsyxa uppå armen (Kal. XXXI, 47—50.

Partitiver.

Mått, räkneord, komparativer, superlativer, eräs (någon), pari (ett par), moni (mången), usea (flera) och ord, som bemärka qvantitet eller mängd, kallas *partitiver*.

I. Alla dessa partitiver fordra vanligast i *Elativus* pluralis de föremål, hvaribland (i hvars skock) eller hvaraf såsom del partitivet på något sätt utmärkes, t. ex. yksi niistä en af dem, puista kelpaa waan syli blott en famn af veden duger, hän otti kirjoista pienimmän af böckerna tog han den minsta, elä niistä kolmatta ota tag icke den tredje af dem, tuo kaksi joukosta hemta två från skocken, anna paremmalle niistä gif åt den bättre af dem,

hewoisista oli koko joukko niityssä af hästarne var en hel hop i ängen, heistä kaatui usea (monta) af dem stupade flere.

Anm. Kardinaltalen och bråk äfvensom eräs och pari samt ord, som bemärka en mängd stå dock hellre med *Partitivus* pluralis än med elativus, ifall icke tvetydighet uppstår, t. ex. yksi niitä en af dem, lehmiä oli pari niityssä af kor var par i ängen, kaksi noita kelpasi ja eräs näitäki två af deder dugde och en äfven af dessa, hän sai joukon potaattia ja wähän nauriita han fick en hop potäter och litet rofvor; men: elä yhtä niistä (icke niitä) ota tag icke en af dem. Dessutom kan Partitivus begagnas i. st. f. elativus äfven vid alla öfriga partitiver, med undantag af komparativerna, t. ex. mätäs on maita wanhin, paju puita ensimäinen (Kal. III, 207), niitä oli monta täällä.

II. I annat fall (d. ä. då partitivet i svenskan står antingen såsom attribut till sitt substantivum eller, varande sjelf ett substantivum, omedelbart bredvid det, utan något "*af*" ell. "*ibland*"), fordra i finskan mått, kardinaltalen utom yksi, bråktalen, ordet pari och de, som bemärka qvantitet eller mängd, då de äro *subjekt, predikat* eller *objekt* i satsen, det ord, hvaraf partitivet utgör en del, i *Partitivus,* nemligen:

a) kardinal- och bråktalen samt pari *alltid* partit. sing. t. ex. kolme puuta tre träd, sata miestä 100 karlar, hän osti tuhat syltä halkoja han köpte 1000 famn ved, elä tuo kahta leiwiskää olkia, waan heiniä hemta icke 2 lispund halm, men hö; tämä on puoli peltoa detta är halfva åkern, sinne on neljännes wirstaa dit är $^1/_4$ verst, pari lehmää par kor; och

b) de öfriga partit. sing. eller pluralis, allt eftersom meningen fordrar, t. ex. siinä on syli nuoraa der är en famn rep, hän kaiwoi kynärän ojaa han gräfde en aln dike, en saanut syltäkään puita jag

fick ej ens en famn ved; tämä on warsin wähä maitoa detta är alltför litet mjölk, paljo ihmisiä (kansaa) mycket folk.

Anm. 1. Om det ord, hvaraf partitivet utgör en del, är ett *adjektivum* så ställer svensken äfven i detta fall gerna ett "*af*" framför adjektivet, ehuru man i finskan begagnar partitivus, t. ex. anna naula parempia ja kaksi niitä huonompia gif ett skålpund af de bättre och två af de sämre, hän osti paljon sitä huokeampaa han köpte mycket af det billigare.

Anm. 2. Kardinaltalet yksi och alla ordinaltal, komparativer, superlativer samt eräs, moni, usea, puoli, ifall de äro attributer, stå äfven i finskan såsom attributer i samma kasus med sitt substantivum, t. ex. hän sai yhden kirjan han fick en bok, hän tapasi kolmannen pojan han träffade den tredje gossen, eräs mies osti paremman kirjan en man köpte den bättre boken, moni mies mången man, minä olen jo lukenut usean kirjan jag har redan läst flera böcker. — Pluralis af moni och usea brukas sällan, vanligen blott i skrytsam stil; det svenska "många" återgifves med partitivus sing. monta, t. ex. siellä oli monta miestä der voro många män, minä olen nähnyt monet kaupungit, Turut ja Tampereet jag har sett mången mången stad, Åbo, Tammerfors och dylika.

Anm. 3. Står partitiva ordet efteråt, så är uttrycket obestämdt, och partitiva ordet mera att anses såsom apposition till sitt substantiv, i hvilket fall äfven kardinaltalen kunna stå med Partit. plur. t. ex. tuo hewosia, kolme hemta hästar, såder tre, anna leipää, neljä gif bröd, såder fyra.

Anm. 4. Om substantivet än *plurale tantum*, (ofta utmärkande "ett par"), så ställes kardinaltalet äfvensom moni och usea, såsom vanligt attribut, äfven i Pluralis, t. ex. kolmet häät tre bröllop, yhdet rukkaset ett par handskar, kolmet saappaat ja kahdet kengät 3 par stöflor och 2 par skor, monet (useat) suitset många (flera) betsel.

Anm. 5. Qvantitativa adjektiva på -llinen, betydande *ett mått fullt*, fordra Partitivus, då de äro subjekt eller objekt i satsen, t. ex. tässä on kouralliinen jywiä; toi lasillisen maitoa.

III. Äro partitiverna: *a) adjektiva* eller *räkneord*, men icke subjekt, predikat eller objekt

satsen, så böjas de jemte substantivet, t. ex. hän tuli kolmella hewoisella han kom med 3 hästar, annoin wanhimmalle weljelle jag gaf åt den äldsta brodren; *b)* äro de deremot *substantiva*, så bilda de med det andra substantivet ett sammansatt ord, t. ex. kala-naulalla saapi penniä med fisk-marken får man penni, hän kulkee hewois-parilla han färdas med ett par hästar.

* **Anm. 1.** Kardinaltalen samt bråken stå då jemte sitt substantivum alltid i *Singularis*. Om pari, som ibland är adjektivum, gäller detsamma, t. ex. hän kulkee parilla hewoisella han färdas med par hästar.

Anm. 2. Om det andra ell. material-substantivet har attribut eller genitivus framför sig, så att sammansättning icke kan ske, då böjes hvardera substantivet i lika kasus. Härvid ställes material-substantivet, såsom ett slags apposition, först och qvantitets-substantivet sist, åtskiljda af satsens subjekt, predikat och objekt, t. ex. hywillä siemenillä on se saarake siemennetty kahdella kapalla med två kappar godt utsäde är den tegen besådd, pitäjän rukiista maksetaan neljä ruplaa tynnyristä man betalar 4 rubel för en tunna sockneräg, juusto-maidolle luetaan luoti suoloja kahdelle kannulle man beräknar ett lod salt på 2 kannor ystad mjölk, hywästä woista on neljä ruplaa leiwiskästä (leiwiskän) tawallinen hinta 4 rubel är vanliga priset för ett lispund godt smör. — I likhet härmed säges också: wiidellä tynnyrillä ja wiidellä kapalla (icke: wiidellä kapalla kuudetta tynnyriä) suoritin minä koko welkani med 5 tunnor 5 kappar betalte jag hela min skuld (Se härom vidare i Reg. IV).

IV. Såsom subjekt, predikat ell. objekt står ett *ordinaltal* med dertill hörande substantivum i *Partitivus singul.*, med eller utan regerande partitiv-ord, för att utmärka: hela det föregående antalet jemte något af det antal som ordinaltalet motsvarar, t. ex. toista wuotta ett år och något på det andra, kolmatta sataa ruplaa öfver 200 rubel, wiisi kappaa kuudetta tynnyriä 5 tunnor 5 kappar.

Undant. Af kardinaltalen kunna de *icke jemna* tiotalen äfvensom puoli (en half) stå såhär äfven i andra än subjekts-, predikats- och objekts-förhållanden. I sådant fall böjes partitiv-ordet jemte substantivet (tymmentä), men ordinaltalet står oböjligt i Partitivus, t. ex. kaksi toista tymmentä, kahdelle (=desta o. s. v.) toista tymmenelle (=nestä o. s. v.); sinne meni puoli toista kappaa ja puolella toista kapalla oli se täydelleen suoritettu dertill åtgick 1 ½ kappe och med 1 ½ kappe var det fullt liqvideradt. — Deremot får man icke af uttrycket: kappa kolmatta tynnyriä föranledas att säga: "kapalla kolmatta tynnyriä (tynnyrillä) suoritin koko welkani" (Y. K. satsl. pag. 27), utan helt vanligt: kahdella tynnyrillä ja yhdellä kapalla ell. kapalla ja kahdella tynnyrillä suoritin koko welkani med 2 tunnor och en kappe betalte jag hela min skuld.

Tilltal och utrop.

(Nominativ, Partitiv.)

I. Vid *tilltal* begagnas *Nominativ* med eller utan interjektion, t. ex. woi weikkonen, mitä teet ack bror, hvad du gör, tottele, ihminen lyd, menniska!

Anm. Sinä, begagnadt vid tilltal, står med interjektion likaväl i Partitiv som i Nominativ, men te (ni) alltid i Partitivus, t. ex. hyi sinua, hölmö, mitä juttelet sy du, tok, hvad du berättar, hyh sinä, mitä teet sy dig, hvad nu gör, woi teitä, mitä juttelette ack er, hvad ni berätten!

II. Vid *utrop* begagnas: *a) Nominativ*, om utropet står utan interjektion, t. ex. hölmö, mitä teee token, hvad han gör, häiiy, mitä laulelee odågan, hvad han sjunger; men *b) Partitiv*, vid utrop med interjektion, t. ex. woi weikkoista, mitä sanelee ack den brodren, hvad han säger, ai sydäntäni aj mitt hjerta!

Objektet.

(Partitivus, Accusativus, Nominativus, Genitivus.)

I. Objektet står i *Partitivus* i nekande satser *alltid* och i jakande satser, när objektet är *partielt* eller *obestämdt*, t. ex. en saanut kaloja, enkä lintuja jag fick ej fisk, ej heller fågel, sinua ei neuwottu man underviste dig icke, ei tehdä sitä siltaa man bygger icke den bron; hän näki miehiä han såg karlar, poimi kukkia plocka blommor, metsää kaadettiin man fällde skog.

* **Anm. 1.** En hel mängd verba, som beteckna en utan bestämdt slut *fortgående* handling ell. hvilkas handling träffar blott *någon del* af objektet, kunna högst sällan hafva annat än *Partitivus* såsom objekt. Dessa tillkännagifva vanligen en sinnesrörelse eller känsla. Sådana äro: rakastaa (älskar), hywäelee (smeker), halaa (önskar), toiwoo (hoppas), epäilee (betviflar), wihaa (hatar), uhkaa (hotar), löpi (piskar) soimaa, pilkkaa (smädar), nuhtelee (förebrår), wainoaa (förföljer), wäjyy (ställer försåt); seuraa (följer), noudattaa (iakttager), harjoittaa (öfvar), ahkeroitsee, harrastaa (vinnlägger sig om); palwelee (tjenar), kiittää (tackar), ylistää (prisar), kunnioittaa (ärar), ihmettelee (beundrar), walittaa (klagar öfver), säälii (ömkar), suruttelee (beklagar), murehtii (sörjer), itkee (begråter), odottaa (väntar), waatii (fordrar), ikäwöitsee (längtar efter), janoaa (törstar efter), lähenee (nalkas), likenee (närmar sig), pakenee (flyr); pelkää (fruktar för), säikähtää (blir rädd för) m. fl. — Detsamma är fallet med alla verba, då de stå i en form, som utmärker en åtminstone för tillfället fortgående handling, t. ex. kaskea polttaessa då man brände sveden, hän lukee kirjaa kan läser boken, kirkkoa rakentawa mies en kyrkan byggande man. — Af samma orsak härrör också bruket af Partitivus i helsningen: (Jumala antakoon) hywää päiwää, hywää huomenta (Gud gifve) god dag, god morgon!

* **Anm. 2.** Verbet i Inessivus Subst. II har *alltid* sitt objekt i *Partitivus* och hela Subst. III likaledes nästan alltid. Vid

Illat. och Iness. Subst. III påträffas likväl stundom äfven totalt objekt, t. ex. mennään lyömään aita kumoon man må gå för att slå gärdet omkull, käytiin lyömässä aidat kumoon man var för att slå gärdena omkull.

Anm 3. Talesätt, bestående af ett intransitivt verbum med dervid fogadt nomen, antaga transitiv natur och hafva sitt objekt i *Partitivus*, om de till betydelsen likna de i Anm. 1 uppräknade verberna. Sådana äro: 1) föreningar med nomina *substantiva*, neml. *a)* de *rent impersonela* talesätten (ifr Reg. II impers. verba) med objektet *alltid* i Partitivus: on ikäwä hafva saknad efter någon, käy ikäwäksi få saknad, on tarwis (tarpeen) ha behof af, on sääli ha medömkan med, on (tulee, tekee) halu ha (få) lust till, tekee mieli ha lust; och *b) personela* talesätt, sådana som: menen (läh-den, juoksen) pakoon flyr undan för, olen piilossa, menen piiloon är (går) i gömman för, m. fl. dyl. — 2) föreningar med *Adverbia* och adjektivet täysi, nemligen: on puolillaan är half med, olen wailla är i saknad af, olen täysi (täynnä) är full af, tulen täyteen blir full af, o. dyl. t. ex. minun on ikäwä poikaa jag har längtan efter gossen, pojan on sääli lintua gossen har medömkan med fågeln, hän läksi sutta pakoon han flydde undan för vargen; wene on wettä täysi (wailla) båten är full (i saknad) af vatten, hän meni likemmä poikaa han gick närmare gossen (ifr Reg. II öfriga kas. förhåll.) — Deremot hafva likabildade talesätt, men med annan betydelse, objektet icke i partitivus, t. ex. lensi päänsä seinään flög sitt hufvud i väggen, makasi lapsensa kuoliaksi låg ihjäl sitt barn, siellä hyppittiin jalka puhki der hoppade man hål i foten.

Anm. 4. Emedan finska verba icke tåla någon sammansättning, så händer ofta, att *intransitiva* verba i finskan få en nära beslägtad transitiv betydelse och hafva då objektet *oftare partielt* än totalt. Sådana verba hafva vanligen i svenskan praefix eller åtföljas de af prepositionerna *"efter, åt, för, öfver"* m. fl., utan att dessa prepositioner kunna förstås konkret, t. ex. älä naura toisen naista skratta ej åt en annans qvinna, mitä läksin, senpä sainki hvad jag begaf mig efter, det fick jag äfven (Kal. XI, 365), minä kulin rantoja, hän wettä jag färdades längs stränderna, han längs vattnet, siellä istutaan oikeutta der skipar man rätt, hän

käypi sotaa han för krig, hän säikähti sutta han skrämde sig för vargen, hän sylki miestä silmille han spottade karlen mot ögonen, minä itken lastani jag gråter öfver (begråter) mitt barn. Deremot förekommer, ehuru ovanligare, äfven: uipi idät, uipi lännet (Kal. I, 144); hän on kulkenut kaikki rannat.

II. Om objektet i en jakande sats är *totalt* ell. *bestämdt,* begagnas *Accusativus,* t. ex. minä tunsin hänet jag igenkände honom, hän näki meidät han såg oss, missä poika teidät tapasi hvar träffade gossen eder? minut pantiin koulun man satte mig i skolan, sinnekö sinut pistettiin stoppades du dit? kivi tappoi heidät stenen dödade dem, wie minut tupaan för mig i stugan, minua käskettiin ajamaan heidät tuwasta man befallte mig att drifva dem från stugan. — Dock som accusativen endast förefinnes af personal-pronomen, så sättes för öfrigt i dess ställe:

a) i pluralis alltid *Nominativus,* t. ex. hän luki kirjat han läste böckerna, tyttö poimi kukat flickan plockade blommorna, sieltä poltettiin puut derifrån brände man (brändes) träden;

Anm. Pluralis begagnas i finskan såsom objekt i skrytsam stil och ofta i stället för singularis, då afsigten är att framhålla icke så mycket det föremål nomen utmärker, utan egentligen andra likartade föremål, hvarpå det uppgifna tjenar endast såsom exempel. I svenskan kan denna plural ofta återgifvas med orden: „sådana som“, t. ex. minä tunnen Runebergit, Toppeliukset ulkoa ja olen nähnyt Helsingit, Turut, Pietarit jag känner utantill författare, sådana som Runeberg, Toppelius, och jag har sett städer, sådana som Helsingfors, Åbo, S:t Petersburg, hän on kulkenut maat, meret ja tuntee kukat ja kaunokaiset han har färdats längs land och haf och känner blommor, de sköna och deras likar. (Jfr. pag. 9 anm. 6.)

b) i singularis: 1) *Nominativus* efter verbets Impersonela form (det s. k. passivet), efter 1:sta och 2:dra person Optativi och Imperativi, samt efter

Subst. I och III m. fl., när dessa äro fyllnadsverber (enl. pag. 34, anm. 3) till dem eller till impersonela verber och impersonela talesätt, t. ex. pelto kynnettiin man plöjde åkern (åkern plöjdes), kaski hakataan huomena man hugger sveden i morgon; tuo hewoinen hemta hästen, lukekaamme laki låtom oss läsa lagen; luwattiin ostaa uusi kirja man lofvade köpa en ny bok, käskettiin työmään käärme kuoliaksi man befallte slå ormen ihjäl, käytiin siemen kylwämässä man var för att så utsädet; minun täytyy päättää työ jag måste sluta arbetet, ei nyt muuta, kuin riisua hewoinen waljaista nu återstår ej vidare, än att spänna hästen ur redet, nyt on tarwis lypsää lehmä nu är behof att mjölka kon, minulla on lupa ottaa omena jag har tillstånd att taga ett äple; anna pestä toinenki käsi låt tvätta äfven andra handen, mene noutamaan hewoinen kotiin gå att hemta hästen hem; och

Undant. Efter impersonelt brukade *verba aktiva* står objektet dock vanligen i *Genitivus,* emedan det annars kunde tagas såsom subjekt (ifr Reg. I, 3 Anm. 1 om temporalsatser), t. ex. hewoisen saattaa tuoda tänne hästen får man hemta (får hemtas) hit, saapi hihoa kirween man får hvässa yxan, jos woisi muuttaa niityn pelloksi, niin olisi se hywä asia om man kunde förbyta ängen till åker, så vore det en god sak.

Anm. Impersonela talesätt äro: on, tekee, tulee, käy m. fl. förenade med ett nomen, nemligen: 1) de *rent impersonela* med personen i Genitivus, — 2) de *halft impersonela* med personen i Adessivus, Allativus ell. Elativus, samt 3) Gerundium necessitatis (enl. Reg. II & III om verba Impers. jfr. med Reg. I om verbet ss. subjekt och dess Anm. 1).

2) *Genitivus* i alla öfriga fall, t. ex. hän näki miehen han såg karlen, sinä sait yhden kalan du fick en fisk, kuulitko kolmannen laulun hörde du den tredje sången? minä myyn kaiken tawarani jag säljer hela min tillhörighet.

Undant. Af personal-pronomina stå äfven i dessa fall alltid accusativerna minut, ſinut, hänet, meidät, teidät, heidät såsom objekt, t. ex. ſulje hänet (minut) kammariin stäng honom (mig) i kammaren, minun on pakko ajaa teidät pihalle jag är tvungen att köra er på gården. — Endast vid verbets Impersonela form kan 3:e persons pronomen, såsom objekt, äfven stå i nominativus, t. ex. minut pääſtettiin, waan hän tuomittiin man befriade mig, men dömde honom. — Det af några införda sättet, att af personal-pronomina begagna Nominat. eller Genitivus såsom objekt, kan åtminstone ej på många ställen begagnas, emedan det gifver dels ingen dels en helt annan mening, t. ex. ſulje minun kammariin stäng (någon, icke mig) i min kammare, minun on pakko ajaa teidän pihalle jag är tvungen att köra in på er gård (men icke: er ut).

* **Undant. 2.** Ordet pari äfvensom kaikki (allt), absolut ell. såsom substantiv nyttjadt, samt *kardinal-talen* öfver 1 stå, såsom objekter, icke i genitivus sing., utan i *nominativus singul.*, t. ex. löyſinhä pari kirjaa jag hittade par böcker, hän ſai kaikki han fick allt, tyttö taittoi kolme kukkaista flickan bröt tre blommor, ſinä oſtit kaksi leipää ja yhden kalan du köpte två bröd och en fisk.

Anm. 1. Är kardinaltalet tuhanſi objekt, så står det i *partitivus,* men brukas ock i *genitiv* om tuhat är begagnadt absolut eller betecknar en grupp af ungefär tusen stycken, t. ex. hän löyſi tuhatta (=hat) markkaa han hittade 1000 mark, hän oſti noin tuhannen ſeiwäſtä han köpte säder 1000 stör. (Jfr Anm. 5 pag. 9.) Kalev. XVII, 151, 152.

Anm. 2. Då total-objektet egentligen är subjekt i en följande med infinitiv *) uttryckt objektiv-sats, sättes det i Genitivus äfven af plural och personal-pronomen, t. ex. hän antoi hewoſien tulla han lät hästarne komma, anna heidän olla låt dem vara, ſanoi miehien tulleen sade att männerna kommit, näki ſinun tulewan såg dig komma. — Kardinal-talen öfver 1 göra härifrån undantag, stående vanligen i Nominativ och särdeles bestämdt uttryckta i Genitivus sing. t. ex. antoi kolme tulla han lät tre komma, antoi kolmen tulla lät 3 komma (af de många, som ville.) — I poesi träffas

*) Svenskans, liksom andra för finskan fremmande språks, infinitivus modus uttryckes efter verba, som bemärka *känna* och *säga* (de s. k. "verba sensuum l. dicendi"), i finskan med genit. af adjekt. modus. (Jfr satser med utelemn. "att".)

äfven andra ord då i nominativus plural., men icke pronomina personalia, t. ex. anna Jumala ajat mennä, päiwät kultaiset kulua (Sanal. 114) Gud låte tiderna gå, de gyllene dagarne förflyta, suokohon sula Jumala, oluessa tuopit olla, maljat maidossa märätä (sanal. 5499).

* **Anm. 3.** Verba, sådana som tahdon (vilja), taidan (kunna), saan (få), täytyy (böra) och dylika, hvilka icke i och för sig uttrycka någon fullständig handling, utan fordra efter sig ännu ett annat verbum, kallas *Formverber* och det andra verbet deras *Fyllnad,* (se Reg. I anm. 1, verbet ss. objekt). I sådana fall sammansmälta båda verberna i finskan liksom till ett enda sammansatt verb och meddela hvarandra sina egenskaper, och det är derföre fyllnadsverberna (Nominalmodi) i ofvanstående regel verka på sina objekt med en *imperativ* eller *impersonel* egenskap. — Såsom fyllnadsverber begagnas egenteligen *Partitivus* Subst. I och de flesta kasus af Subst. III, men äfven Transl. Subst. I konstruerar sitt objekt likasom ett fyllnadsverb, (ifr Slutanm. vid nominalmodi Reg. I & II).

Lokal-bestämningar.

I. På frågan *huru långt? huru mycket?* svaras med vanliga objekt-kasus, Nominativus, Partitivus, Genitivus, nemligen:

1) med *Partitivus* uti nekande satser alltid, och uti jakande om svaret är partielt ell. man vill uttrycka sig obestämdt, t. ex. pyssy ei kannata kahtakymmentä askelta bössan bär icke 20 steg, minä kulin monta peninkulmaa jag färdades många mil;

2) med *Nominativus,* om satsen är jakande och uttrycket bestämdt samt *a)* rum-ordet är pluralis, t. ex. tämä mies on käynyt monet peninkulmat denne man har gått många mil, — *b)* om rumordet är förenadt med annat kardinaltal än yksi, då kardinaltalet står i Nominat. sing och rum-ordet i Par-

titivus sing., t. ex. juoksitko neljä wirstaa sprang du 4 verst? — *c)* om rum-ordet är beroende af ett verbum i Impersonel form, af 1:sta ell. 2:dra person Optativi och Imperativi, eller ock af fyllnadsverber till dem eller till impersonela verber och impers. talesätt, står rum-ordet likaledes i Nominativ, äfven om det vore singularis, t. ex. ajetaan koko matka man må åka hela vägalängden, juoksc wirsta spring en verst, pitääkö minun käydä kokonainen peninkulma måste jag gå en hel mil? och

3) med *Genitivus* i alla öfriga fall, t. ex. hän juoksi koko matkan han sprang hela vägen, minä käwin pitkän (yhden) wirstan jag gick en lång (en) verst.

II. På frågan: *hvar? hvarest? hos hvem?* svaras med Inessivus och Adessivus, nemligen:

1) med *Inessivus,* då fråga är om hvila *i det inre* af något eller, om begreppet består af flera delar (kollektivt), inom delarnes gräns, äfvensom då fråga är om *hvarvid* något är *fästadt,* t. ex. asuu Turussa bor i Åbo; lintu istuu puussa fogeln sitter i trädet (inom dess grenar); mies on pidoissa ja raawaat halmeessa mannen är på gästabud (inom gästernas krets) och boskapen i säden; hewonen tosin on uuwuksissa, waan ei wielä ole uupunut hästen är visst trött (i trött tillstånd), men har icke ännu tröttnat; hän wiipyy heinän teossa han dröjer på höskörd; huiwi on kaulassa duken är (bunden) om halsen;

Anm. 1. Ehuru Inessivus och i allmänhet *inre* lokalkasus *vanligen* begagnas vid ortsnamn, så böra dock de undantag ihågkommas, som äro omnämnda pag. 21 Anm 1.

Anm. 2. Förrättningen eller tillståndet, hvari man befinner sig, uttryckes ofta med singularis af sysselsättningens eller

befattningens föremål, men menar man sjelfva föremålet, så ställes det i pluralis, t. ex. isä on heinässä ja pojat telmiwät heinissä fadren är på höhemtning och gossarne väsnade i höet; hän on humalassa, waikka humalat eiwät ole sikki luodut han är drucken, ehuru humlan icke är dertill skapad.

Anm. 3. Om ett tillstånd, eller en lek, hvari man *för tillfället* befinner sig, uttryckes i finskan, så begagnas icke ett adjektivum såsom vanligen i svenskan, utan lokal-kasus helst af substantiva; men om tillståndet är en längre tid *fortfarande egenskap,* då begagnas äfven i finskan adjektivum. Sålunda begagnas:

a) inre lokal-kasus, för att utmärka en *besudling* eller ett *inre tillstånd,* t. ex. pappi on woissa besudlad med smör, (men: huttu on woinen smörig); nenä on noessa, (pata on nokinen) sotig; on wihoissaan vredgad; (wihanen mies en vresig man);

b) yttre lokal-kasus, för att utmärka *en lek* eller ock *yttre tillstånd,* t. ex. olen sokkosilla, hän miekkasilla jag leker blindbock, han svärdskamp; hän on hywillänsä glad, (men: hän on hywä god); watsa on wetelällä, waan welli on wetelää lös.

2) med *Adessivus,* då fråga är om hvila *hos,* eller *löst vid ytan* eller ock i *närheten af* någon ell. något, t. ex. Liisa palwelee meillä Lisa tjenar hos oss; lintu istuu oksalla fogeln sitter på qvisten; huiwi pysyy kaulalla duken hålls på halsen; Matti wiipyy kirkolla, waikka pitäisi jo olla ongella, ja kirkossa hän ei käynyt Matti dröjer vid kyrkan, ehuru han redan borde vara på mete, och i kyrkan var han icke; isä on pahalla tuulella, kun lapset owat lumisilla ja akat kaikki sokkosilla fadren är vid dåligt lynne, då barnen leka snöboll och gummorna alla blindbock.

* **Anm. 1.** Vid frågan: *hvar fästad* eller liggande? betecknar *Inessivus* föremålet, hvarvid något är fästadt *fast*, och *Adessivus* deremot föremålet, vid hvilket något befinner sig *helt löst* (vårdslöst kastadt), t. ex. huiwi on kaulaßa duken är (bunden) om halsen; huiwi pyßyy kaulalla duken hålls (löst kastad) på halsen; lakki on naulaßa mössan är (stadigt) på spiken; lakki riippuu naulalla mössan hänger (löst) på spiken. Samma skilnad gäller äfven emellan Elativ och Ablativ samt mellan Illativ och Allativ, t. ex. hän otti pußin selkäänßä han tog påsen på ryggen; pane kirweß seinälle häng yxen på väggen.

* **Anm. 2.** När något sysslande eller tillstånd uttryckes genom föremålet derför, nyttjas *a) Inessiv* (Illativ och Elativ), då fråga är om hufvudföremålet eller sjelfva *ändamålet* med handlingen, t. ex. hän on heinäßä, tulee heinäßtä (heiniä tuomaßta), lähtee heinään han är efter hö, kommer från höhemtning, begifver sig på höhemtning, poika tuli marjaßta ja on nyt kalaßa gossen kom från bärplockning och är nu på fiskeri; — men *b)* om *medlet* tages i st. f. ändamålet och det är fråga endast om verktyget för handlingen eller om sådant, hvarmed handlingen verkställes, så sättes det i *yttre* lokal-kasus (Adessiv, Allativ, Ablativ), t. ex. mieß tuli nuotalta ja meni ongelle mannen kom från notdrägt och begaf sig på mete, pelto on oraalla åkern står i brodd. — Vid talesätten: istua pöydäßä sitta till bords; olla ruualla, päiwällisellä vara på spisning, middag; noußta pöydäßtä, ruualta o. dyl., är att märka det sjelfva ätandet eller maten anses, såsom trivialt, för bisak och sittandet till bords eller måltiden för hufvudsak; derföre säges ock i höflig stil: tulkate ruualle, icke syömään.

Anm. 3. Af Substantiva appellativa, som beteckna orter, begagnas *yttre* lokal-kasus, om verbets subjekt är på orten boende, men *inre* lokalkasus, om subjektet är utom orten varande, t. ex. pappi on pitäjällä presten är på socken, wieras kulkee pitäjäßä en fremling färdas inom socken; seppä tuli lääniläßä kotiin ja nimißmieß läänistäßä poiß kaupunkiin smeden kom hem från (verksamhet inom) sitt distrikt och länsmannen bort till staden från sitt, kun olin kaupungille menemäßä, tuli weljeni kaupunkiin då jag ärnade gå ut (på bestyr) i staden, kom min broder till staden.

Undantag. Likasom finskan i allmänhet noga vill undvika all slags tvetydighet, så får ej heller sysslandet någonsin uttryckas med föremålet eller verktyget derför, om *tvetydighet* derigenom skulle uppstå. Det får derföre icke heta: „prowasti on woissa" (Y. Koskinens finska spr. satslära, pag. 39), utan: rowasti on woin sannossa prosten är på smöruppbörd; det förra uttrycket betyder: prosten är nedsölad i smör, (jfr Anm. 3 *a*, pag. 36); lähtee heinälle "begifver sig på höbergning," — till åtskilnad från: lähtee heinään.

III. På frågan: *hvarur? hvarifrån? hvaraf?* svaras med Elativ och Ablativ, neml.

1) med *Elativ,* då fråga är: *a)* om en verklig eller blott tänkt rörelse *utur det inre* af något, ifrån ett kollektivs inre område eller från ett föremål, hvarvid något är fastfästadt; *b)* om *befriande ur* någons våld, och *c)* om ett *liflöst* föremål, från hvilket man skyddar, nekar ell. afstår, t. ex. hän tuli kirkosta ja toi miehiä kylästä han kom från kyrkan och hemtade män från byn; lintu lensi puusta, kun hän otti kirween seinästä ja huiwin kaulastansa fogeln flög från trädet (inom grenarne), då han tog yxen (lös) från väggen och duken från sin hals; pelasta minua heistä befria mig från dem (deras våld); poika tuli heinältä ja pelasti miehet rikoksista gossen kom från höbergning och frälste männen från brott, kieltää, warjelee minua pahasta; luowun siitä jag afstår derifrån;

* **Anm. 1.** En blott *„tänkt rörelse ifrån"* uttrycka verba och andra ord, som betyda *afhålla, afskräcka, befria, söka, finna, vika i från, upphöramed* något o. dyl., t. ex. waroitan sinua turhuudesta jag varnar dig för fåfänga, hän wieroitti warsan emästä han afvänjde fölet från modren, talo on wapaa weroista gården är fri från skatter, ole eri hänestä håll dig skild från honom, hän hakee sieltä han söker derifrån, hän löysi sen metsästä han fann den från skogen, en luowu

sinuesta jag öfverger dig icke, hän herkesi (taukosi) työstä han upphörde med arbetet.

Anm. 2. Med Elativus svaras ofta på de svenska frågorna *hvarigenom? hvarvid?* o. dyl. i sådana fall, der finnen tänker sig frågan "hvarifrån?" t. ex. kiwi lensi ikkunasta sisään stenen flög in genom fönstret, hän meni owesta ulos han gick ut genom dörren; hän talutti poikaa kädestä ja koiraa nuorasta han ledde gossen vid handen och hunden från ett rep, ei hän minua nenästä nipistänyt, hän weti tukasta han knep mig icke i näsan, han drog mig vid håret (från luggen). — På frågan *hvarigenom?* svaras i öfriga fall med postpos. kautta, t. ex. ikkunan kautta, owen kautta o. s. v.

2) med *Ablativ,* då fråga är om afgång, skiljande eller rörelse *från ytan* eller *närheten af något,* från ett föremål, vid hvilket något befinner sig *endast löst,* så ock om nekande, skyddande, döljande och gömmande *undan för* någon, om föremålet är *lifegande,* t. ex. hän tuli kirkolta ja sai miehelta rahaa han kom från (närheten af) kyrkan och fick penningar af mannen; huiwi putosi kaulalta duken föll från halsen (dit den var kastad); hän kielsi minulta kirjan ja säilyttää warkailta kalunsa han nekade mig boken och skyddar sina effekter för tjufvar, asia salattiin isältä man höll saken dold för fadren.

Anm. 1. Jfr föregående anmärkningar, pag. 37.

* **Anm. 2.** Med verbets Impersonela form får Ablativus *icke brukas,* ifall ablativen ej uttrycker en afgång eller förlust, utan hellre en tillkomst, t. ex. Wiipuri otettiin Wenäläisiltä Wiborg togs från ryssarne; luettiin häneltä afräknades från honom; hvaremot svenska uttryck sådana som: "Wiborg intogs af ryssarne", måste i finskan nödvändigt omskrifvas med: ryssarne intogo Wiborg, eller ock med andra talesätt, hvarom mera vid "Allm. anm. vid verbaladjektiver". — Deremot svarar Ablativus ofta mot det svenska *"för"* vid en mängd verber, der finnen tänker sig ett afgående ell. undanhållande, t. ex. minulta kuluu paljo rahaa för mig åtgår mycket penningar, hän turmeli sinulta hetwoisen ja häwitti pojalta kirjan han förderfvade för dig en

häst och för gossen en bok, hän menetti isältä hopeat han förslöste silfret för fadren (fadrens silfver), heiltä kuoli isä för dem dog fadren (de förlorade sin far), kyllä tämä työ minulta onnistuu, sujuu nog lyckas detta arbete för mig, ei se häneltä meneestynyt icke lyckades det för honom; meiltä sulettiin owi dörren stängdes för oss, sormus kätkettiin tytöltä ja piiska peitettiin pojalta ringen doldes för flickan och pisken för gossen.

Anm. 3. Wid befrielsen från någons våld är att märka, att *Ablativen* brukas då fråga är att hindra objektet att *råka* ell. *falla i* någons våld, men *Elativus* deremot, då fråga är att befria objektet från någon, som icke blott redan har det i sitt våld, utan äfven *är hos objektet liksom inneboende* ell. fastnagladt, t. ex. warjele lammasta susilta bevara fåret från vargar; pelasta lehmä paarmoista befria kon från brömsarne, puhdista liha madoista rena köttet från maskarna, hän pelasti kaupungin wihollisista han rensade staden från fiender (ohyra). — Är objektets egare deremot icke så nära förenad med objektet, så *tillägges* vanligen till egaren ett *liflöst* Elativus, hvarifrån befrielsen säges ske, t. ex. pelasta lammas susien kynsistä, suusta befria fåret från vargarnes våld (klor, gap), sinä päästit linnun kissan kynsistä du befriade (lösgjorde) fågeln från katten.

IV. På frågan: *hvart? till hvad? till* eller *åt hvem?* svaras med Illativ och Allativ, neml.

1) med *Illativ,* då fråga är om en verklig eller blott tänkt rörelse *till det inre* af något, till ett kollektivs område eller till ett föremål, hvarvid något fästes *stadigt fast,* t. ex. meni kirkkoon, heinään gick till kyrkan, på höhemtning; lensi puuhun flög i trädet; hän johdattaa pahuuteen han förleder till ondt; pani lakin seinään, naulaan satte mössan på väggen, på spiken; pani sormuksen sormeen ja lakin päähänsä han satte ringen på fingret och mössan på sitt hufvud; käykäte pöytään, waan ei pöydälle kommen inom (kretsen af) det dukade, men icke *på* bordet;

* **Anm.** En blott "tänkt rörelse till" uttrycka verba: kyllästyy, ikäwästyy (ledsnar vid), ryhtyy, puuttuu (lägger hand vid), koskee (rör vid), wertaa (jemför med), waihtaa (byta mot ngt) o. dyl., äfvensom andra ord och verba, som betyda *stadfästa, förleda, befalla, förmå, uppmana* o. s. v. till något. Se derom vidare pag. 44 Reg. III b, t. ex. hän kyllästyi häneen han ledsnade vid honom, hän wertasi häntä minuun han jemförde honom med mig, hän waihtaa kintaat lakkiin han byter vantarna mot en mössa.

2) med *Allativ*, då fråga är om rörelse *till ytan* eller *närheten* af något, så ock på frågan *till hvems fördel* eller *skada* (åt, mot hvem)? t. ex. hän pani lasin pöydälle, mutta eipä se pöydällä pysynyt han lade glaset *på bordet,* men det hölls ej *på bordet,* meni kirkolle, nuotalle, ongelle, begaf sig till (närheten af) kyrkan, på notdrägt, på mete (jfr Anm. 2 pag. 37); antoi lapsille ja hewoiselle gaf åt barnen och hästen, se on paha minulle, waikka terweellinen muille det är skadligt för mig, ehuru helsosamt för andra, kissa löi poikaa korwalle ja sylki häntä silmille katten slog gossen på örat och spottade honom mot ögonen.

Anm. En mängd verber konstrueras i finskan med Illativus och Allativus, hvilka det svenska örat helst skulle ställa med Iness. och Adess., emedan svensken i dessa fall icke gör någon skarp åtskilnad mellan frågorna hvart? och hvar? Sådana äro: perustaa (grundlägger), rakentaa (bygger), järjestää (ordnar), asettaa (ställer), laittaa (inrättar); jääpi (qvarblifver), jättää, hylkää (lemnar), seisahtuu, pysähtyy (stannar) o. dyl., t. ex. minä rakennan tupaa mäelle ja hän rakentaa ikkunoita siihen toisella mäellä jag bygger en stuga på backen och han förfärdigar fönstren till den på en annan backe, kun minä sitte asetin ikkunat tupaan, rakensi hän rekeä tuwassa då jag sedermera insatte fönstren i stugan, arbetade han på en släda i stugan; hän jäi sinne han blef der (dit), hän jäi siellä meidän parwesta han blef der efter oss (men kommer långsammare), hän seisahtui tupaan han stannade i stugan (för att qvarblifva der), hän seisahtui tuwassa i stugan stannade han (i sin gång).

Kasus för orsak och verktyg.

I. På frågan: *för hvad orsak? för hvad skull?* svaras med Elativ, Illativ och Ablativ, neml.

1) med *Elativ: a)* då orsaken småningom verkar det skedda utan att tiden är bestämd, t. ex. hän suuttui yhdestä sanasta ja kuoli weden waikutuksesta han blef stött af ett (enda) ord och dog af vattnets verkan; wapisee wilusta darrar af köld; — *b)* vid verba affectuum och andra ord, som betyda *förnöjelse, missnöje* ell. *förundran,* för att angifva orsaken, hvarföre man glädes, ängslas o. s. v., t. ex. minä olen iloissani hänen tulostansa jag är glad öfver hans ankomst, hän kärsii pahaa sinun turhista sanoistasi han lider ondt för dina onödiga ords skull, hän panee sitä ihmeeksi siitä syystä han förundrar sig deröfver af den orsaken;

Anm. Om orsaken är liksom medlet eller kraften, hvarmed något göres, ställes den i Adessivus, t. ex. teki herran käskyllä gjorde (med kraften) af herrens befallning; hvaremot: teki herran käskystä gjorde till följd af herrens befallning.

2) med *Illativ,* då orsakens verkan är alldeles bestämd utan tidsutdrägt, t. ex. suuttui yhteen sanaan ja kuoli weteen, nälkään blef stött vid ett ord och dog i vatten, hunger; hän ei kaatunut siihen lyömiseen han stupade icke under det slaget (ehuru han sedermera kunde dö i följd deraf);

3) med *Ablativ* i st. f. Elativ, helst efter negation, då Elativ skulle verka tvetydighet, t. ex. ei pääsyt jäiltä slapp icke för is; ei tohtinut isältä vågade icke för fadrens skull.

Anm. Ifall de i regeln nämnda kasus skulle förorsaka tvetydighet, så omskrifvas de alltid med postpositionerna tähden, tautta, wuoksi, warten (förskull), hvilket också är det vanli-

gare uttryckssättet, ifall orsaken är ett lifegande föremål, t. ex. ſen miehen tähden täytyi koko ſeuran lakata för den mannens skull måste hela sällskapet upphöra, hän tuli tänne ſaunan tautta han kom hit för badstugans skull; en tohtinut iſän tähden.

II. På frågan: *Hvarmed? huru? med hvilket verktyg?* svaras med Adessiv och Instruktiv, neml. *1)* med *Adessiv* vanligen, i synnerhet i singularis, der Instruktiven blir lika med Genitivus och skulle verka tvetydighet, t. ex. löi kirweellä slog med yxen; otti kädellä tog med handen; näki ſilmillä såg med ögonen;

2) med *Instruktiv,* poëtiskt, uttryckande mera *sättet,* huru något sker, och brukas i singularis högst sällan, t. ex. teki omin käſin gjorde med egna händer; näki omin ſilmin såg med egna ögon; juoksi neljän jalan sprang med 4 fötter; oli leu'an lietehesſä var jems med haken i dyn, (Kalev. III, 445); porosſa polwin, kypenisſä kynäswarſin på knä i askan etc. (Kal. XXXI, 164).

Kasus för egenskap, ursprung (ämne), ändamål och förvandling.

I. I *Elativus* står *a)* det föremål, hvaraf något göres eller har sitt *ursprung,* äfvensom *b)* den *egenskap,* hvarifrån man afråder, tvingar, afvänjer, t. ex. puusta on pöytä tehty ja maidosta woin ſynty bordet är gjordt af träd och från mjölken har smöret sitt ursprung, minä taiwutan häntä ilkeydestä jag afvänjer honom från gemenhet, hän johdatti minut turhuudesta han afledde mig från dårskap.

II. *Essivus* begagnas, såsom appositions och predikats bestämning, för att uttrycka en för till-

fället *varande* egenskap eller ett *fortfarande såsom* något, t. ex. hän oli wuoden isäntänä ja tuomarina han var ett år (såsom) husbonde och domare; nä'in hänet iloisena jag såg honom glad; mitäs minuna ajatteliſit? hvad skulle du tänka (i egenskap af mig) i min ställning?

III. Det *ändamål* äfvensom den *egenskap,* hvartill man duger, passar, uppmanar, inöfvar, vänjer, förmår, använder, lemnar, ell. hvarvid man nöjes eller icke, ställes i *Translativus* eller *Illativus;* nemligen:

a) i *Translativus,* om föremålet tänkes öfvergå eller förvandlas till sjefva ändamålet ell. egenskapen, (jfr pag 14 anm. 1) t. ex. mies wihittiin papiksi mannen vegs till prest, hän muutti pellon niityksi han förvandlade åkern till äng, hän kelpaa sotamiehekſi han duger till soldat, täſſä on pöydäksi ſowelias lauta här är ett bräde passligt till bord (såsom bord), pippuria ei käytetä ruuaksi peppar använder man icke som mat, minä opetan häntä miehekſi jag lär honom till man, hän kehoittaa poikaa hywäksi han uppmanar gossen till god, hän luuli häntä hullukſi han ansåg honom för tokig; hän ſuuttui hengettömäksi han förargades så att han blef andlös, wene tulee weſiſekſi båten blir våt;

b) i *Illativus,* om föremålet endast användes eller såsom del ingår i ändamålet ell. egenskapen, utan att någon förvandling är i fråga, t. ex. mies wihittiin papin-wirkaan mannen vegs till presta-embetet, hän kelpaa ſotaan han duger till krig, täſſä on pöytään ſowelias lauta här är ett bräde passligt till bord (såsom virke till ett bord), pippuria käytetään

ruokaan peppar använder man i mat, minä opetan häntä miehuuteen jag öfvar honom i manlighet, hän kehoittaa poikaa hywyyteen han uppmanar gossen till godhet, hän suuttui häneen han blef ledsen på honom, wene tulee täyteen wettä båten blir full med vatten.

Anm. 1. Elativus betyder *rörelse ifrån* en egenskap, Essivus *hvila i* en egenskap och Translativus *rörelse till* en egenskap, t. ex. pahasta muuttui hän hywäksi ja pysyy nyt hywänä från (att vara) elak förbyttes han till god och förblir nu god, lukkarista tuli hän papiksi ja on nyt opettajana från klockare blef han prest och är nu lärare. — Att Essivus, Transl. och äfven Partitivus i äldre tider ägt betydelse af hvila och rörelse äfven i rummet bevises ännu af några partiklar, t. ex. kaukana långt borta, kauas (kauaksi) långt bort, kaukaa långt bortifrån; luona, tykönä hos, luokse (luo), tyköön (tykö) till, luota, tykää ifrån; ulkona ute, ulos ut, ulkoa utifrån; takana bakom, taakse, takaa m. fl. Äfven i Inessivus och Elativus (siinä, siitä) af pronomen Se (den) förekomma ändelser, som tillhöra Essivus och Partitivus.

Anm. 2. Utom vid de pag. 41 i anm. uppräknade verba begagnas enl. Reg. III. *Translativus* eller *Illativus* äfven nästan vid alla de verba, vid hvilka latinet begagnar tvenne Nominativer eller tvenne Accusativer, äfvensom vid verba voluntatis, som betyda vilja ell. tillåtelse. Vid verba sentiendi & declarandi, som betyda *kunskap, yttrande,* kan deremot *endast Translativus* begagnas, så ock vid de verba, vid hvilka latinet begagnar tvenne Dativer.

Undant. Verberna pysyy (förblifver), pitää (anse för); kysyy (frågar), salaa (döljer), kieltää (nekar), estää (hindrar), ställas icke med Translativus, t. ex. hän pysyy ell. häntä pidetään hywänä han förblifver ell. han anses för god.

* **Anm. 3.** I de fall, då denna Translativus står i stället för en sammandragen *final-* ell. *objektivsats* med utelemnadt olemaan ell. tullaksensa, olewan ell. tulewan (Reg. II anm. 4 om finalsats & Reg. III om sdr. objektivsats), kan den i svenskan återgifvas med ett instucket *"vara"* eller *"blifva"*, t. ex. hän meni opettajaksi han gick för att bli lärare; tiedän maailman suureksi jag vet verlden vara stor, minä opin (opetan) hywäksi jag lär mig (en annan) att blifva god.

Anm. 4. Till konstruktionen med Illativus höra talesätten: olla isäänsä vara lik (brås på) sin far; ei se sikaan joka sukuun m. fl.

IV. Den person eller den sak, som till sin nytta eller skada erfar en egenskap eller känsla, ställes i *Allativus*, på frågan *för (åt* ell. *mot) hvilken?*, t. ex. kissa on rakas minulle katten är för mig kär, hän on hywä sinulle han är god mot dig, koira on wihainen pojalle, mutta lempeä ja ystäwällinen tytölle hunden är argsint mot gossen, men mild och vänlig mot flickan; siitä on hyötyä tilalle ja wahinkoa metsälle deraf är nytta åt hemmanet och skada åt skogen, hän on sukua teille ja naapuri meille han är slägt med er och granne till oss, se on yhteinen meille den är gemensam för oss, sowelias pellolle ja kepeä hewoiselle passlig för åkern och lätt för hästen.

* **Anm. 1.** Denna Allativus står vid adjektiva och substantiva, som betyda *nytta* eller *skada, gunst* eller *ogunst, egendom, gemenskap, slägtskap, närhet, duglighet, lätthet, snål* o. dyl., äfvensom vid endel verba, enligt pag. 41 Reg. IV 2. Dock bör man noga skilja frågan *för* ell. *mot hvem?* ifrån frågan *till hvad? (i hvem?)*, i hvilket sednare fall dessa ord taga föremålet, såsom ändamål, i *Illativus*, t. ex. kissa on rakas minuun katten är kär i mig, hän on hywä oppimaan han är god till att lära sig, hän on wihainen opettamaan han är för argsint att lära (andra); halu (walta, oikeus) siihen lust (magt, rättighet) dertill, ahnas ruokaan snål på (i) mat.

Tiden.

I. På frågorna *huru länge?* huru ofta? huru mångte gången? svaras med vanliga *objekt-kasus*, (Partitivus, Nominativus och Genitivus) enligt pag. 34 Reg. I, t. ex. hän ei walwonut öitä eikä päiwiä han vakade hvarken nätter eller dagar, hän ei ole

täällä kolmatta kertaa han är icke här för tredje gången, minä käwin monta päiwää jag gick många dagar, hän oli täällä toista wuotta han var här på annat år; hän oli ensimäiset wuodet (talwet) Turussa han vistades de första åren (vintrarne) i Åbo, sinä wiiwyt kolme päiwää du dröjer 3 dagar, kuukaus keitettiin kiwiä ja wettä koko kesä stenar kokade man en månad och vatten hela sommaren (Kalev.), syö wuosi suloa woita, toinen syö sianlihoa (Kal. IV, 121); hän wiipyi koko wiikon han dröjde hela veckan, se tapahtui yhden ainoan kerran det hände en enda gång, riihi paloi toisen kerran rian bran andra gången.

Anm. 1. På frågan *huru ofta?* svaras alltid med Nominativus, om det oböjliga joka (hvarje) står framför tidsordet, t. ex. minä olen warottanut joka päiwä jag har varnat hvarje dag.

Anm. 2. Om ordet kerta borde enligt regeln stå i genitivus, så brukas det äfven i Nominativus, om det betyder *en gång* (någon gång) i allmänhet, men deremot *alltid* i Genitivus, då det betyder *en enda* speciel gång, t. ex. hän tapasi äitinsä waan kerran hon träffade sin mor blott en gång; hän oli kerta sielläki han var någon gång äfven der.

II. Vid frågorna: *när? på hvad tid?* begagnas Adessivus och Essivus, nemligen:

1) Adessivus, när tiden är obestämd, t. ex. hän tuli syksyllä han kom om hösten (osäkert hvilken höst); sillä aikaa tapahtui se emellertid inträffade det; se häwisi samalla kertaa den försvann på samma gång; päiwällä om dagen;

2) Essivus, när tiden är bestämd eller utgöres af en begränsad tidrymd, t. ex. hän tuli kolmantena päiwänä han kom tredje dagen; se oli jouluna (helluntai-päiwänä) det var under julhelgen (pingst-dagen); wiime syksynä, sinä aikana kun lunta ei ollut sistlidne höst, den tid då snö icke fanns.

Undant. 1. Af wiikko (vecka), wuorokausi (dygn), tunti, hetki (timme), minuutti (minut) samt tidsord, som äro samman-

satta med =ſata, =luku, =kauſi o. dyl., begagnas nästan alltid blott *Adessivus*, t. ex. nouſewalla wiikolla i nästa vecka, kolmannella tunnilla vid tredje timmen, toiſella wuoſi=ſadalla i 2:dra seklet, ſillä ſata=lu'ulla på det hundratalet. — Deremot stå månadernas namn i *Inessivus* t. ex. wiime tammikuuſſa ja tulewaſſa joulukuuſſa i sednaste januari och nästkommande december, täſſä kuuſſa i denna månad.

Undant. 2. Vissa tidsord ſade (=aika) regntid, pakkanen köldtid, pimeä mörktid, pouta torrtid, päiwä=paiste(=helle) solig tid o. dyl., som äfven hafva en annan konkret betydelse, stå likaledes alltid i *Adessivus*, t. ex. hän kyntää ſateella han plöjer vid regntid, päiwä=paiſteella onniſtuu tämä työ, waan ei pimeällä vid solig tid lyckas detta arbete, men ej vid mörk tid. — Sateeſſa, päiwän paiſteeſſa, pimeäſſä o. s. v. betyda deremot: i regn, i solsken, i mörker o. s. v.

Anm. Vid de paralella uttrycken: ſillä (tällä) ajalla (aikaa), ſinä (tänä) aikana och ſiihen (tähän) aikaan motsvarar det första den svenska konjunktionen "*emellertid*", hvaremot Essiven begagnas att utmärka en kortare, och Illativen en längre tidrymd, hvarunder något sker, t. ex. ſill'aikaa tapahtui ſe emellertid inträffade det, tee ſe ſinä aikana, kun olet ſiellä; ſe oli jo ſiihen aikaan. — Den kortaste tidrymd vid detta talesätt uttryckes med partitiv, t. ex. tätä nykyä just för närvarande.

III. Vid frågan: *när? inom hvad tid?* begagnas Inessivus och Illativus, nemligen:

1) *Inessivus* i allmänhet och vanligen, t. ex. hän kutoo werkon wiikoſſa han knyter ett nät i veckan; kahdeſſa päiwäſſä poika ſitä kirjaa ei lue inom 2 dagar (hinner) gossen ej läsa den boken;

Anm. "*Under loppet af en viss tid*" kan äfven uttryckas med ordet kuluueſſa (Subst. II af kulua förflyta) och tidsordet framföre i Genitivus, t. ex. työ walmiſtui wiiden wuoden kuluueſſa (wiideſſä wuodeſſa) arbetet förfärdigades medan 5 år förflöto (på 5 år); men icke: „wiitenä wuotena" på 5 särskilda år (Y. K. satsl. pag. 55).

2) *Illativus*, då fråga är *inom hvilken noga bestämd tidrymd icke* något skett eller sker, t. ex. kolmeen päiwään en ole häntä nähnyt dessa 3 *sedna-*

ste dagarne har jag ej sett honom, hvaremot kolmena päiwänä skulle betyda: på 3 obestämda dagar; mies=muistiin ei ole niin paljo lunta satanut i mannaminne har ej så mycket snö fallit.

IV. Vid utsättande af en *bestämd termin,* så ock vid frågan: *på huru länge? till huru lång tidslängd framåt?* begagnas Translativus och Illativus, nemligen:

1) Translativus vanligen, t. ex hän paidattiin käräjiin Maalisk. 6:ksi päiwäksi stämdes för rätta till den 6 Mars; antoi kahdeksi wiikoksi gaf på 2 veckor (att begagnas); ei tuota syksyksi ehditä detder hinner man ej till hösten (före hösten); siinä on työtä wuodeksi der är arbete för ett år;

2) Illativus, för att svara på frågan: till hvilken tid, såsom *yttersta gräns,* då äfven orden asti, saakka (ända till) vanligen bifogas t. ex. hän lainasi syksyyn asti han lånade ända till hösten; työ kestää nousewaan wiikkoon arbetet räcker till nästa vecka (till början af nästa vecka); men: työtä kestää nousewaksi wiikoksi arbetet räcker för hela nästa vecka.

V. På frågan: *från hvilken tid räknadt?* svaras med Elativus t. ex. maaliskuun toisesta päiwästä alkaen börjande från den 2 Mars; joulusta pitäen on yhä lunta satanut allt från jul har det snöat ständigt, päiwästä päiwään, wuodesta wuoteen från dag till dag, år till år.

Anm. 1. Då samma tidsord upprepas, finner man äfven *Ablativus* brukad enligt svenskan, t. ex. päiwä päiwältä, wuosi wuodelta on pelto parantunut dag från dag, år från år har åkern förbättrats.

Anm. 2. Såsom förstärkning till Elativus, Illativus och Inessivus begagnas orden hamasta (=aan, =assa) framför tidsordet, samt till Elat. och Illat. äfven saakka och asti efter tidsordet, t. ex. hamasta lapsuutensa ajasta tulewaan wuoteen saakka ända från sin barndom

allt intill nästa år, tästä asti hamaan ikäni loppuun ända härifrån allt intill mitt lifs slut, se tapahtui jo hamassa ikiwanhassa ajassa det hände redan långt in i den uråldriga tiden. — Saakka och asti begagnas dock äfven vid andra än tidsord.

Tillägg om bestämningen af datum.

I. Vid angifvande af *årtal* bör iakttagas:

1) då siffertalet föregås af ordet: wuonna, wuodesta o. s. v. förblir siffertalet sjelft oböjdt, t. ex. wuodesta (1504) tuhat wiisi sataa neljä, wuoteen (1800) tuhat kahdeksan sataa från år 1504—1800;

Anm. Siffertalet kan då anses såsom förkortning af en relativ-sats (apposition), t. ex. wuonna (joka oli eller jona leikattiin) 1504.

2) då siffertalet står *possessivt* jemte efterföljande Genitiv af wuosi, böjas endast de tal, som motsvara sista siffran, och om åratalen äro flera, så ställes wuosi efteråt i Genitivus *Singularis*, t. ex. kolmen ja neljän wuoden wälillä mellan åren 3 och 4; tuhat kolmen sadan (1300) ja tuhat kahdeksan sataa wiiden (1805) wuoden wälillä mellan åren 1300 och 1805; tuhat kolme sataa neljän kymmenen (1340) wuoden aika;

3) Ablativus wuodelta begagnas, för att angifva utgifnings-året för en skrift, som citeras, t. ex. tämä asetus on wuodelta 1812 denna förordning är från år 1812; maanlaki wuodelta 1442 landslagen af år 1442.

II. Datum angifves sålunda att *ordningstalet* jemte päiwä ställas i Essivus och månadens namn helst *1)* framför dem i *Genitivus*, eller ock *2)* efter dem i *Partitivus* eller *Inessivus*, t. ex. Kesäkuun kolmantena päiwänä den 3 Juni, eller ock: kolmantena päiwänä Kesäkuuta (Kesäkuussa).

Anm. 1. Konstruktion med päiwä i Essivus och månadens namn i Partitivus eller. Iness. torde, ehuru mycket bruklig, dock vara

ett lån från svenskan, emedan den strider mot de pag. 25 anförda reglorna för Partitivus. Det första sättet med månadens namn i Genitivus är deremot mera finskt, och äfven tidsföljden (år, månad, dag) i början af ett syne-instrument ell. sammanträdes-protokoll o. dyl. blir sålunda också mycket naturligare, än i svenskan, t. ex. wuonna 1864 joulukuun 22 päiwänä kokoontuiwat år 1864 den 22 dec. sammanträdde.

Anm. 2. I st. f. i Essivus ställes päiwä med sitt ordningstal äfven i *Nominativus*, om månadens namn står i Partitivus; och detta begagnas ofta i appositionsfall, om veckodagen föregår, t. ex. keskiwiikkona, kolmas päiwä kesäkuuta (joka oli 3:s p. kesäk.) onsdagen, den 3 Juni.

Anm. 3. I fråga om skrifters utgifnings datum ställes ordningstalet jemte päiwä i *Ablativus*, enl. föregående Reg. I, 3; t. ex. kirje Heinäk. 5:nneltä päiwältä 1848, brefvet af den 5 Juli 1848.

III. Timmarna angifvas på följande sätt:

1) Ordet kello (klockan) *närmast* framför tidsbestämningen står alltid oböjligt i *Nominativus*.

2) På frågan: *när? vid hvilket klockslag?* står kardinaltalet, som utmärker timmen, alltid *i Nominativus*, men i andra fall följer det, såsom ett substantivum, vanliga reglor, t. ex. kello yksi; kello wiisi; ennen kello kuutta, kello seitsemästä kello yhteen asti; kello yhden ja kahden wälillä; kello wiisi minuuttia yli wiiden kl. 5 minuter öfver fem.

Anm. Yli står i dylika uttryck äfven med *Nominativus*, t. ex. kello wiisi minuuttia yli yksi.

3) Uttrycken: puoli eller puoli-wälissä (en half på), wailla (felande) instickas framför timtalet utan att derpå inverka, t. ex. kello puoli-yksi, puoli-wälissä kahdeksan, kl. $^1/_2$ ett, $^1/_2$ åtta; kello wiisitoista minuuttia wailla kaksitoista kl. 15 minuter före tolf.

Anm. Af anförda uttryck fås sjelfständiga satser, om kopulan tillägges efter ordet kello, t. ex. kello on yksi; kello on yli kuuden.

4) Efter uttrycket: kello on lyönyt (löi), kello lyöpi står timslagets kardinaltal i sina vanliga objekts-

kasus (jfr Und. 2, pag. 33), men efter uttrycket: kello käy (klockan går på) står *Partitivus* af yksi och kaksi, men *ordinaltalets* Partitivus af de öfriga, t. ex. kello lyöpi wiisi klockan slår fem; kello löi kuusi; kello on yhden lyönyt; kello käy yhtä, kolmatta, kahtatoista, kl. går på 1, 3, 12; kello käwi kahta, wiidettä, yhtätoista.

Anm. Om verbet i uttrycket: kello lyö är presens, så kan det såsom en pågående handling fordra timslaget äfven i Partitivus, t. ex. kello lyöpi wiittä; kello lyö kymmentä.

Priset och värdet.

(Adessivus, Elativus, Illativus, Ablativus.)

I. I *Adessivus* står i allmänhet priset, för hvilket man *köper,* eller medlet, hvarmed man skaffar sig en vara (osto-hinta), t. ex. hän osti hewosen sadalla markalla han köpte hästen för 100 mark; sinä sait kirjan halwalla hinnalla du fick boken för billigt pris; sinä ostit rukiita kumartamisella, minä rahalla du köpte råg med bockningar, jag för penningar.

Anm. I st. f. Adessivus begagnas äfven *Elativus* för att angifva priset, för hvilket man köper, isynnerhet vid svar, t. ex. (osti) kolmesta markasta för 3 mark.

II. I *Elativus* står: *a)* det pris, för hvilket man *säljer* (myymähinta), t. ex. minä myyn lehmän wiidestä markasta jag säljer kon för 5 mark, hän antoi kapan kahdesta markasta han gaf kappen för 2 mark; — *b) föremålet* ell. *handlingen,* för hvilket värdet, priset eller plikten angifves, t. ex. hän sai kolme sataa markkaa hewosesta han fick 300 mark för hästen (en bestämd häst), hän sai sakkoa (häntä sakotettiin) warkaudesta han fick böter (han pliktfälldes) för tjufnad.

Anm. I Elativus står äfven det approximativa värde, som i svenskan vanligen uttryckes med orden: *"i stället för"* hvad något lemnas ell. *"för"* hvad något går och gäller, t. ex. hän antoi kiwen leiwästä han gaf en sten i stället för bröd, se menee täydestä det gäller (går) för fullt, se otettiin markasta det togs i st. f. (gällde för) en mark, se kulkee waan puolesta arwosta den gäller blott för halfva värdet, hieho meni lehmästä qvigan föryttrades (gällande) för en ko, hän kulki siellä herrasta han gällde der för herre. — Men vill man deremot icke frånkänna någon ell. något detta värde, då begagnas *Essivus*, t. ex. se kulkee markkana den går och gäller såsom mark, hän kulki herrana eikä teeskennellyt itseänsä han färdades som herre och förställde sig icke.

III. I *Illativus* står det *yttersta*, lägsta eller högsta priset, till hvilket varan nedprutas eller uppdrifves (tingitty ja kohotettu hinta), t. ex. minä jätän kahteen markkaan jag lemnar för 2 mark; hän myypi halpaan han säljer till billigt; se nousi kymmeneen markkaan steg ända till 10 mark.

IV. I *Ablativus* står föremålet eller varumåttet, hvarefter i parti-försäljning eller beräkning det partiela priset och värdet beräknas eller angifves, t. ex. hän sai kaksi markkaa sylettä han fick 2 mark per famn (utaf flera utbjudna), kyyti tekee kuusikymmentä penniä hewoselta skjutsen gör 60 penni per häst; kuusi sadalta 6 procent; kannu tuli olutta kapalta det blef en kanna öl per kappe.

Jemförelser och dimensioner.

I. Qvantiteten, hvarmed något öfverstiger ett annat, ställes i vanligt *total-objekts kasus*, t. ex. sieltä saat kapan enemmän derifrån får du en kappe mer; tämä tie on kolme wirstaa lyhyempi denna väg

är 3 verst kortare; wirſi on kuuſi wärſyä pitempi kuin toinen psalmen är 6 verser längre än den andra.

Anm. Mått-ordet vid komparativer brukar dock vanligen ställas i Partitivus, ehuru mer eller mindre tvetydighet dervid alltid uppstår, t. ex. tämä tie on wirstaa lyhyempi denna väg är en verst kortare, men kan också enl. Reg. II betyda: "denna väg är kortare än en verst"; wirſi on kuutta wärſyä pitempi psalmen är 6 verser längre, eller också: "psalmen är längre än 6 verser.

II. Föremålet, hvarmed jemförelsen sker, uttryckes med *Partitivus*, när kuin (än) utelemnas, t. ex. kettu on koiraa wiffelämpi räfven är qvickare än hunden; tämä tie on kolmea wirstaa lyhyempi denna väg är kortare än 3 verst.

* **Anm.** Sker jemförelsen icke mellan 2:ne föremål, utan mellan tvenne handlingar (verba), så måste kuin (än) alltid utsättas; likaså när tvetydighet skulle uppstå, t. ex. minä kaswan pitemmäkſi kuin ſinä jag vexer till längre än du vexer (med tiden); men minä kaswan ſinua pitemmäkſi jag vexer till längre än du (nu är); parempaa mieſtä kuin tämä en ole nähnyt en bättre karl än denne har jag ej sett; men tätä parempaa mieſtä en ole nähnyt denhär bättre karlen har jag ej sett.

III. Vid adjektiva positiva, som uttrycka dimensioner, står *mått-ordet* framför i Partitivus på frågan: *huru lång?* huru hög? huru bred? o. s. v. — t. ex. kynärää korkea en aln hög; wiittä ſyltä pitkä 5 famn lång; kämmentä leweä en hand bred.

Anm. 1. Det *ensamma* måttordet förekommer äfven adverbielt i *Instruktivus singul.* (ifr pag. 65 Reg. III anm.), t. ex. anna ſylen pitkä ſeiwäs gif en famnsläng stör. Andas adjektiverna på =uinen, så stå måttorden alltid i *Genitivus*, enligt pag. 19 Reg. III.

Anm. 2. Om mått-ordet är kardinaltal, kan det ock stå i Nomin., t. ex. kaksi ſyltä pitkä.

Öfriga kasus-förhållanden.

I. *Nominativ* begagnas vid *nominativus absolutus* (se Reg. III pag. 23).

II. *Partitivus* begagnas: *a)* vid nomina *substantiva* förenade med de impersonela on, tekee, käy, tulee, utan fyllnadsverb; Partitiven företräder då ett slags objekt, (ifr pag. 30 anm. 3 & Reg. II b. pag. 31,) t. ex. minun on tarwis ſitä (minä tarwitſen ſitä) jag är i behof af det, pojan on ſääli hewoista gossen har medömkan med hästen, hänen teki mieli leipää han hade lust till bröd; — *b)* vid partitiva uttrycken tarpeenſa (sitt behof af), puolillaan, puolilleen (till sin hälft fylld med), wailla (i saknad af), täyſi, täynnä, täyteen (full af), äfvensom vid komparativerna lähempi, likempi, =mmän o. s. v. (närmare till), samt ennen (förr än, före), t. ex. hän ſai tarpeenſa puita han fick sitt behof af ved, pane astea puolilleen (täyteen) wettä fyll kärlet till hälften (fullt) med vatten, hän toi astean puolillaan (täynnä) maitoa han hemtade kärlet till hälften fylldt (fullt) med mjölk, mies on mieltä wailla mannen är i saknad af förstånd, hän on poikaa läheiſempi han står närmare (i förhållande till) gossen, hewonen tuli paljoa ennen ſinua hästen kom långt förr än du; — *c)* vid alla öfriga partitiva uttryck (jfr Reg. III pag. 12 och Reg II pag. 25), t. ex. minä ſain puoleni (oſani) ſitä jag fick min hälft (min del) deraf, pöytä on puuta bordet är af träd, ihmiſet owat yhtä ſukukuntaa menniskorna äro af samma slägte; — samt *d)* vid enskilta talesätt, sådana som: ſamalla aikaa på samma tid; tällä kertaa denna gång; dock kunna vid dessa talesätt orden äfven

stå i samma kasus, t. ex. ſamalla ajalla på samma tid. (Jfr Anm. 1 pag. 16.)

Anm. 1. I juridisk stil låter man Partitivus följa äfven om det ord, som uttrycker delen, icke skulle vara subjekt ell. objekt i satsen, t. ex. ſe tapahtui Norolan kyläsſä Mikkelin pitäjää, tilalla N:o 3 i st. f. Mikkelin pitäjän Norolan kyläsſä, tilalla N:o 3 det skedde å hemmanet N:o 3 i Norola by af S:t Michels socken.

Anm. 2. Emedan Adessiven ersätter Instruktiven i de fall, då instruktiven blefve lika med genitivus, så kan vid de nämnda talesätten Adessivus äfven förenas med Instruktivus, t. ex. ſamalla ajoin på samma tid; yhdellä kerroin på en gång. (Jfr Anm. 1. pag. 16).

III. *Elativus a)* svarar på frågan: *hvarom* något gäller eller *för hvad brott* någon straffas eller sakföres (jfr om priset och värdet, pag. 52), t. ex. hän puhuu pahaa minusta, waan pitää huolta lapſista han talar ondt om mig, men håller vård om barnen; tämä on juttu juomarista ja pahuudesta detta är berättelsen om en fyllhund och om ondskan; hän on käſketty lakiin warkaudesta han är tingstemd för tjufnad; mies ſakotettiin juopumuksesta mannen pliktfälldes för dryckenskap;

b) betecknar det föremål, hvarpå *öfverflöd* eller *brist* angifves, t. ex. hän on rikas rahasta, waan köyhä karjasta han är rik på penningar, men fattig på boskap; tulee puutos kaloista det blir brist på fisk; pää on oluesta täyttynyt, waan ei olutta täynnä hufvudet har fyllts (i följd) af öl, men är icke fullt af öl.

IV. *Abessivus* begagnas, för att uttrycka *brist* eller *saknad* af något, t. ex. hän itkee syyttä ja elää palkatta han gråter utan orsak och lefver utan lön; waimo on lapſitta qvinnan är utan barn.

V. *Prolativus* begagnas, för att utmärka en rörelse *långsmed* (ytan af), *öfver* eller *förbi* något, t. ex. laiwalla kuletaan meritſe ja rattailla maitſe med skepp färdas man långsmed hafvet och med kärror långsåt landet.

Anm. Rätteligen bör denna kasus ej begagnas vidare än i vissa ord: maitſe, weſitſe, meritſe; alatſe keſkitſe (keſki), ylitſe (yli); rannoitſe, ſaaritſe, kylitſe; ſiwutſe, läwitſe, ohitſe och stundom i poësi äfven af andra ord, men då endast i *pluralis*, t. ex. niitytſe, pelloitſe.

VI. *Komitativus* begagnas, för att utmärka ett sällskap *jemte* eller *tillika med* någon och vanligast i pluralis samt aldrig utan suffix, om ordet är substantivum, t. ex. mies tuli waimoneen ja lapſineen mannen kom med hustru och barn; lähden kotoa poikineni perheineni jag far hemifrån jemte mina söner och min familj.

Anm. 1. Såsom adjektiv, d. ä. utan suffix, blir Komitativus vanligen lika med Instruktivus, emedan kort *e* undvikes i slutet af ord, t. ex. hän tuli omin (omine) rekinenſä han kom med egen släde; hän muutti kaikin (kaikkine) tawaroinenſa han flyttade jemte allt sitt bohag.

* Anm. 2. Komitativus utmärker alltid en *bisak*, som följer med satsens *subjekt* eller *objekt*. Derföre får man icke säga: minä annoin leipää kerjäläiſelle lapſinenſa, utan: kerjäläiſelle ja hänen lapſillenſa jag gaf bröd åt tiggaren och dess barn. — Mellan tvenne substantiva i Komitativus bortlemnas vanligen den förbindande partikeln ja, t. ex. minä näin laiwan miehineen nuorineen jag såg skeppet med dess män och tåg, ſöi pähkinät kuorineen päiwineen åt upp nötterna med skal och allt.

Anm. 3. Det egendomliga i afseende å 3:e persons suffix vid Komitativus är anmärkt pag. 19 anm. 1.

Substantiver vid Verba impersonalia och verbet „Olla".

a) Verba impersonalia.

(Genitivus, Allativus, Partitivus.)

I. Vid de *företrädesvis* impersonela pitää bör, täytyy måste, tulee det åligger, käypi går an, sopii det passar, kelpaa, wälttää, syntyy det duger, käskee det är svårt (kostar på), kestää räcka till, sietää tål vid, kannattaa det bär sig, ei haittaa det skadar icke, ei huoli det är icke värdt m. fl. *står personen alltid i Genitivus,* t. ex. minun pitää tehdä se jag bör göra det, pojan tulee walwoa tämä yö gossen åligger det att vaka denna natt, sinun ei sowi mennä sinne det passar sig icke för dig att gå dit, hewoisen kelpaa purra sitä det duger för hästen att äta det.

* **Anm. 1.** Hit höra ock *impersonelt* brukade verber af aktiv form, då de icke äro faktiva, t. ex. meidän ei tarwitse pelätä vi behöfva icke frukta.

Anm 2. Dock bör noga märkas, att impersonela och impersonelt brukade verba med personen i Genitivus *alltid* efterföljas af ett *fyllnadsverb* i Partit. Subst. I, men ej af nominalobjekt. Efterföljas de af ett nomen såsom objekt, en lokalkasus eller en sammandragen finalsats, så äro de personela, vanligen med en helt annan betydelse, t. ex. hän pitää hewoista han håller hästen, sinä et sowi reeen (sinne) du ryms icke i slädan (dit), minä en huoli siitä jag bryr mig ej derom, sinä et tarwitse kirjaa du behöfver ej boken; nuora kestää lasten kiiktua repet håller för barn att gunga (i den afsigt att blott barn gunga), kelpaa se hewoisen purra nog duger det för hästen att bita (i den afsigt att det ätes af en häst). — (Det efterföljande verbet i de sista exemplen är icke fyllnadsverb, utan *Transl. Subst. I i förkortad form,* hvarom mera i Reg. I 2 om sdr finalsats).

Anm. 3. Verberna täytyy, wälttää, käskee, kestää begagnas ej i negativ form, likasom åter haittaa, huolii alldrig före-

komma i en impersonelt jakande form, utan brukas i st. f. täytyy uttrycket ei ole pakko, i st. f. käskee, kestää uttrycket: ei ole waikea o. s. v. Efter ei käy följer icke vanligt fyllnadsverb, utan hellre Nominativus Subst. IV, t. ex. minun ei käy meneminen sinne det passar ej för mig att gå dit, pojan ei käy ostaminen sitä det går ej an för gossen att köpa den.

Anm. 4. De företrädesvis impersonela verberna likasom ock de impersonela talesätten förekomma endast i 3:e pers. sing. af verbum finitum; derföre äro uttrycken: „sanoo täytywänsä", "täytyessäni" o. s. v. alldeles origtiga.

Undant. 1. När det af impersonela verbet styrda föremålet är 3:e person, kan det äfven ibland stå i *Nominativus* ell. *Partitivus* till undvikande af tvetydighet. Detta inträffar då olla, syntyä, tulla och några andra intransitiva verba äro fyllnadsverber i satsen, t. ex. „hänestä pitää syntyä lukkari han skall bli klockare", får icke heta: hänen pitää syntyä lukkariksi han skall födas klockare, ej heller: hänestä lukkarin pitää syntyä ur honom skall klockaren födas; rahoja täytyy olla muassa penningar måste finnas med, meillä pitää olla pyssyt (miehiä, ruokaa) mukana; koira pitää olla muassa, kun en jänikseltä muuten eteenpäin pääse; suuria muutoksia täytyy tapahtua, ennenkuin tämä seikka selwiää. — Vid de flesta fall kan man säga, att Nominativen begagnas, då svenska ordet *saknar artikel*, och Genitiven åter då svensken nyttjar *bestämd* artikel, samt Partitiven vid *partiela* uttryck, t. ex. koira (koiran, rahaa) pitää olla muassa hund (hunden, något penningar) bör vara med.

Undant. 2. Impersonela verbet puuttua (hafva brist) konstrueras med *Ablativ*, t. ex. minulta ei puutu sitä jag har ej brist derpå; hvaremot det personela uttrycket: minä en puutu siihen, betyder: jag rör icke dervid.

II. De *rent impersonela* talesätten: on, tekee (har), tulee (får) förenade med ett nomen i *Nominativus singl.*, samt käy (får) med *Translativus* ställa likaledes personen i *Genitivus*, när objekt (nomen eller verbum) följer. Dessa äro af tvenne slag, nemligen:

1) On, tekee, tulee, käy förenade med ett utan predikatsord stående *substantivum*, hvilka kunna hafva såväl verbal- som nominal-objekt, dock hvardera i *Partitivus*, t. ex. minun on tarwis sitä jag

har behof af det, tekeekö ſinun mieli (halu) laulaa har du lust (begär) att sjunga? pojan käwi ikäwäkſi iſää gossen fick längtan (saknad, ledsamt) efter sin far, eikö ſinun tule ſääli hewoista får du icke medömkan med hästen? minun on aikomus (welwolliſuus) tehdä ſe jag har afsigt (min pligt är) att göra det;

2) On och käy förenade med ett *utan* subjekt stående *adjektivum,* hvilka hafva endast verbal-objekt (fyllnadsverb), t. ex. linnun on waikea juosta fågeln har svårt att springa, minun käwi waikeakſi mennä ſinne det föreföll sig svårt för mig att gå dit, tytön on raskas kantaa rautaa det är tungt för en flicka att bära jern, minun on helppo tehdä ſe jag har lätt att göra det, hywä täsſ'on neiden olla, kaunis kaswoa kanaſen här har jungfrun godt att vara, dufvan skönt att vexa (Kalev. XXV, 367, 368).

* **Anm. 1.** Hit hör äfven Gerundium Necessitatis med personen i Genitivus, t. ex. minun on kirjaa luettawa jag måste läsa boken.

Anm. 2. Om Genitiven vid tekee mieli, tekee halu är personalpronomen, så kan den återgifvas äfven med suffix, fogadt till mieli, halu, t. ex. mieleni teki ſitä jag hade lust till det. — I sådant fall står dock fyllnadsverbet vanligen i Illat. Subst. III, t. ex. mieleni teki ſaarnaamaan (ell. minun teki mieli ſaarnata) jag fick lust att predika.

Anm. 3. Tulee ikäwä, tarwis o. s. v. konstrueras dock hellre med *Allativus* än Genitivus, t. ex. minulle tulee ikäwä iſää jag får saknad (ledsamt) efter far.

III. *Halft impersonela* talesätt äro: on, käy, tulee förenade med ett nomen, då de *icke kunna* efterföljas af objekt. Dessa hafva personen vanligen i *Allativus* (enl. pag. 46 Reg. IV) och äro af tvenne slag, nemligen:

1) on och tulee förenade med ett, såsom subjekt uppträdande men utan predikats-nomen stående

Substantivum i *Nominativus* ell. *Partitivus*, i hvilket fall verbet, om sådant följer, ej är fyllnadsverb, utan Transl. Subst. I, t. ex. minulle tuli ikäwä kotiin jag fick längtan hem, sinulle tulee puute du får brist, onko kiire är det hast? on aikaa det fins tid; hänelle tuli kiire mennä (=kſenſä) han fick hast att gå, minulle tuli käsky ottaa kirwes olalle jag fick befallning att taga yxan på axeln, onko tilaiſuutta käydä (=kſeſi) meillä har du tillfälle att besöka oss? jo oiſi aika orjan ſyödä nu vore tid för att trälen må äta (för trälen att äta, Kalev. XXXIII, 61), oliſi aikoa iässä walitenki waimo naida, tuten neiti tunnustella (=kſeni) det är god tid i lifvet för att äfven med urval taga hustru, att med kännedom granska jungfrun (Kantel. II pag. 324), on päiwiä pitempiäki tehdäkſeni ſe äfven längre dagar finnas för mig att göra det;

2) on, käy, tulee förenade med ett substantivum i *annan* än subjekt-kasus eller ock med ett ensamt adjektivum, som *ej står* i Nominativus, i hvilket fall det efterföljande fyllnadsverbet (ell. Subst. IV) är subjekt till dem, t. ex. minulle tuli mieleen tehdä ſe nyt mig rann i hågen att göra det nu, hänelle käypi kalliikſi ostaa ſellainen hewoinen det blir honom dyrt att köpa en sådan häst, pojalle on waikeaa mennä ſinne gossen har svårt att gå dit; juokſeminen ſiellä on minulle ikäwää att springa der är ledsamt för mig.

* **Undantag.** Om on och käy betyda: *"det tyckes, det förefaller"*, så hafva de personen i *Elativus* (enl. pag. 64 Reg. III), t. ex. minusta on waikeaa (käypi waikeaksi) ottaa ſe kirja att taga den boken förefaller mig svårt; — och Om on betyder *"hafva"*, så har det personen i Adessivus, enl. pag.

63 Reg. II, t. ex. oli mielessä minulla surmata suku Kalewan jag hade i sinne att döda Kalevas slägt (Kal. X L II, 440).

* **Anm. 1.** Om i fråga varande nomen är predikat till ett *annat såsom subjekt* stående nomen ell. pronomen, så äro uttrycken personela, t. ex. hän on paha han är elak, kiwi on raskas kantaa (=kseni) stenen är tung att bära, pimeä on haittana ehtiäkseni sinne mörkret är till hinder för mig att hinna dit. — Derföre får objektet ej ställas i Nominativus i uttrycken: „härkä on sowelias wetämään iso kuorma; isä on taipuwainen maksamaan poikansa welka; mies on walmis tappamaan härkä" (Y. K. finska spr. satsl. pag. 102), utan i *Partitivus* ell. *Genitivus:* isoa kuormaa, welan, härkää.

Anm. 2. Nomen kan således stå i Nominativus äfven om uttrycket icke är rent impersonelt; men är det *rent* impersonelt, så måste nomen *alltid* stå i Nominativus singul. vid on, tekee, tulee.

Anm. 3. Dylika halft impers. talesätt påträffas, ehuru sällan, äfven med några andra intransitiva verba (tuntuu, näkyy, näyttää, sattuu o. dyl.), t. ex. hänestä tuntuu waikealle (hänelle näkyy olewan waikeaa) lyödä pää poikki det tycks förefalla honom svårt att afhugga hufvudet, juohtui mieleen minulle kostaa isäni surma mig rann i hågen att hämnas min faders död (Kalev.)

IV. Impersonela *verba faktiva:* naurattaa det roar, janottaa törsta, nukuttaa vara (göra) sömnig, wäsyttää vara (göra) trött, lapsettaa vara barnslig m. fl. och dessa lika: pakottaa det värker, sataa det regnar o. s. v. ställa personen (det svenska subjektet) i *Partitivus,* såsom objekt i finskan, t. ex. minua naurattaa det roar mig; sormea pakottaa fingret värker; wettä sataa det regnar (vatten).

Anm. Dessa verber förekomma äfven personelt, såsnart den verkande orsaken angifves, t. ex. se asia huolettaa minua den affären bekymrar mig; pilwi satoi wettä eikä lunta molnet regnade vatten, men ej snö. — Likväl behöfver i sådant fall objektet icke alltid stå partielt, t. ex. kyllä minä sinut janotan jag skall lära dig att törsta, jo on taiwas kaiken lumensa satanut himlen har redan nedbördat all sin snö.

b) Verbet „On" (och „ei ole").

(Elativus, Inessivus, Adessivus).

I. On, då det kan öfversättas med *duga till*, begagnas mest i nekande eller tviflande mening: *a)* med Elativus, *vanligen*, hvarvid den eller det, hvars duglighet betviflas, ställes i *Elativus* och det, hvartill han duger, i *Translativus*, för att (enl. pag. 43 Reg. I & pag. 44 Reg. III) utmärka en öfvergång från en egenskap till en annan, t. ex. ei ole nutusta peitteeksi eikä tästä pöydäksi icke duger rocken till täcke ej heller detta till bord, lieneekö mateesta mitään suola-kalaksi månne laken duger till saltfisk? ei ollut lapsesta laulajaksi barnet dugde icke till sångare, mitä hänestä (miksikään) hvad duger han till (något); — men deremot *b)* med Inessivus, om en *fremmande* egenskap tillförsäkras eller en *inre* egenskap betviflas hos ett föremål, utan att någon förvandling är ifråga, hvarvid svenska subjektet ställes i *Inessivus* och egenskapen i *Partitivus*, t. ex. nutussa on heille peitettä tarpeeksi asti rocken är åt dem täcke tillräckligt (duger nog åt dem till täcke), jos sinussa on sen tekijää (miestä siihen) om du duger (har egenskaper) dertill, ei ole lapsessa laulajata ett barn har icke någon sångare-egenskap.

Anm. Om en egenskap tillförsäkras ett föremål, ställes egenskapen i Nominativus, ifall egenskapsordet har attribut, t. ex. lapsessa on heille (icke: heillä) hywä lukkari barnet duger åt dem bra till klockare, onpa sinussa aika mies du är ju en dugtig karl.

II. Verbet on med *Adessivus* betyder *hafva* eller *ega*, hvarvid personen eller tinget, som eger, ställes i Adessivus, och det, som eges, i Nominativ eller Partitiv, t. ex. minulla on kello jag har en

klockan; hänellä on kelloja han har klockor; miehellä on tila mannen eger ett hemman; seinällä on wahwuutta väggen eger styrka; hewosella on neljä jalkaa hästen har 4 fötter.

Anm. Afses bestämdt ett *inre* egande, så begagnas äfven *Inessivus* i st. f. Adessivus, t. ex, puussa on wahwat oksat trädet har starka grenar, liekkö siinä asiassa perää månne den saken eger grund? sinussa on rutto du har smittan, pojassa on yskä gossen har hosta. — Då fråga är om en sjukdom, hvars finska namn är sammansatt af -tauti (sjukdom), kan konstruktionen äfven alldeles omkastas, så att det, som man har, ställes i Inessivus och personen i Nominativus, och måste orden *alltid* så ställas i talesätten; sinä olet oikeassa, hän (on) wäärässä du har rätt, han har orätt, t. ex. poika on yskä-taudissa gossen ligger i hosta, mies on lawantaudissa, tytär wilutaudissa mannen har nerffeber, dottren frossa.

III. När verbet on betyder: *jag* (*du* o. s. v.) *tycker, hvad på mig* (*dig* o. s. v.) *ankommer* eller *hvad mig* (*eder, dem* o. s. v.) *angår,* ställes personen i Elativus, t. ex. se on minusta pahaa, mutta lapsesta makeata jag tycker det är dåligt, men för barn är det sött; suoja on hänestä kylmä han tycker rummet är kallt; suutarista (suutarin mielestä) on rauta kuuma skomakaren tycker att jernet är hett.

Adverbielt begagnade kasus.

(Ablativ, Translativ, Instruktiv.)

I. *Ablativus* nyttjas adverbielt: *a)* af adjektiva om allt, som genom de yttre sinnena erfares, så ock i ett adjektivt neutrum med 3:e persons suffix i st. f. Essivus, för att utmärka ett tillstånd ell. egenskap hos subjektet eller objektet, t. ex. maistaa hywältä smakar väl, tuntuu kowalta ja hai-

ſee pahalta kännès hårdt och luktar illa; ſöi kalan tuoreeltaan (tuoreena) ja leipää kuiwaltaan (kuiwana) åt fisken rå och bröd såsom torrt;

b) af substantiva på frågan: *i anseende hvartill?* och vanligen då med suffix, t. ex. hywä tawoilta god till sederna; hewoinen on tarkka jaloiltaan hästen är säker i anseende till benen; hän on Matti nimeltään ja teräwä kieleltään han är Matts till namnet och hvass i anseende till tungan.

Anm. I liknande fall, om yttre sinnens erfarelse, nyttjas ock *Allativ*, af substantiva, — äfven af Adjektiva, ehuru mera sällan, t. ex. haiſee pahalle luktar illa; löyhähtää wiinalle doftar af bränvin; ei ilo ilolle tunnu, eikä ſoitto ſoitannolle (Kal. XL, 305). Äfven *Partitivus* i uttrycken: ſukua, ſyntyä, alkua, kotoperää i anseende till börden, födseln, början, hemorten. Likaledes af Superlativer med 3:e persons suffix, t. ex. korkeintaan på sin höjd, wähintään till det minsta. m. fl.

Undant. Af pää (hufvud), mieli (tycke) och några andra begagnas Elativus i st. f. Ablativus för att skilja dem från partikeln päältä (på) och ordet mieli (tankeförmåga), t. ex. minun mieleſtäni on hän pääſtänſä pieni ja mieleltänſä heikko enligt mitt tycke är han liten i afseende å sitt hufvud och svag i anseende till sin tankeförmåga.

II. *Translativus* begagnas adverbielt: *a)* vid fråga om: *på hvad språk?* eller enligt hvilken nations sed? t. ex. täällä eletään herroiksi här lefver man på herrevis, asia tutkittiin ſuomeksi, paperit kirjoitti hän ruotsiksi ja werot otetaan wenäjäksi saken undersökte man på finska, handlingarna skref han på svenska och skatterna uppbäras enligt rysk sed; — *b)* vid ordningstalen i sing., för att uttrycka bestämda momenter, äfvensom i talesätten itſekſenſä (ensam, för sig sjelf), ſiksenſä (derhän), t. ex. enſimäiſeksi för det första (1:o); kolmanneksi för det tredje (3:o) o. s. v.; hän on itſekſenſä han är för sig sjelf; jätä ſiksenſä koko asia lemna hela saken dervid.

III. *Instruktivus* begagnas adverbielt, helst i pluralis, af substantiva, adjektiva och pronomina i mycket olika bemärkelser, t. ex. jalan till fots; miehin gemensamt, i hop; hywin väl; kowin alltför; pahoin illa; niin så; noin såder; kuin som; kuinka huru? päin hufvudstupa; kolmen miehen tre man högt, paljain päin med bart hufvud o. s. v.

* **Anm.** Af dessa begagnas: *a)* Instruktivus *Singularis* mest af adjektiver adverbielt framför andra adjektiver eller adverbier, ty adverbiela ändelsen -sti brukas endast, då adverbiet hör till ett verbum, t. ex. hän wihastuu julmasti han vredgas grymt, hän on julman wihainen han är grymt vred, hän huusi kauhean kowasti han ropade förfärligt hårdt, tuhman ylpeä dumt högfärdig, suuren suuri mycket stor; sylen pitkä famns lång, kynärän sywä alns djup (jfr. pag. 54 Reg. III anm. 1); — *b)* Instruktivus *Pluralis* deremot till både verber, adjektiver och andra adverbier, t. ex. älä kowin kilju skrik ej förmycket, kowin suuri, kowin julmasti.

Läran och Postpositionerna.

I. Postpositionerna förenas med *konkreta* substantiver eller sådana, vid hvilka man kan tänka sig ett verkligt pää, ala, keski etc. och endast få med substantiva abstrakta, t. ex. kiwen alla under stenen, Pilatuksen alla under Pilati kropp, kuorman päällä på lasset.

Anm. 1. Sålunda får man icke säga: luotan sanan päälle, utan luotan sanaan jag litar på ordet, men väl wiiwa wedettiin sanan päälle ett streck drogs på (det skrifna) ordet; ej heller: „anomuksen päälle", utan: waadittaessa.

* **Anm. 2.** Postpositionerna tähden, wuoksi, tautta, warten, suhteen, ilman, paitsi, vasten, mukaan, ennen, asti, saakka sättas äfven tillsammans med substantiva abstrakta, t. ex.

riidan tähden för tvistens skull, wasten lupaustansa emot sitt löfte.

II. Postpositionerna begagnas, för att uttrycka sådana begrepps-nyanceringar, för hvilkas beteckning kasus icke äro tillräckliga, eller ock för att undvika den tvetydighet och mindre bestämdhet, som kasus gifver vid handen, t. ex. tuli miehien kanssa kom med (fremmande) män; tuli miehineen kom med (sina egna) män; wiipyy kirkolla, kaiwolla, haudalla dröjer i närheten (trakten) af kyrkan, brunnen, grafven; wiipyy kirkon, kaiwon, haudan luona dröjer vid kyrkan, brunnen, grafven; mato on puussa masken är (mellan grenarna) i trädet; mato on puun sisässä masken är inne i trädets ved.

Anm. Dessa begrepps olikheter inhemtas säkrast genom praktik; så säger man ogerna: lasi on pöydän päällä, utan blott pöydällä, sängyssä; men deremot säges icke: mato matelee kuormalla, tytöllä (förmedelst lasset, flickan), utan mato matelee kuorman, tytön päällä masken kräler på lasset, på flickan.

III. Postpositionerna, såsom rena substantiver, kunna deklineras och uttrycka då vanliga kasusförhållanden, t. ex. poika on tytön edessä gossen är framför flickan; poika tulee tytön edestä gossen kommer (gifvande rum åt flickan) ifrån att hafva varit framför flickan.

IV. Följande postpositioner fordra uteslutande *Partitivus*, nemligen: liki, likellä, =ltä, =lle, läsnä, lähellä, =ltä, =lle nära (nära ifrån, nära till); ennen före; ilman utan; kohti åt (den rigtningen, hållet); paitsi förutom; wasta=päätä midtemot; myöten långsmed ell. efter; kohtaan emot; warten för (ändamåls) skull; wasten, wastoin emot (stilla stående föremål); pitkin längs.

* **Anm. 1.** Ilman står alltid *framför* och kohtaan, warten alltid *efter* partitiven; de öfriga deremot än före än efter, t. ex. ilman sitä dessutom; sitä warten för den skull.

Anm. 2. Ilman brukas, ehuru öfverflödigt, äfven med Abessivus, t. ex. ilman sanomatta utan att säga. Kohta (rigtning) ställes ock med Genitiv, men då är ordet ett rent substantivum, t. ex. seisoo huoneen kohdalla står vid rummets plats; asetti puun kohdalle ställde i rigtningen af trädet.

V. Postpositioner, som fordra *Genitivus*, äro: edellä, edessä framför (varande), edeltä och edestä framifrån, eteen och edelle framför (kommande); tasalla, tasalta, tasalle i jemnhöjd med; seassa, seasta, sekaan bland; jälestä och jälkeen etc. efter; yli, ylitse öfver; alla, alta, ale' (ala) under; kanssa (kansa) med; keralla (kera) med, luo och luokse till, luona hos, luota ifrån (närheten); tykö till, tykönä hos, tyköä från (närheten af någon); läpi, läwitse igenom, kautta igenom; mukaan i enlighet med, mu'assa jemte; siwutse (siwu), ohitse (ohi) förbi; sisässä inne i, sisästä inifrån, sisään in i; taakse (taka) bak, bakom, takana bak, takaa bakifrån; tähden, wuoksi och tautta, takia (takeen) för skull; wälillä emellan; päällä på, päältä ofvanifrån, päälle (kommande) på; halki genom; poikki tvärsöfver; perässä, perään, perästä efter.

* **Anm. 1.** Kautta (igenom) begagnas endast om vandring genom en *färdig* öppning ell. väg, hvaremot läpi (igenom) begagnas om *icke färdiga* öppningar, t. ex. hän tuli portin (Mikkelin) kautta han kom genom porten (genom S:t Michel), minä toimitin asian weljeni kautta jag uträttade affären genom min broder; luoti tuli portin ja seinän läpi sisään ja meni wielä weljeni läpi ulos (ikkunasta) kulan trängde in genom portbrädet och väggen samt rännde ännu genom min broder ut (genom fönstret).

Anm. 2. I talesätten: mitä kautta hvilken väg? sitä kautta den vägen, äro mitä och sitä attributer till substantivet kausi (intervall, omväg, tidsomlopp), t. ex. hän tuli sitä kautta (sitä tietä) han

kom den omvägen (den vägen). — Man finner kautta äfven med Ablativus i synnerhet i svar på frågor, men då är det att anses såsom adverbium, t. ex. Mikkelin kauttako tulit? — Sieltä kautta kom du genom S:t Michel? jo, derifrån (omvägsvis).

VI. Följande postpositioner kunna ställas dels med *Partitiv* dels med *Genitiv*, neml. keskeu, keskellä midt under, wastaan emot, ympäri, ympärillä omkring, suhteen i anseende till (i jemförelse med), puolella, =lta, =lle på sida om.

* **Anm. 1.** Wastaan, helst med Genitiv, brukas om i *rörelse* stadda föremål och wasten liksom kohti deremot, för att uttrycka rigtningen mot något *stilla stående* föremål, t. ex. hän juoksi isänsä wastaan han sprang sin far till mötes; hän juoksi wasten seinää han sprang mot väggen.

Anm. 2. I allmänhet är *Genitivus* det vanliga vid alla dessa nyss uppräknade postpositioner, då fullständighet och bestämdhet i begreppet skall uttryckas; och i konstruktion med Partitiv sättes postposition helst *före*, men i konstruktion med Genitiv helst *efter* substantivet (suhteen står dock *alltid* efter substantivet), t. ex. he kulkiwat niityn ympäri de kringrände ängen *en gång*, ell. flera gånger (i en cirkel); he juoksiwat ympäri niittyä de sprungo omkring på ängen (eller flere hvarf öfver ängen), hiiri juoksi ympäri aittaa mösset sprang omkring i bodan; mitä hän sinua suhteen hvad är han i jemförelse med dig!

Anm. 3. Kesken, keskellä ställas med Partitiv endast i vissa talesätt, t. ex. kesken syömistä under det afbrutna ätandet; keskellä päiwää midt på dagen (hvaremot päiwän keskessä betyder: i solens midt).

VII. Tre postpositioner ställas med *Illativ* och *Elativ* äfvensom *Ablativ* och *Allativ*, neml. päin i den rigtningen, asti, saakka ända till eller ifrån; dock äro dessa mera adverbia än postpositioner, t. ex. hän tuli mereltä päin han kom från hafvet till; mies meni kylään asti mannen gick ända till

byn; hän on laulanut kaupungista saakka han har sjungit ända från staden; lintu lensi merelle päin fogeln flög mot hafvet.

B. Satsen utvecklad genom Nominalmodi.

Verbet såsom subjekt.

(Substantivus I & IV.)

1. *Partitivus* af Substantivus I Aktivi begagnas såsom subjekt:

1) vid de *halft impersonela* talesätten, då predikatet går förut (ifr Reg. I anm. 1 om finalsats), t. ex. minulle oli surullista kertoa hänen kuolemaa det var sorgligt för mig att omtala hans död, minun mielestäni on surkeata olla sokeana enligt mitt tycke är det bedrövligt att vara blind, kun teistä on waikeata wastustaa jotakuta pahaa, niin rukoilkaa då det är svårt för eder att motstå något ondt, så bedjen, minusta on hywin waikeata ostaa se hewoinen näkemättä jag tycker det är bra svårt att köpa den hästen osedd, pojalle käypi kowin raskaaksi kantaa rautaa det blir för tungt för gossen att bära jernet, juohtui mielehen minulle kostaa isäni surma mig rann i hågen att hämnas min faders död (Kalev. XXXIV, 119), oli mielessä minulla surmata suku Kalewan, saada sampo Pohjolahan jag hade i mitt sinne att döda Kalevas slägt och få sampo till Pohjola (Kal.

XLII, 440), parempaa on minusta unhottaa wäärynhet kuin pitää niitä mielessä jag anser för bättre att glömma oförrätter än att hålla dem i minne (jfr. anm. 1 pag. 10 och Reg. 2 pag. 74).

Anm. Att dessa halft impersonela talesätt konstruera fyllnadsverbets objekt alldeles lika med de rent impersonela, är omnämdt pag. 32 i Reg. II och dess anm.

2) i förbindelse med impersonela verba *faktiva* (naurattaa, wäsyttää, pelottaa o. dyl. pag. 62 Reg. IV), t. ex. naurattaa nähdä sitä det roar att se det, lapsia pelottaa kummia kuulla det skrämmer barnen att höra det underbara.

II. *Nominativus Subst. IV Aktivi* begagnas såsom subjekt helst *före,* men äfven efter predikatet, om verb-subjektet är noga bestämdt, i svenskan genom adverbium i finskan genom attribut, t. ex. kerjääminen on häpeällistä att tigga är skamligt, sokeana oleminen on minusta (minulle) surkeata; tämmöinen weljeensä wihastuminen on hirmuista att såhär vredgas på sin broder är grymt, semmoinen owea kolkuttaminen ei kelpaa att sålunda bulta på dörren duger ej; pojalle käypi raskaaksi pitkällinen raudan kantaminen det blir tungt för gossen att länge bära jern.

Anm. 1. Subst. I begagnas ogerna såsom subjekt, ifall det ej kan betraktas såsom ett blott och bart fyllnadsverb, utan i dess ställe brukas vanligen Subst. IV eller ett substantivum verbale, hvilka vanligen hafva (dock icke alltid) sitt predikats-nomen i *Partitivus,* t. ex. itkeminen (itku) ei hädästä päästä att gråta frälsar ej från nöden, uiminen on terweellistä, juoksemineu lapsellista att simma är hälsosamt, att springa är barnsligt; luwaton ottaminen on rikos att taga olofligt är ett brott, saarnaaminen on papin työ (työtä) att predika är prestens göra (prest-arbete) — Dock hindrar detta ingalunda begagnandet af Subst. I såsom subjekt, äfven *framför* predikatet, hvarje gång man vill undvika en tvetydighet eller ett annars långsläpigt och tungt uttryck, t. ex. wastustaa jotakuta pahaa on minusta waikeata att motstå något

ondt är svårt för mig; ty „jonkun pahan wastustaminen on minusta waikeata" betyder: „någon otäckas motstånd är svårt för mig", och jotakuta pahaa wastustaminen on minusta waikeata är åter alltför tungt att begagnas; likaså säger man hellre: salata oikeudelta asiaa on rikos, än: salaaminen asiaa oikeudelta on rikos att för domstolen dölja saken är brott.

Anm. 2. Såsom partielt subjekt begagnas äfven Partit. Subst. IV i satser med On och *Adessivus*, t. ex. isällä on tekemistä att göra är hos fadren = far har att göra; wirstassa on sairaalla kulkemista kyllä den sjuke har tillräckligt att gå på en verst; dock äro af Subst. IV såväl Partitivus sing. som ock Nominativus plur. att anses såsom rena substantiva och icke verba, hvilket röjes deraf att åtminstone Nominat. Plur. Subst. IV icke kan hafva objekt.

III. Är verbal-subjektet i svenskan *passivum*, så återgifves det i finskan: 1) med Nominat. Subst. IV akt. stundom, t. ex. sanominen wiisaaksi ylentää ihmistä att kallas vis höjer en man; men 2) vanligen med någon af de perifrastiska formerna, som äro anförda i Anm. 3 om „Passivum i finskan", t. ex. olla lapsiin werrattuna kunnioittaa jokaista att liknas vid barn hedrar hvar och en, onko iloista tulla kutsutuksi häihin är det trefligt att bjudas på bröllopp?

Verbet såsom predikatsord.

(Subst. IV & Partit. Subst. I)

I. Då predikatet i svenskan och andra språk uttryckes genom infinitivus modus och kopulan är det substantiva verbet „on", nyttjas i finskan vanligen *Partitivus* af verbala substantivet på =nen (Partit. Subst. IV), t. ex. hakata näitä on kasken hakkaamista att hugga dessa är att hugga sved, ei tämä ole riihen puimista detta är icke att tröska

ria, käyminen on ruumiin liikuttamista att gå är att röra kroppen, luwaton ottaminen on warastamista att taga olofligt är att stjäla.

* **Anm. 1.** Subjektet till detta predikatsord är vanligen ett annat Subst. IV eller substantivum verbale. Likväl träffas äfven andra ord såsom subjekt, likasom äfven detta predikatsord, ehuru sällan, i Nominativus, t. ex. papin työ on opettamista prestens arbete är att lära; ottaminen on helppo saaminen att taga är ett lätt fång, murha on sielun erottaminen ruumiista dråp är att skilja själen från kroppen, warkaus on luwaton ottaminen stöld är att taga olofligt.

Anm. 2. Då predikatsordet uttryckes noga bestämdt, begagnas äfven *Partitivus Subst. I,* t. ex. tehdä pahaa on wihoittaa Jumalaa att göra ondt är att förtörna Gud, papin työ on saarnata, rengin puita hakata, ja kissan työ on tappaa hiiriä prestens göra är att predika, drengens att hugga ved, och kattens arbete är att döda möss.

Anm. 3. Genitiven vid Partitivus Subst. IV är i finskan icke objekt, utan en Genitivus possessivus.

II. Är predikatsordet i svenskan *passivt,* så återgifves det i finskan antingen 1) med Subst. IV Akt., t. ex. tämä ei ole kutsumista detta är icke att bli bjuden; — eller ock 2) med någon perifrastisk form, t. ex. onko tämä opetettawana olemista är detta att undervisas?

Verbet såsom objekt.

(Subst. I & IV.)

I. Verbet såsom objekt uttryckes i finskan med Partit. Subst. I Akt.

1) vid verba *aktiva,* t. ex. en tahdo tulla jag vill icke komma; hän näkee tulla han ser komma; säästää te olette unhottaneet ja työntekoon ette kykene att

spara hafven ni glömt och dugen ej till arbete (Lukem. äldre uppl. pag. 28);

* **Anm. 1.** Verba sensuum & dicendi, som ställas med vanligt fyllnadsverb, äro: näkee ser, toiwoo hoppas, tuntee känner, tietää vet, ymmärtää förstår, hokſaa varsnar, muistaa minnes, kieltää nekar, lupaa lofvar, pelkää fruktar, uhkaa hotar. Andra *transitiva* af denna art finnas flera, hvaribland de vanligaste äro: tahtoo vill, oſaa, taitaa, woipi kan, jakſaa förmår, aikoo ärnar, kokee försöker, ſaapi får, wiitſii, kehtaa täcks, ids, malttaa ger sig tid, häpeää skäms, alkaa börjar m. fl.

Anm. 2. Verberna pyydän (bedja), käsken (befalla), tahdon (vilja), waadin (fordra) ställas också med *Subst. III Illativus*, om de utom verbal-fyllnaden hafva ännu dessutom ett särskildt *nominelt objekt* (jfr. Reg. 3 Anm. 3, Gerund. loci) t. ex. käske miehet istumaan bed männen sitta; tahtoi hänet ottamaan ville att han skulle taga (honom att taga).

* **Anm. 3.** Om verberna olla, pysyä, käydä; muuttua, tulla, jäädä, päästä, nousta, syntyä m. fl. äro fyllnadsverber, så följer det fria predikatet vanliga reglor (pag. 12—15). Äro fyllnadsverberna sådana transitiva, som hafva objekts-predikat, så följer objektspredikatet äfven förut anförda reglor (pag. 44 & 45 Reg. II & III), t. ex. minä tahdon pysyä hywänä, lupaatko sinä tulla hywäksi jag vill vara god, lofvar du blifva god? hän aikoo tehdä minua lautamieheksi han ärnar göra mig till nämndeman, hän tiesi pitää poikaa hywänä ja koki saada häntä lukemaan.

2) såsom *fyllnadsverb* till impersonela verba och *rent* impersonela talesätt med transitiv betydelse (ifr. pag. 70 Reg. I), t. ex. minun pitää tehdä jag måste göra, sinun täytyy tulla du måste komma, hänen sopii sanoa det passar sig för honom att säga; pojan on tarwis kuulla gossen behöfver höra, hänen teki mieli saarnata han hade lust att predika, minun on waikea wastustaa jag har svårt att motstå, sitä on sääli nähdä man har medömkan att se den, mi-

nun on helpompi unhottaa wäärynydet kuin pitää niitä mielessä jag har lättare att glömma oförrätter, än att hålla dem i minne (jfr. pag. 15 anm. 4).

Anm. 1. Då hewoista (enl. pag. 55 Reg. II) kallas objekt i uttrycket: minun on sääli hewoista, så kan väl ordet nähdä äfven hellre kallas objekt än subjekt i uttrycket: minun on waikea nähdä jag har svårt att se. — Med *utelemnad* Genitiv uppträder fyllnadsverbet dock mera som subjekt, hvarföre det äfven blifvit så kalladt pag. 10 Anm. 1. Det är således ett slags *subjekt-objekt.*

* Anm. 2. Ehuru nominal objektet till de *rent* impersonela talesätten alltid står i Partitivus (enl. pag. 55 Reg II), så kunna dock deras fyllnadsverber hafva totalt objekt i *Nominativus*, t. ex. minun on tarwis ostaa hewoinen jag behöfver köpa hästen.

Anm. 3. Verbet pitää kan ock ställas med Genitivus af Subst. III, t. ex. minun pitää tekemän jag skall göra.

3) vid *personelt* och *impersonelt* transitiva uttryck, som betyda: „*få* eller *gifva befallning, tillfälle* o. s. v. *till något*" eller „*anse något för någons skyldighet,* för dåligt, godt, bättre, sämre" o. s. v., t. ex. minä sain käskyn noutaa hewoisen kotiin jag fick befallning att hemta hästen hem, minulla on käsky ottaa waras kiini jag har befallning att taga fast tjufven, hänelle annettiin lupa (tilaisuus) ottaa kourallinen marjoja man gaf honom tillåtelse (tillfälle) att taga en näfve bär; hän piti parempana lypsää lehmän kuin tappaa han ansåg för bättre att mjölka kon, än att döda den, minä katson pojan welwollisuudeksi käydä koulua jag anser det för gossens skyldighet att gå i skola, hän ei pitännyt häpeänä mennä sinne han ansåg ej för skam att gå dit.

Anm. Vid uttrycken "*anse för någons skyldighet, för dåligt*" o. s. v. begagnas dock *vanligen* Partit. Subst. IV, men då ofta med betydelsen af något "*i allmänhet*" och således med förlust af logisk bestämdhet, t. ex. koulun käymistä katson

minä pojan welwollisuudeksi skolgång anser jag (i allmänhet) för en gosses skyldighet, hän ei pitänyt sinne menemistä häpeänä han ansåg dit gående (i allmänhet) ej för skam (utan att dock sjelf gå dit).

4) vid verba, som betyda *unna, tillåta, befalla,* ehuru fyllnadsverbet vid dessa äfven kan hafva sitt skilda subjekt (i Genitivus äfven af pronom. personalia), t. ex. antoi meidän syödä rauhassa han tillät oss äta (att vi åto) i fred; salli lapsien hyppiä låt barnen hoppa; hän käski miesten ottaa han befallte (bad) männen att taga, anna owen olla auki låt dörren vara öppen, en luwannut hänen olla laiskana jag gaf honom ej tillåtelse att vara lat.

II. Står det svenska fyllnadsverbet i *passivum*, så återgifves det i finskan:

1) vid de impersonela verberna, samt vid Reg. 4 och ofta äfven i öfriga fall derigenom, att *formverbet* uttryckes impersonelt (ifall det äfven i svenskan kan ställas med *man* ell. *det* till subjekt) och svenska subjektet antingen utelemnas eller *förvandlas till objekt* åt det aktiva fyllnadsordet, t. ex. Musti pitää sitoa Musti bör bindas, sinua pitää opettaa du bör läras; salli ottaa leipä låt brödet tagas, hän käski ottaa miehet kiini han befallte männerna tagas fast; heitä saapi kutsua de få bjudas, kalliolta saatiin (saapi) ottaa kiwiä från berget fingo (få) stenar tagas, meitä taidetaan (saattaa) nähdä vi kunna ses, lihan woipi paistaa köttet kan stekas, talo saadaan myydä gården får säljas, häntä saattaa rakastaa han kan älskas, sellaisia miehiä on waikea löytää sådana män äro svåra att påträffas;

Anm. Att vid impersonelt brukade verba *aktiva* det totala nominal-objektet, då det är 3:e person, icke får stå i No-

minativus sing., emedan det då kunde tagas såsom subjekt, är omnämdt redan förut (pag. 32 Undant.) t. ex. lihan woipi paistaa; talon (icke: talo) saapi myydä gården får säljas, — ty talo saapi myydä betyder: gården får sälja.

2) med *Partitivus Subst. IV Akt.*, då det svenska passiva verbet kan återgifvas med ett substantivum verbale på *-nde,* t. ex. ihmiset pelkäämät rankaisemista menniskorna frukta att blifva straffade (m. f. straffande), kirja ansaitsee suomentamista boken förtjenar öfversättas (öfversättande) till finska, nuora kestää wetämistä repet håller att spännas, rauta sietää kuumentamista jernet tål att hettas, poika tarwitsee opettamista gossen behöfver läras; och

3) med *perifrastiskt* passivum, mest vid de impersonela talesätten, t. ex. minun on tarwis tulla autetuksi jag behöfver hjelpas; hän tahtoo olla rakastettuna han vill vara älskad, poika tarwitsee tulla opetetuksi gossen behöfver läras.

Anm. Partitivus Subst. IV Akt. nyttjas dessutom äfven ofta såsom objekt: *a)* vid transitivt begagnade verba intransitiva i såväl aktiva som impersonela formen, t. ex. minä itken syömistä jag gråter efter äta (mat); on juostu juomista koko päiwän man har sprungit efter dricka hela dagen; och *b)* vid talesätt sådana som: maksaa se onkimista det ersätter nog att meta (mete); ei se tuoli kannata maalaamista den stolen förtjenar ej målas; helt annat är deremot impersonela uttrycket: ei kannata sitä tuolia maalata (man har ej råd) att måla den stolen, bär sig icke.

Verbal-adjektiver.

I. Finskan har tvenne egentliga participier såväl i Aktiva som i Impersonela formen; det ena, *Adjektivus* I, har dels *presens-* dels *futur*-betydelse; det andra, *Adjektivus* II, har alltid *preteriti*-betydelse.

Men härtill kommer för skilda fall ännu en *substantiv* form, nemligen: *Substantivus* III (Aktivi) på *=ma (=mä)* med betydelsen af ett Preteritum Passivi, t. ex. laulawa lintu en sjungande fågel, minä olen puhuwa ſiitä wielä ſerran jag kommer ännu en gång att tala derom, talo on myytäwänä gården står till salu (säljes), talo on myytäwä gården måste säljas; muuttunut mies en förändrad man, minä olen kutſuttu jag är kallad; pojan noutama puu det af gossen hemtade trädet, lammas on ſuden purema fåret är bitet af vargen.

Anm. 1. Såsom af exemplen synes förekommer äfven Adjektivus I af den impersonela formen samt Adjekt. II af båda formerna vanligast med *passiv* betydelse. Endast i sammandragna och impersonela verbal-uttryck samt i de sammansatta tempora hafva de äfven aktiv betydelse, t. ex. hän kuuli hakattawan han hörde att man högg, pojan tultua sedan gossen hade kommit, hewoista on pidettu ja hewoista on pidettäwä häst har man hållit och häst måste man hålla, minä olen mennyt (ſanonut) jag har gått (sagt).

Anm 2. Ehuru Eurén upptager Modus Substantivus fullständigt för både Aktiva och Impersonela formen nästan sagdt i alla tre konjugationerna, så kan för betydelsens skull Nominativus af Subst. III icke förekomma vid reflexiva och negativa konjugationerna ens i Aktiva formen, desto mindre i den Impersonela.

II. Finskans fyra participier och den vikarierande substantiva formen kunna *alla* deklineras *fullständigt* och således begagnas såsom *predikater* och *attributer,* liksom vanliga adjektiver; men endast *Adjektivus* I, af båda formerna, kan *kompareras* och är då ett *rent Adjektiv* utan någon tidsbestämmelse;

t. ex. ſe on ymmärrettäwä aſia ymmärtäwälle miehelle det är en klar sak för en förstående man; tulewille wieraille walmiſtettu ruoka för kommande gäster tillredd mat, pöytä on maalattu bordet är

måladt, tämä tultu tie on tien rakentajasta hywä, mutta Matin panemalle kuormalle on se hewoista waiwaawa denna befarna väg är god för vägbyggaren, men för det af Matti satta lasset är den häst plågande; tuo mentäwä polku on karjan kulettajasta miehestä kehno, mutta kelpaa se ymmärtäwämmälle dender gångstigen, som skall färdas, är dålig för den, som (plägar) drifva kodrifter, men duger åt en mera förstående; hän on siinä asiassa ymmärtäwin han är den, som mest förstår i den saken; se on jo (piloille) mennyt mies han är redan på fall kommen karl; mies on juopunut mannen är drucken, rokkaa syöneellä miehellä oli kuluneella wiikolla kipeä watsa förlidne vecka hade karlen, som ätit ärtsoppa, sjuk mage, kirja on hänen kääntämä boken är öfversatt af honom.

Anm. 1. Substantiva formen på *=ma (-mä)*, såsom attribut, är egentligen att anses såsom apposition, och Adjektivus II, af båda formerne, bildar, såsom nämndes, ofta med hjelpverbet „olen, olla", konjugeradt genom alla modi och tempora, finskans sammansatta tempora (Perfekt. & Plusqvamperf.), i hvilket fall det icke är predikat. Likaså bildar äfven Adjektivus I, förenad med „olen, olla", finskans perifrastiska tempora, af hvilka presens och preteritum perifrastikum *Passivi* (on, olin, olisit o. s. v. med Adjekt. I af Impers. formen) vanligen hafva betydelsen af ett *måsta* eller *böra* (jfr Gerund. necessitatis Reg. I), t. ex. mies on ymmärtäwä karlen är förståndig; kissan syömä hiiri kattens mat, mösset; olen sanonut jag har sagt; minua oli kutsuttu man hade kallat mig; lienee sanowa tör vara sägande; on sanottawa det bör sägas.

Anm. 2. Adjektivus II Akt. af *Transitiva* verba begagnas mera sällan som *attribut* ell. *predikat* och påträffas blott undantagsvis kompareradt, t. ex. tämä mies on oppinut (lärd), oppineempi, oppinein; hän on kirjaa lukenut mies han är en bokkunnig man. Impersonela formens Adjektivus I af *Intransitiva* verba *kompareras* likaledes högst sällan, t. ex. kyllähän tämä tie on sotawäen käytäwä, waan tuo on käytäwämpi (enemmin käytäwä) nog bör ju denna väg vandras af krigsfolket, men dender bör merendels färdas.

III. Emedan Aktivets Adjektivus I alltid utmärker en för tillfället *fortfarande handling*, så kan den aldrig konstrueras med *totalt* objekt, utan *a)* omskrifves i sådant fall vanligen genom en *relativsats*, eller *b)* uttryckes, om *tiden* ej behöfver antydas, stundom med *Substantivus Aktor* på *=ja (=jä)*, som alltid har objekt-ordet framför sig såsom en *Genitivus possessivus*, t. ex. tyttö, joka kirjat wiepi, tuli tänne eller kirjojen wiejä tyttö tuli tänne flickan,

som för böckerna, kom hit; mies, joka hirret tuopi, on täällä eller hirsien tuoja mies on täällä mannen, som levererar stockarna, är här; anna rahat hirren tuojalle miehelle eller miehelle, joka hirren toi gif penningarna åt mannen, som hemtade stocken.

Anm. Substantivus Aktor bör härvidlag varsamt begagnas. Svårligen kan den alls begagnas, om satsen är utvecklad genom flera än i ofvanstående exempel förekommande biord, t. ex. mies, joka kolmessa wuodessa kirkon rakentaa, kan alldrig uttryckas med: kirkon 3:ssa wuodessa rakentaja mies.

Lika litet tör Subst. Aktor „böra upptagas bland verbal-former" (Y. Kosk. F. spr. satslära pag. 71, not), emedan den *icke har* „betydelse af Participium", utan är ett Substantivum utmärkande en *fortfarande* egenskap, hvilken betydelse aldrig passar för verba, t. ex. skilnaden emellan: karjaa kulettawa mies (en man, som *för tillfället* drifver en kodrift) och karjan kulettaja mies (en man, som plär drifva kodrifter, men för tillfället ej gör det), mellan: kirkkoa rakentawa mies (en kyrkan byggande man) och kirkon-rakentaja mies (den som har kyrkobyggnad till sitt yrke) är densamma, som emellan: työtä tekewä mies en man, som nu arbetar, och työn-tekewä (työn-tekijä) mies en driftig man, — emellan: itkewä lapsi ett (nu) gråtande barn, och itkewäinen lapsi ett gråtigt barn.

IV. Emedan Adjektivus I & II af Impers. formen icke kunna, oaktadt deras passiva betydelse, konstrueras med en subjektiv Ablativus (latinets *a* och Ablativus), så förfares i dylika fall med *Adjektivus* I och II i finskan på följande vis:

1) Adjekt. II förvandlas till *Substantivus III Aktivi* och personen eller saken, af hvilken handlingen blifvit verkställd, ställes framföre i *Genitiv* eller uttryckes med *suffix,* t. ex. räätärin tekemä (icke räätäriltä tehty) lakki af skräddaren gjorda mössan; lehmä on oma ostamani kon är köpt af mig sjelf; isän antamalla weitsellä med den af fadren gifna knifven; sateen kastama paperi af regnet fuktade pappret;

2) Adjektivus I bibehålles i sin verbal-form, om den står såsom fritt *predikat,* och personen, af hvilken handlingen verkställes, ställes äfven här framföre i *Genitiv,* t. ex. lapsi on isän neuwottawa barnet bör undervisas af fadren; men såsom *attribut* får Adjekt. I af denna form alldeles icke ställas, om persons Genitiv borde komma till, utan satsen måste då åtminstone upplösas till likhet med nyssnämnda; bäst är dock att i sådant fall genom omskrifning undvika Impers. formen, t. ex. boken, som skall säljas af honom, bör heta: kirja, joka on hänen myytäwänä, eller ock: kirja, jonka hänen tulee myydä; ty det får icke uttryckas med: „hänen myytäwä kirja", såsom det, enligt Y. K. (finska spr. satsl. pag. 74 & 75), borde heta i likhet med de lika orätt brukade: „kissan syötäwä hiiri" etc.

Allmänna anmärkningar vid verbal-adjektiver.

1) Vid begagnande af *Modus Adjektivus* böra följande vigtiga skilnader iakttagas:

a) om det svenska presens participium är ett rent *attribut* eller predikat i satsen, så bör det öfversättas med *Adjekt.* I Aktivi, men annars med *Instruktivus* Subst. II Aktivi (jfr smdr. tempor. satser Reg. II), t. ex. naurawa poika en skrattande gosse, poika on naurawa gossen är skrattande; poika tuli nauraen gossen kom skrattande;

b) Adjektivus II af Impers. formen begagnas såsom attribut eller predikat, då handlingen *i allmänhet* uttryckes vara fullbordad, utan att handlingens subjekt uppgifves eller den, *af hvilken* hand-

lingen blifvit fullbordad; men om den person är i satsen nämnd, af hvilken handlingen blifvit verkställd, då måste *Substantivus* III Akt. begagnas i passande kasus och personen ställas framföre i *Genitiv* eller ock uttryckas med vidfogad *suffix*, t. ex. räätärin leikatulla lakilla med skräddarens sönderskurna mössa (utan att man vet af hvem den är skuren); räätärin leikkaamalla lakilla med den af skräddaren tillskurna mössan (som jag eller någon annan kan ega); kirja on Matin toimittama (icke Matilta) boken är författad af Matti; kirja on Matilta (minulle) toimitettu boken är ombestyrd till mig från M.; tässä on Kallen ottama weitsesi här är din knif, som Kalle tog; lehmä on ryöstetty nimismieheltä från länsman har en ko blifvit röfvad;

2) Man bör i allmänhet noga akta sig att icke, liksom i svenskan, förena *Passivt* (impersonelt) uttryck med *Ablativus*, ifall Ablativen icke innebär en verklig *rörelse ifrån* eller *förlust af;* sålunda kan man nog säga: pöytä on Matilta otettu, men på intet vis: pöytä on Matilta maalattu (Matin maalaama). (Jfr pag. 39 Reg. 2, Anm. 2.) Uttryck, sådana som: „Kristuksella lunastettu" (Kyrkohandbok för luth. förs. i Ryssl. pag. 84) återlöst från Kristus, „warjeltu omalta sotawäeltä" (Suomet.) skyddadt *för* (icke *af*) eget folk (jfr Reg. 2, pag. 39), äro irrläriga och i hög grad vilseledande: — de böra omskrifvas med: Kristuksen lunastama ell. lunastettu Kristuksen ansiolla, werellä o. s. v. genom Kr., omalla sotawäellä med eget folk.

Anm. Nominativus af Subst. III har således *alltid* Genitiv framför sig eller suffix efter sig, och får icke i annat fall användas; men sällan inträffar sådant med Adjektivus II af Impers. formen.

Sammandragna verbal-konstruktioner.

Sammandragna verbal-konstruktioner äro de, uti hvilka en bisats med sin konjunktion, efter konjunktionens utelemnande, ersättes medelst kasus af en nominalmodus. *Subjektet,* om det förefinnes, uttryckes vid alla dessa: *a)* med en *suffix,* om det är pronomen personale eller ock detsamma som styrande satsens subjekt; men *b)* med en framföre ställd *Genitiv* i nästan alla öfriga fall. *Objektet* följer vanliga objekt-reglor.

Anm. Vid satsen med "att" står det partiela subjektet i Partitivus. (Jfr Reg. II pag. 93.)

a) Sammandragen finalsats med utelemnadt "för att", „till att".

(Transl. Subst. I, Illativ. Subst. III, och Transl. Adjekt. I Impers. f.)

I. Om en finalsats, uttryckande en *afsigt,* begynner med konjunktionen "för att", "till att" (että), så utelemnas konjunktionen että och verbet, om det i svenskan är *aktivum,* ställes i *Translativus Subst. I Akt.* Men emedan af Translativus Subst. I finnes tvenne former, nemligen: den *fullständiga* formen med ändelsen *-kse* och den *förkortade* formen med endast *slutaspiration* (') till ändelse, så begagnas:

1) fullständiga formen, om personen, som har afsigten, uttryckes med vidfogad *suffix,* t. ex. poika otti leiwän syödäksensä gossen tog brödet, för att äta det, tuo ruokaa syödäksemme hemta mat, för att vi må äta, tuotiin werkko pyytäämäksemme fällä kaloja man hemtade nätet, för att vi skulle fånga fisk med det,

mies teki työtä saadakſenſa rahoja mannen arbetade, för att få penningar; poika tuli opettaakſeſi gossen kom, för att du skulle lära honom, tyttö peſi ſilmänſä ſilitelläkſeſi häntä flickan tvättade sina ögon, för att du skulle smeka henne, rauta on raskasta kantaakſenne jernet är tungt för eder att bära, oliſiko wettä juodakſeni månne det finns vatten åt mig för att dricka? onko Saarella ſioa minun leikki lyödäkſeni finns det rum på Saari, för att jag må leka en lek (Kalev. XI, 129);

2) *förkortade formen,* om personen alldeles icke är utsatt eller kan uttryckas blott med *Genitiv,* men icke med suffix, t. ex. jos oliſi waroja muuttaa (muuttaakſeni) ſuo niityksi, niin muuttaiſin om tillgång funnes att laga kärret till äng, så skulle jag laga, oliſi aikaa iässä walitenki waimo naida det är god tid i lifvet att med urval taga hustru (Kantel. II pag. 324); riewut wiskoi wirran wiedä (Kalev. XXXI, 227) slängde lindatrasorna, för att strömmen må föra (dem), ruoka tuotiin ihmisten syödä maten hemtades, för att menniskorna skulle äta den; ostiwat leluja lapſien leikkiä de köpte leksaker, för att barnen skulle leka (med dem); koira juoksi ihan ſuden syödä hunden sprang rent af för att vargen skulle äta den, onko ſinulla aikaa tulla (-kſeſi) meille har du tid att komma till oss? kissa on helppo waalia (-kſeni), rauta raskas kantaa katten är lätt att vårdas, jernet tungt att bära, on wettä miehen juoda det finns vatten för en man att dricka, nuora kestää lasten kiikkua repet håller för barnen att gunga (för att barnen må gunga).

Anm. 1. Den här nämnda *förkortade formen* af Transl. Subst. I äfvensom den såsom fyllnadsverb omtalade *Partitivus* Subst. I sammanför Eurén i sin formlära under den gemensamma benäm-

ningen „Infinitivus Subst. 1". Att väsentlig skilnad i betydelsen likväl förefinnes är tydligt, t. ex. minun on raskas kantaa (Partit.) rautaa ell. rautaa on raskas kantaa ell. raudan kantaminen on minulle raskasta det är tungt för mig att bära jern (jfr. pag. 70 & 73 Reg. 1 och pag. 62 anm. 1); rauta on raskasta kantaakseni sinne ell. tämä rauta (subjekt) on kowin raskas kantaa (Transl.) sinne detta jern är alltför tungt att bäras dit (för att man skulle bära det dit), poika on kowin hidas ehtiäkseen sinne gossen är alltför trög att hinna dit. Från dessa bör man äfven skilja uttrycken: rauta on raskasta kääntymään ja poika hidas lukemaan (ändamål) jernet är tungt till att (för att) vända sig och gossen trög till att läsa (jfr nästa regel).

Anm. 2. Om bisatsens subjekt ej är samma person som subjektet i den styrande satsen, så påträffas Genitivus äfven af 1:a och 2:a persons pronomen i st. f. suffix, t. ex. tuo ruokaa meidän syädä; myös on marjoja mäellä, poimia sinun polosen (Kalev. III, 575, 577), icke: poimiakseni polonen.

Anm. 3. I en såhär sammandragen finalsats kan den *kortare* formen *mera sällan hafva* något objekt utsatt och i allmänhet är sammandragningen mera *obruklig*, ifall verberna hafva hvarken subjekt eller objekt gemensamt. Man kan derföre icke säga: tuotiin nuotta, herrojen pyytää kaloja, men väl: tuotiin nuotta, herrojen kalastaa, eller med utsatt konjunktion: tuotiin noutta, että herrat sillä kaloja pyytäisiwät man hemtade en not för att herrarne skulle fånga fisk med den. — I sin *fullständiga* form påträffas Translativen dock oftare med skildt subjekt och objekt, t. ex. onpa Saarella sioa sinun leikki lyödäksesi det finns på Saari rum för dig att leka en lek (Kal. XI, 137), hän osti lankoja kutoakseni waatteen han köpte garn för att jag skulle väfva duken, poika meni teille kl. 6 saadakseni kirjan jo kl. 7 gossen gick till eder kl. 6, för att du skulle få boken redan kl. 7.

Anm. 4. Undantagsvis förekommer i poesi suffix fogad äfven till den förkortade formen, t. ex. jo on syytä itkeäni, nurekseni anledning finns redan för att jag må gråta och ängslas (Kalev. III, 515).

II. Om den afsedda verbala handlingen är alldeles *färdig* till förrättning eller så att säga på *förhand gifven* och således ett *ändamål* och ingen afsigt, så uttryckes den med *Illativus Subst. III.* Detta inträffar vanligen:

1) då hufvudsatsens *objekt* är att tänkas såsom subjekt för den afsedda handlingen, t. ex. hän toi hewoisen syömään han hemtade hästen för att (till att) äta, minä panin lakin riippumaan jag lade mössan till att hänga, heiniä lewitettiin kuiwamaan man utbredde hö för att torka, äiti wei lapset kylpemään modren förde barnen för att bada;

2) då satsens *subjekt* är att förstås såsom subjekt äfven för den afsedda handlingen och predikatet är verbum *intransitivum*, t. ex. minä menin kaupunkiin olemaan opettajana jag gick till staden för att vara lärare, tuli saamaan leipää ja eloa kom för att få bröd och spanmål (såsom en säker fordran ell. på utlyst termin); nimismies meni lehmää ottamaan länsman gick för att taga kon; mene noutamaan hewonen kotiin gå att hemta hem hästen; tultiin lyömään aita kumoon man kom för att slå ned gärdet, poika on reima tanssimaan gossen är rask till att dansa.

Anm. 1. *Afsigt* kallas en verbal handling, som är önskad, men hvars verkställighet är *oviss* och osäker. Som konstruktionen med Illat. Subst. III icke uttrycker en afsigt, utan ett ändamål, så vore denna regels rätta plats bland reglorna om Gerundium loci, der den också ytterligare förekommer, men för att man i svenskan uttrycker afsigten och ändamålet ofta nog på samma sätt, så har denna regel till redighet för eleverne fått sin plats äfven här.

Anm. 2. Illat. subst. III, här egentligen ett fyllnadsord, kan alldrig hafva något särskildt *subjekt* utsatt; om dess *objekt* gäller detsamma, som är sagdt (pag. 32, Reg. II) om objektet till fyllnadsverber.

Anm. 3. Äfven kan, ehuru mindre ofta, en verklig *afsigt* uttryckas då, när hufvudsatsens subjekt ell. objekt är subjekt i bisatsen, i hvilket fall afsigten som vanligt uttryckes med Translativus Subst. I, t. ex. minä menin kaupunkiin tullakseni opettajaksi för att bli lärare, hän nousi ylös parem-

min nähdäkſenſä han steg upp, för att bättre se; hän noſti ſinua kaſwaakſeſi ſuureksi han lyftade dig, för att du skulle växa till stor.

* **Anm. 4.** Om kopulan olen ell. tulen vid dessa konstruktioner skulle komma att stå i Illat. ell. Transl., så utelemnas vanligen kopulan och det fria predikatet ställes då (enl. pag. 44 Reg. III & pag. 45 anm. 3) i *Translativus*, t. ex. minä menin kaupunkiin opettajaksi för att blifva (ell. vara) lärare, Suomen pitäjäksi on tämä warsin pieni för att vara en finsk socken, är denna alltför liten, aiwan monta näitä on niin wähän ajan tapauksiksi dessa äro för många, för att hafva händt inom en så kort tid.

Anm. 5. Efter verba "on", "wiipyy" (dröjer) o. dyl. följer i svenskan äfven "för att", men finskan ställer i dylika fall fyllnadsverbet i Iness. Subst. III, såsom svarande på frågan "hvar?" och hörande egentligen till Gerundium Loci, t. ex. on siellää maalaamassa är der för att måla.

III. Om finalsatsens verbum i svenskan är *passivt*, så ställes det i finskan:

1) i *Translativus Adjekt. I Impers. form*, om *subjektet* till hufvudsatsens *intransitiva* predikat eller *objektet* till ett transitivt är den i finalsatsen lidande ell. erfarande; personen ell. föremålet, af hvilken handlingen verkställes, uttryckes, om den förefinnes, med *Genitiv* eller *suffix*, t. ex. poika tuli opetettawaksi gossen kom för att läras, rauta on raskasta pojan kannettawaksi jernet är tungt för att bäras af gossen, tyttö uupui minun kannettawakseni flickan tröttnade för att bäras af mig (för mig att bäras), mentiin palkittawiksi man gick för att belönas; annoin kirjan luettawaksi jag gaf boken för att läsas; tuo kirja tänne muidenki nähtäwäksi hemta hit boken att ses äfven af andra; hewonen wietiin teidän ostettawakseenne hästen fördes för att köpas af eder;

Anm. När predikatet i hufvudsatsen är uttryckt med *kopula och nomen*, så nyttjas dock hellre Transl. Subst. I Akt. (enl. nästa Reg. 2), t. ex. rauta on raſkaſta pojan kantaa jernet är tungt för att bäras af gossen. — Likaså kan i allmänhet kortare formen af Subst. I begagnas ifall personen, af hvilken handlingen verkställes, är uttryckt, t. ex. koira juoksi ſuden ſyödä för att ätas af vargen, poika tuli meidän opettaa för att läras af oss, tuo lapſi muidenki nähdä.

2) i *Translativus Subst. I Akt.* och det svenska subjektet i finalsatsen förvandlas till *objekt,* om icke hufvudsatsens subjekt ell. objekt, utan *någon annan* (person ell. något annat föremål) är den i finalsatsen lidande eller erfarande; personen, af hvilken handlingen verkställes, uttryckes äfven här med *Genitiv* eller *suffix,* t. ex. noudettiin nuoraa ſitoa teitä man hemtade rep, för att ni skolen bindas, hän kiljui ſäikyttääkſenſä meitä han skrek, för att vi skulle skrämmas, poika toi wastan kylwettääkſeni lapſia gossen hemtade qvasten, för att barnen skola badas af mig, wie tämä ſinne tytön ottaa kukka för denna dit, för att en blomma må tagas af flickan.

* **Anm.** Man bör icke tro, att finalsatsens sammandragning alltid är ett vackert uttryck. Ibland verkar den stelhet eller otydlighet, och om hufvudsatsens predikat är *transitivt* och dess *subjekt* är den i finalsatsen lidande ell. erfarande, så är sammandragningen *omöjlig.* I sådana fall bibehålles finalsatsen osammandragen, dess verbum uttryckes *impersonelt* och svenska subjektet förvandlas i finskan till *partielt objekt,* t. ex. hän kiljui, että häntä kuultaſiin han skrek, för att han skulle höras; poika luki ahkeraſti, että häntä kiitettäſiin gossen läste flitigt, för att han skulle berömmas, peſitkö ſilmäſi, että ſinua ſilitettäſiin tvättade du dina ögon, för att du må smekas. — Skulle den *verkställande* personen omnämnas i finalsatsen, så måste satsen förbytas till aktiv med denna person till subjekt, t. ex. poika luki ahkeraſti, että minä häntä kiittäſin för att han skulle berömmas af mig.

b) Sammandragna temporalsatser med utelemnadt "då", "sedan".

(Subst. II & Partit. Adjekt. II Impers. f.)

När konjunktionerna kun (när, då, sedan), ja (och) förena tvenne verba, så utelemnas konjunktionen ofta, för att få uttrycket kortare och nättare, hvarvid bisatsens verbum undergår följande förändringar:

I. När kun (då, medan, under det) är en blott tidspartikel och båda verberna uttrycka två af hvarandra helt och hållet *oberoende* handlingar, så ställes verbet, efter konjunktionens utelemnande: *a)* i *Inessivus Subst. II,* om verbet står i Presens eller Imperfektum Indikativi, men *b)* i *Partitivus Adjekt.* II *Impers. F.,* om verbet står i Perfektum eller Plusqvamperfektum. Hvad *subjekterna* i den sammandragna satsen vidkommer, så bör man noga skilja, om subjektet är *pronomen personale,* eller något *annat ord,* eller ock det obestämda *man (det),* samt *hurudant* verbet i hvarje fall skall vara, för att sammandragning må kunna ske, och på hvad sätt subjektet då uttryckes, nemligen:

1) om subjektet är *pronomen personale* (jfr dock Reg. II om 3 pers. suffix, pag. 18) eller ock detsamma som hufvudsatsens subjekt samt verbet *Aktivum,* så uttryckes subjektet genom vid verbet fogad *suffix,* t. ex. ostin hewosen tullessani (kun tulin) jag köpte en häst, då jag kom; kotiin tultuani, osti isä hewosen (kun olin tullut) när jag kommit hem, köpte far en häst; kaskea polttaessansa, teki Matti lapion (kun hän poltti) då Matti brände sved, gjorde

han en spade; kasken poltettuamme, kiljasi Matti (kun olimme polttaneet) då vi hade bränt sveden, skrek Matti;

Anm. 1. Vid *passiva* satsers sammandragning kan endast undantagsvis suffix begagnas, t. ex. kruunattaessaan kuningas antoi konungen gaf då han kröntes; men kun hän oli lyöty, miehet meniwät pois heter icke: lyötyänsä (sedan han *slagit)*, utan: hänet lyötyä, miehet meniwät pois sedan man dödat honom (han blifvit dödad), gingo männerna bort.

* **Anm. 2.** När bisatsen står före hufvudsatsen, och de hafva samma subjekt, så uttryckes i svenskan bisatsens subjekt med nomen och hufvudsatsens subjekt med pronomen, t. ex. "medan hunden springer, åldras den"; men i finskan står alltid *suffix* såsom subjekt till *bisatsen* och nomen till hufvudsatsen, t. ex. juostessansa koira wanhenee, hvaremot: koiran juostessa, se wanhenee betyder helt annat (jfr 3 pers. suffix, pag. 18); herättyänsä otti poika saappaat sedan gossen vaknat, tog han stöflorna. — I svenskan uttryckes ofta dessa och dylika konstruktioner äfven med ett från verbum härledt substantivum jemte preposition, t. ex. *under springande, efter uppvaknandet* o. dyl.

2) om deremot bisatsens subjekt icke är detsamma som hufvudsatsens subjekt ej heller pronomen personale, och verbet är Intransitivum eller presens (imperfekt.) aktivi af ett Transitivum, så ställes subjektet i *Genitivus* och framför verbet, t. ex. ostin hewosen, Matin tullessa (kun M. tuli), Matin tultua (kun M. oli tullut) jag köpte en häst, då M. kom, sedan M. kommit; miehen polttaessa kaskea, juoksee koira kotiin (kun mies polttaa) medan mannen bränner sved, springer hunden hem;

Anm. 1. Om verbet vore *preteritum* aktivi af ett Transitivum, så bör sammandragning försigtigt begagnas, ifall subjektet icke är pluralis eller kan uttryckas med suffix, emedan eljest, likasom äfven vid passiva satsers förvandling, det förra subjektet skulle kunna bli objekt i sammandragna satsen, t. ex. kun Matti oli polttanut, meni äiti pois sam-

mandrages ogerna till: Matin poltettua, meni äiti pois, ty detta skulle ock kunna betyda: "sedan man bränt Matti, gick modren bort"; men: michien poltettua, låter säga sig.

3) om åter subjektet är obestämdt, det svenska *det* eller *man,* och verbet Impersonelt, så blir verbet i den sammandragna satsen *bart,* t. ex. käydessä aika kuluu (kun käydään ell. kun käypi) då man går (med att gå) förgår tiden; käytyä matkan tuntee (kun on käyty, kun on käynyt) då man har gått, känner man vägen; kaskea polttaessa, on waara likeellä (kun kaskea poltetaan etc.) då man bränner sved, är faran nära; koko ruumis runnahtawi, kuultua kewät käkösen hela kroppen dignar, då man hört göken (Kalev. IV, 518).

Anm. 1. Om Impersonela verbet i denna och föregående regel är preteritum, så har det sitt totala objekt, om det är singularis, vanligen *efteråt i Genitivus,* men också regelrätt framföre i Nominativus, t. ex. kaaritettua wenosen, liitettyä laidan liitot, uupui kolmea sanoa sedan båten blifvit böjd i båge, sidans fogningar förenade, fattades tre ord (Kalev. XVI, 113), taikka hiukka syötyä taikka ilman oltua sedan man antingen ätit en grand eller varit alldeles utan (ordspråk), ahwen syötyä, (puhe pidettyä) mennään kalaan, sedan man ätit abborn (hållit talet), begifver man sig på fiske. — Att Inessivus Subst. II för betydelsens skull alltid har sitt objekt i *Partitivus* är omnämndt redan pag. 29 anm. 2.

4) om slutligen subjektet (ett pronomen personale eller annat ord) väl är utsatt, men verbet i svenskan *passivum,* så ställes finska verbet i *Impersonel form* och subjektet förbytes till *partielt* objekt (Partitiv) åt Inessivus Subst. II, men vanligen till *totalt* objekt (Accusativ ell. Nominat.) åt Partitivus Adjekt. II, t. ex. kasken (=et) poltettua, hämisiwät linnut (kun kaski, kasket oli poltettu) när sveden blifvit bränd försvunno foglarna, iltanen syötyä läh=

dettiin pois sedan qvällsvarden var äten, begaf man sig bort, minut kutſuttua he läkſiwät (kun olin kutſuttu) när jag blifvit kallad, gingo de bort; ſinua kutſuttaeſſa tarwitaan wenettä (kun ſinua kutſutaan) då du skall kallas, behöfves båt, welkaa makſettaiſſa oli hän rikas då skulden betaltes var han rik.

Anm. Impersonela formens Inessivus Subst. II är dock mera obruklig, hvarföre konstruktionen med kun vanligen bibehålles, eller ock begagnas i sammandragna satsen *aktiv* form i st. f. den impersonela, t. ex. kaskea polttaeſſa i st. f. kaskea poltettaeſſa. Och om båda verberna i svenskan ha samma subjekt, så bortlemnas det i finskan vanligen från den sammandragna satsen, t. ex. Matti kiljaſi, kun häntä huudettiin kan heta: Matti kiljaſi, häntä huudettaeſſa, men vanligare är: M. kiljaſi huudettaeſſa.

II. När ja (och), kun (då, på det sätt att) förena tvenne samtidiga verba, som genom likhet i sjelfva verberna eller annorlunda äro *sålunda af hvarandra beroende,* att bisatsens verbum uttrycker *sättet,* huru hufvudsatsens handling sker eller utföres, ställes verbet efter konjunktionens utelemnande i *Instruktivus Subst. II Aktivi* och, om subjekterna äro olika, bisatsens subjekt i *Genitiv,* t. ex. hän wastaſi, ſanoen (ja ſanoi) han svarade, sägande (på det sätt att han sade); minä eroſin, karaten (kun karkaſin) jag skildes, rymmande (genom att jag rymde); tämä kuuluu joltaki, waimojen puhuen (kun waimot puhuwat) detta låter för något, då qvinnor säga det (med qvinno-sätt att tala); niitä on kaksi, meidän muistaen af dem finns tvenne, såsom vi minnas; kyllä metſä kaatuu, miehien (miehiſſä) hakaten nog faller skogen, då karlar fälla (då man i skock fäller) den; luki kirjeen, kaikkien kuullen läste brefvet så att alla hörde uppå. (Jfr. pag. 81, Allm. anm. *a*).

* **Anm.** Härmed öfversättes alltid det svenska participium presens, när det icke är rent attribut ej heller predikat i satsen, utan hellre adverb, uttryckt i hvardagstal med

genitiv ("sägandes, springandes"). På detta sätt begagnas denna form af Subst. II *mest* och har då nästan aldrig sitt *subjekt* utsatt. (Jfr. de första exemplen i regeln.) — Suffix, såsom subjekt, i st. för *Genitiv* är ytterst sällsynt vid denna form af Subst. II, t. ex. wäſyi juostensa han tröttnade, springande.

c) Sammandragna objektiv-satser med utelemnadt "att".

I. När että (att) börjar en *objektiv* sats, hvilket händer efter *transitiva* verba, som uttrycka *känsla, medvetande, kunskap, säga, förklara* o. s. v. (verba sensuum & dicendi), utelemnas vanligen konjunktion että (att), hvarefter *bisatsens verbum* förvandlas till sin motsvarande Modus Adjektivus och ställes: *a)* i *Genitivus Singularis,* om verbet är aktivum eller Presens af Impers. F., men *b)* i kasus *Translativus* vanligast, om verbet var Preteritum af Impers. F. Härvid har både i den Aktiva och Impersonela formen *Adjektivus* I betydelse af Presens och Futurum, samt *Adjektivus* II betydelsen af Preteritum.

* **Anm. 1.** Ett transitivt verb *förlorar icke* i Impersonela formen sin transitiva betydelse. — Om bisatsens verb är *imperfektum,* så begagnas vid sammandragningen Adjekt. II, men helst dock satsen osammandragen.

* **Anm. 2.** Om bisatsen är *subjektiv* eller om että är en *orsakspartikel,* betydande "emedan," "för att," så kan ingen sammandragning ske, t. ex. luultawa on, että mieš tulee det är troligt, att mannen kommer, se on tarpeellista, että minä menen sinne det är behöfligt, att jag går dit; kiitoš Jumalalle, että olemme terweet tack vare Gud, för att (emedan) vi äro friska! — Är bisatsen subjektiv, så brukar hufvudsatsen vanligen begynna med ett pleonastiskt se, t. ex. se näkyy, että hewonen on lihonnut det syns nog, att hästen tagit till i fetma.

II. Subjektet till denna konstruktion står alltid: *a)* i *Partitivus,* om det är *partielt,* men *b)* om

bisatsens subjekt var *totalt,* så har man att iakttaga följande:

1) om verbet är i *aktiv form,* så uttryckes subjektet: *a)* med efter adjektivus vidhängd *suffix,* om subjektet är annat pronomen personale än 3:e persons eller ock detsamma som hufvudsatsens subjekt, t. ex. hän luuli näkewäni (että minä näen) han trodde att jag ser, Matti sanoi nähneensä (että hän itse oli nähnyt) M. sade sig hafva sett; hän näki hewoisia tulewan (että hewoisia tuli) han såg att det kom hästar, sanottiin jo eksyneesi man sade redan, att du gått vilse; — *b)* med *Genitiv,* äfven i pluralis, i alla öfriga fall, t. ex. näen miehen tulewan (että mies tulee) jag ser att mannen kommer, Matti luuli hänen nähneen M. trodde att hon (flickan) hade sett, luultiin hewoisen jo uupuwan man trodde att hästen redan skulle tröttna, sano pojan jo kuolleen säg att gossen redan dött, kuulitko miehien jo tulleen hörde du att männen redan kommit? (jfr. Reg. II om 3:e persons suffix, pag. 18);

Anm. I st. f. Genitivus pluralis ställes bisatsens subjekt ofta och isynnerhet i poesi äfven i *Nominat. plur.,* t. ex. minä näen miehet jo tulewan jag ser att männen redan komma, wuoteltiin neidon nuotehet tulewan man väntade, att brudskaran skulle komma (Kalev. XXV, 3), soisin laiskat Lappihin menewän jag skulle önska, att de lata vandrade till Lappland (Kantel. I, 90). — Om det styrande verbet står i *Impersonel form,* så brukar bisatsens subjekt ofta ställas äfven i *Nominat. sing.* eller Accusativus, såsom objekt till det styrande verbet, t. ex. poika sanottiin tulewan, sinut luultiin menneen jo eilen.

2) om verbet i svenskan är *Passivum* eller om subjektet är obestämdt, *det* ell. *man,* så ställes finska verbet i *Impersonela formen* och subjektet, om det förefinnes, förbytes till *objekt,* t. ex. hän sanoi

ſinut ja meidät kiini otettawan (että ſinut ja meidät otetaan kiini) han påstod att du och vi skola gripas, hän luuli itſenſä jo päästetyksi (että hän itſe oli päästetty) han trodde sig redan blifvit befriad, poika wakuutti hänet jo parannetuksi (että hän — tyttö — jo on parannettu) gossen försäkrade, att hon redan blifvit botad, hän luuli meitä nähtäwän (että meitä nähdään) han trodde, att man ser oss; ſano paras hame jo pantawan säg att den bästa klädningen redan påklädes, luulen punaiſet hewoiſet tuotawan jag tror att de röda hästarne hemtas, luuli kirween jo lähetetyksi trodde att yxan redan blifvit sänd; hän tietää ſanottawan han vet (sägas) att man säger, ſanotaan ſiellä niin ſanotuksi det påstås att man der sagt så.

Anm. 1. Står bisatsens verbum i Genit. Adj. I, så hänföres objektet till detta verb, men står det i Transl. Adj. II, så föres objektet till hufvudsatsens verb.

* **Anm. 2.** Konstruktionen med Translativus är uppkommen (enl. nästföljande Reg. III, 2) genom hjelpverbets bortlemnande, t. ex. hän ſanoi itſenſä jo kutſutuksi i st. f. hän ſanoi jo olewanſa kutſuttu han sade sig redan blifvit kallad, minä luulin leiwän jo leikatuksi i st. f. leiwän jo olleen leikatun jag trodde att brödet redan hade blifvit skuret.

Anm. 3. Äfven *Genitivus* af Adjekt. II Impers. F. påträffas ibland i denna konstruktion, isynnerhet om subjektet är partielt, eller 2:ne Translativer skulle följa på hvarandra, t. ex. pelfään häntä lyödyn jag fruktar att han blifvit slagen; ſanottiin aamun määrätyn tappelu-päiwäksi man sade, att morgonen var bestämd till bataljdag (Lukem. äldre uppl. pag. 62).

Allmän Anm. Om styrande satsen är *Imperativ* ell. *impersonel* och Modus Adjektivus har sitt objekt i *singularis*, så ställes objektet: 1) i *Genitivus*, om det är ett förut kändt föremål ell. en bekant person, t. ex. ſano hänen jo löytäneen tytön säg att han redan hittat flickan, ſanottiin pojan jo wieneen kirween kotiin man sade att gossen redan fört yxan hem; — 2) i *Nominativus*, om det är ett föremål eller en person i allmänhet, t. ex. ſano pojan jo ottaneen tyttö taloon säg att gossen redan tagit en flicka (obekant, fremmande) till gården, ſanottiin hänen jo hankkineen kir-

wes taloon man sade att han redan skaffat en yxe till gården; — och 3) i *Partitivus*, om verbal-handlingen just håller på att ske, t. ex. ſanottiin hänen tuowan emäntää kotiin man sade att han just håller på att hemta värdinnan hem. — Står objektet i *pluralis*, så uttryckes momentet 1 med Nominativus och momenten 2 och 3 hvardera med Partitivus, t. ex. ſano hänen jo löytäneen tytöt (flickorna); ſanottiin hänen jo hankkineen kirweitä taloon (yxor till gården).

III. Om bisatsens verbum utgöres af kopulan „olen", i antingen perifrastiska eller icke perifrastiska uttryck, så förekommer ett dubbelt språkbruk, nemligen:

1) verbum och subjekt konstrueras enligt föregående reglor, och det fria predikatet står i: *a) Genit. Sing.* om äfven subjektet är Genit. sing. eller ett singulart suffix, som *icke hänför* sig till det styrande verbets subjekt, *b) Nominativus Sing.* eller Pluralis för öfrigt, utom då predikatsreglorna (pag. 12 & 14) fordra predikatet i Partitivus eller Essivus, t. ex. tiedän maailman olewan ſuuren jag vet att verlden är stor, ſanoi ihmisten olewan ſyntiſiä sade menniskorna vara syndiga, luultiin olewaſi laiskan (laiskana) man trodde dig vara lat, hän luuli olewanſa rikas han trodde sig vara rik, minä tiedän weitſet olewan tylſät jag vet att knifvarna äro slöa, kuulin iſänne olleen kipeenä jag hörde, att eder fader varit sjuk; ſanoitko olewaſi hywä sade du dig vara god? niitä ei nähdä olewan kaikin paikoin kaswawina man ser dem icke vara vexande på alla ställen, hän luulee mehiläiſen olewan jo mettä tuoneen han tror biet redan hafva hemtat honung (vara den som hemtat h.), minä waroan kuoreni olewan kolottawat, lehti-warwat wietäwät jag (björken) misstänker, att mina skal komma att bortspritas, löfqvistarne att borttagas, hän ſanoi olewanne parannetut han sade, att ni ären botade, poika ſanoi olleenſa päästetty jo en-

nen ſinun tuloaſi gossen sade, att han hade blifvit befriad redan före din ankomst;

* **Anm. 1.** Såsom Partitiv och Essiv följer predikatet vanliga reglor (Reg. III pag. 12); men då det i vanlig sats komme att stå i Nominativ, står det vid denna konstruktion: *a)* endast då i *Nominativ,* när bisatsens och hufvudsatsens verber hvardera ha *samma person* till subjekt, eller om bisatsens subjekt är *pluralis,* t. ex. luulet olewaſi aika mieß du tror dig vara en dugtig karl, tiedän heidän olewan aika miehet jag vet dem vara dugtiga karlar; — men *b)* för öfrigt i *Genitivus,* t. ex. minä tiedän ſinun olewaſi onnelliſen jag vet dig vara lycklig.

Anm. 2. Om bisatsens subjekt är *partielt* (Partitiv), så blir adjektivet attribut i satsen och verbet "olla" (det finnes) predikat, men icke kopula, t. ex. ſanottiin hewoiſia olewan hywiä är poëtiskt uttryck, i st. f. det rätta: ſanottiin hywiäki hewoiſia olewan man sade äfven goda hästar finnas.

2) kopulan, isynnerhet om den är *Adjektivus I Aktivi,* kan helt och hållet bortlemnas, i hvilket fall bisatsens subjekt fogas till hufvudsatsens verbum såsom *objekt,* och det fria predikatet ställes i *Translativus,* t. ex. tiedän maailman ſuureksi jag vet att verlden är stor, ſanoi ihmiſet ſyntiſiksi (se öfversättningen från föregående regel), luultiin ſinut laiskaksi; hän luuli itſeänſä rikkaaksi; minä tiedän weitſet tylſiksi; ſanottiin iſää kipeeksi man sade, att far är sjuk, ſanoitko itſeäſi hywäksi? joita ei nähdä kaikin paikoin kaswawiksi hvilka man icke ser vara vexande på alla ställen (Kalev. IX, 441), luulewi mehiläiſen mettä tuoneheksi (Kalev. IX, 249), minä waroan kuoreni kolottawaksi, lehti-warwat wietäwäksi (Kalev. XLIV, 111—112), hän ſanoi teidät parannetuiksi; poika ſanoi itſeänſä pääſtetyksi jo ennen ſinun tuloaſi.

Anm. 1. I icke perifrastiska uttryck äfvensom då verbet står i Preteritum af Impers. F., är detta sednare konstruktionssätt det vanligare. — Translativus af Adjekt. I äfvensom af Adjekt II Akt., såhär begagnadt, förekommer af *transi-*

tiva verber nästan alldrig annars än i poesi. Men hvar helst också Translativus af någon Modus Adjekt., såhär begagnad, förekommer, så bör den betraktas hafva uppkommit genom utelemnande af ett "olewan" (ell. "tulewan") t. ex. hän luuli itsensä jo päästetyksi (hän luuli olewansa jo päästetty), luultiin miehet menneiksi (miesten menneen ell. olewan menneitä) man trodde att männerna gått, hän sanoi sairaan kuolewaksi (kuolewan ell. olewan kuolewana) han sade att den sjuka skulle dö, luulitko minua siitä wielä sanowaksi (minun tulewan siitä wielä sanomaan) trodde du att jag ännu skulle nämna derom.

Anm. 2. Äfven vid sammandragna finalsatser brukar kopulan (enl. pag. 87, Anm. 4) likaledes utelemnas och predikatsordet ställas i Translativus, t. ex. tämä on warsin pieni Suomen pitäjäksi (t. on w. pieni ollaksensä Suomen pitäjä), näitä on aiwan monta niin wähän ajan tapauksiksi (olemaan niin wähän ajan tapauksia). (Jfr. pag. 45, Anm. 3).

IV. Äro verba sensuum, dicendi & declarandi *intransitiva*, så ställa de sitt subjekt i Nominativus eller Partitivus, men fyllnadsverbet i *Genitivus sing. af Modus Adjekt.* vanligen, men i *Translativus* af Adjekt II Impers. f., t. ex. hän näkyi tulewan han syntes komma, poikia ei näy tulewan gossar synas ej komma, hän kuului jo tulleen sieltä han hörs redan hafva kommit derifrån, kuului sanottawan man hör sägas, leipä tuntuu paistetuksi eilen brödet tyckes blifvit gräddadt igår, kuulut saaneen du hörs hafva fått.

Anm. 1. Samma konstruktionssätt kan begagnas vid verba sensuum & dicendi äfven i deras impersonela form, ifall svenska subjektet är 3:e person, t. ex. hän sanotaan tulewan han säges komma, herra luultiin jo eilen matkustaneen kotoa herren förmodades hafva rest hemifrån redan igår, poika nähtiin juoksewan gossen sågs springa (jfr. pag. 33, undant. 1). — Deremot heter det, om subjektet är 1:a ell. 2:a person (enl. pag. 94, Reg. 1,) *b)*: sanotaan sinunki tulewan äfven du påstås komma, luultiin meidän matkustaneen vi

förmodades hafva rest; och i enlighet dermed äfven: ſanotaan hänen tulewan han säges komma, luultiin herran matkuſtaneen o. s. v.

* **Anm. 2.** Huru de i regeln nämnda verberna konstrueras, då de äro transitiva, läres pag. 74 anm. I samt i reglorna här nyss förut.

Anm. 3. Skulle verbet "olewan (olleen)" med fritt predikat följa, så begagnas endera af de nyss i Reg. III anförda språkbruken, ifall styrande verbet står i *impersonel form,* men endast första sättet, ifall styrande verbet är *intransitivt,* t. ex. aamu ſanottiin olleen määrättu tappelu-päiwäkſi morgonen sades hafva varit bestämd till bataljdag, poika luultiin laiſkaſſi gossen troddes vara lat; aamu tuntuu olewan kylmä morgonen tyckes vara kall, poika kuuluu olewan laiſka gossen hörs vara lat.

Allmän Anmärkning.

Märkas bör, om flera objektiva satser följa på hvarandra, äfvensom annars, att finskan utan åtskilnad kan, för variations skull, begagna såväl sammandragen konstruktion som den osammandragna med "att". Och i allmänhet få sammandragna konstruktioner, af hvad namn de vara må, icke användas, ifall stelhet eller *otydlighet* derigenom förorsakades, utan begagnas i sådant fall konjunktion och Modus Finitus.

Gerundium loci & instrumenti.

(Subst. III.)

I. Vid *Substantivus* III gäller vid begagnandet af dess många kasus ungefär samma reglor, som vid Nominernas kasus, med undantag af *a) Genitivus,* som begagnas endast i förbindelse med impersonela verbet „pitää", t. ex. pitää lähtemän (= pitää lähteä) man måste begifva sig; — och *b)*

Nominativus, som uttrycker sjelfva handlingen fullbordad, hvarom talas pag. 80, Reg. IV. Sålunda uttrycker:

1) Inessivus en verbal handling på frågan *hvar? hvarest?* t. ex. pappi oli ſaarnaamaſſa presten var (stadd i) att predika; juokſemaſſa ja ſuota polttamaſſa on hän aika mies i att springa och bränna kärr är han en dugtig karl;

* **Anm.** Såsom påstående handling har denna konstruktion sitt objekt alltid i *Partitivus.*

2) Elativus en verbal handling, svarande på frågan *hvarifrån?* t. ex. pappi tuli ſaarnaamaſta presten kom ifrån att predika, herkeſin juokſemaſta jag upphörde att springa, eſtää tekemäſtä han hindrar (från) att göra;

3) Illativus ett verbalt ändamål och brukas: *a)* efter *adjektiver* för att (enl. pag. 44 Reg. III) svara på frågan *hvartill duglig* eller *villig* o. s. v., t. ex. ſinua pidettiin kelwottomana täyttämään tämä työ man ansåg dig oduglig till att fullborda detta arbete, hän on walmis opettamaan han är färdig att lära; — *b)* efter *verber* för att (enl. pag. 85, Reg. II) uttrycka en till förrättning redan *färdig* verbal handling, t. ex. me kehotimme poikaa lukemaan vi uppmanade gossen till att läsa, hän meni ſaarnaamaan han begaf sig att predika (till predikandet).

* **Anm. 1.** Att objektet nära nog alltid står i Partitivus är omnämdt pag. 29 Anm. 2.

* **Anm. 2.** Efter *substantiver,* som fordra ett nomen i Illativus, står verbet dock vanligen i *Transl. Subst. I,* uttryckande en afsigt, och högst sällan i Illat. Subst. III, betecknande ett säkert ändamål, t. ex. minä ſain luwan mennä

(=kſeni) ſinne jag fick tillstånd att gå dit, annettiin lupa leikkiä man gaf lof att leka, minä ſain tilaiſuuden oſoittaa kiitoſtani jag fick tillfälle att visa min tacksamhet, minulla on halu ſaarnata jag har lust att predika, hänellä on käſky ja oikeus, waraa ja woimaa tehdä ſe han har befallning och rättighet, tillgång och kraft att göra det; hänellä on taipumus lukemaan han har fallenhet för att läsa. — Att *Partitivus Subst. I* följer efter impersonela talesätt är omnämndt pag. 59 Reg. II, t. ex. minun tekee mieli ſaarnata jag har lust att predika.

Anm. 3. Efter verba, som betyda *ledsna vid,* uttryckes den verbala handlingen icke med Illat. Subst. III, utan med ett *verbalt substantivum,* likaså äfven ofta efter verba, som betyda *"använda till",* t. ex. hän ſuuttui (kylläſtyi) ſaarnaamiſeen han ledsnade vid att predika; hän käytti mieſtä pellon kyntöön han använde karlen till åkerplöjning; hvaremot: hän käytti mieſtä peltoa kyntämään han använde karlen till att plöja åkern. — Dessutom bör det verbala substantivet alltid begagnas, om verbala handlingens underförstådda subjekt, emot Reg. II pag. 85, *icke är* subjekt eller objekt till det styrande verbet, t. ex. hän käytti rahat elon oſtoon han använde penningarne till att uppköpa säd, hän ſuuttui pojan mankumiſeen han vredgades öfver att gossen kältade.

* **Anm. 4.** Att verberna pyytää, käſkee, tahtoo (uppfordrar till), lupaa, antaa, ſallii (öfverlemnar, unnar till) hafva fyllnadsverbet äfven i Partitivus Subst. I, är omnämndt pag. 73 Reg. 1.

Anm. 5. Rupean (rupeen) är intransitivum och konstrueras alltid med Illat. Subst. III, men al'an, alkaa (begynna) transitivum och fordrar Partit. Subst. I. Om det beroende ordet är ett nomen, så står det efter rupean i Illativus eller Translativus, men såsom objekt till alan (alotan), t. ex. hän rupeſi lukemaan (alkoi lukea) han begynte läsa, hän rupeſi papiksi ja heti työhön han gaf sig till prest och (vidtog) genast med arbetet, hän alkoi työtä han begynte arbetet.

Anm. 6. Vid de uttryck, som hafva *Illativ* af Subst. III till fyllnad, förekommer (i st. f. Subst. III och I Pass., som

hvardera saknas) äfven *Translativus* af Subst. I Akt. såsom fyllnad, ifall fyllnadsordets *underförstådda* Objekt (icke subjekt) är subjekt till det regerande *intransitivet*, eller objekt till det regerande *transitivet*, t. ex. kissa on kelwoton syömään katten är oduglig att äta (kan icke äta); kissa on kelwoton syödä katten är oduglig att ätas (att någon äter den); hän pani härän sinne walmiiksi tappamaan han ställde oxen dit färdig att döda (stånga ihjäl någon); hän pani härän sinne walmiiksi (sepän) tappaa han ställde oxen dit färdig att slagtas af smeden. (Jfr. pag. 86 Anm. 1.)

4) Adessivus en verbal handling, svarande på frågan *hvarmed? hvarigenom?* t. ex. ostamalla kaikkia saadaan allt fås genom köpande; lintu kulkee lentämällä fogeln färdas medelst att flyga; herralta hewoinen kuoli nahka-siiman naukumalla för herren dog en häst genom att pisken hvinade (Korh. Run. pag. 107);

5) Ablativus (som merendels är förenad med suffix) en verbal handling, svarande på frågorna *af hvad orsak icke? hvarföre icke? i anseende hvartill?* t. ex. lapsen itkemältä en woinut tulla jag kunde ej komma för att barnet gret; langat owat huonoja kehräämältänsä garnen äro dåliga i anseende till sin spinning, waate on kutomaltaan hywä tyget är godt i afseende på väfnaden;

Anm. Denna form af Subst. III är mera obruklig; i dess ställe nyttjas verbal-substantiver, t. ex. lapsen itkulta (i st. f. itkemältä) en woinut tulla.

6) Abessivus en verbal handling, svarande på frågan *utan hvad? hvad förutan?* t. ex. meni tiehensä sanaa sanomatta ja auttamatta gick sin väg utan att säga ett ord och utan att hjelpa, ymmärrän minä tämän neuwomattasiki nog begriper jag dethär äfven utan att du undervisar.

Anm. Abessivus med hjelpverbet "on" uttrycker, att en handling, som hade bordt ske, ännu icke skett, t. ex. pöytä on wielä maalaamatta (pöytää ei ole maalattu) bordet är icke ännu måladt, minä näin kirjat siellä lähettämättä. Adjektivet maalaamaton (omålad) utmärker deremot en *fortfarande egenskap*, t. ex. pöytä on maalaamaton bordet är ett omåladt (bord). Se pag. 108 Anm. 1.

II. Hvad *Subjektet* och *Objektet* till dessa Substantiva former beträffar, så bör man noga fästa sig vid, om formerna af Subst. III stå *absoluta*, såsom vanliga substantiv-kasus, eller äro fyllnadsverber till något formverbum, neml.:

1) stå de *absoluta*, så uttryckes: *a)* Subjektet, om det finns utsatt, antingen med *suffix* eller *Genitiv*, och *b)* Objektet följer *vanliga* objektsreglor, t. ex. nämä kummat kuulematta, haikeat hawaitsematta utan att höra dessa hemska händelser, utan att förnimma dessa bittra saker (Kal. XXXV, 225), ei hän woittanut mitään hewoisia waihtamalla ja pojan kiljumalla han vann ingenting med att han bytte hästar och gossen skrek; kiitos tulemastanne tack för det ni kom! tekemättäsi ei tämä työ walmistu utan att du arbetar blir ej detta arbete färdigt, kenenkään näkemättä utan att någon såg, ketäkään näkemättä utan att se någon, ei kaswa kaura ilman kasken kaatamatta hafran vexer icke utan att man fäller sveden (Kalev. II, 255);

* **Anm. 1.** I vanlig prosa står objektet vid dessa konstruktioner helst i *Partitivus*, t. ex. näitä kummia kuulematta; ei kaswa kaura kaskea kaatamatta.

Anm. 2. Objektiva ordet uttryckes äfven med en *Genitivus possessivus*, men då är verbala ordet på -ma icke något verbum, utan ett rent substantivum, t. ex. kynttilän niistämällä (kynttilää niistäessään) pudotti hän sakset vid ljusets putsande (då han putsade ljuset) fällde han saxen (Y. Kosk. Finska spr. satsl. pag. 80).

2) äro de fyllnadsverber, så hafva de aldrig något särskildt *Subjekt* och deras *Objekt* konstrueras likasom objektet *efter* vanliga fyllnadsverber (pag. 31 Reg. *b)*, t. ex. käwi syömässä aika atrian och käytiin syömässä aika atria han var, man var för att äta ett grundligt mål, mene noutamaan hewoinen kotia gå att hemta hästen hem, tuli wiemään hewoista laitumelle kom för att föra hästen på bete, laitappa wäkeä tämä tammi taittamahan skaffa folk till att afbryta denna ek (Kalev. II, 107), mene sampo ottamahan begif dig till att taga sampo (Kalev. XLII, 121).

Anm. Fyllnadsverbets underförstådda subjekt är: 1) det regerande verbets eget subjekt, om detta verbum är *intransitivt*, eller 2) dess objekt, om det är *transitivt* (jfr. pag. 85 Reg. II).

Allmän anm. 1. *Substantivus V*, som är en diminutiv form af Subst. III, begagnas ibland i st. f. Substantivus III, för att uttrycka en ännu nogare bestämning af begreppet, och är alltid förenad med suffix, t. ex. luopukoon kuki pahaa alottamaisistaan hvar och en må afstå just ifrån att begynna ett ondt.

Allmän. anm. 2. Af Subst. I qvarstå ännu några lokal-kasus, t. ex. istualta on hywä lähteä från att sitta är godt att begifva sig åstad; nousee seisoalleen stiger upp att stå.

III. I stället för Subst. III Passivi, som saknas, begagnas: 1) verbets *intransitiva* form, om en sådan finnes, t. ex. leipä on paistumassa brödet är för att gräddas; — 2) af *Adjekt. I Impers. F.: Essivus* i st. f. Iness. Subst. III, och *Translativus* i st. f. Illativus, t. ex. hän on autettawana han är för att hjelpas, hän meni autettawaksi han gick till att hjelpas; — 3) *Aktiv form* i st. f. Adessivus och Abessivus Pass., samt äfven i st. f. Illat. enligt pag. 101 Anm. 6, t. ex. hän pääsi hädästä weljen auttamalla (auttamatta) han undslapp faran genom att hjelpas (utan att hjelpas) af brodren; hän toi leiwän

meidän paistaa han hemtade brödet till att gräddas af oss.

Anm. Adessivus och Ablativus Subst. III Pass. kan äfven omskrifvas med Subst. IY, eller ock med Subst. IY och postpositionerna tautta, tautta o. s. v., t. ex. hän pääsi hädästä weljen auttamisella (genom att hjelpas af brodren), leiwän paistamisen tautta (paistamiselta) en woinut tulla jag kunde ej komma för att brödet skulle gräddas. — Likaså kan äfven Illativus Subst. III Pass. efter adjektiver återgifvas med Illat. Subst. IY, t. ex. hän on walmis tutsumiseen han är färdig att kallas.

Gerundivum (Gerundium necessitatis).

(Adjekt. I Impers. F. & Subst. IV.)

I. Adjektivus I Impers. F. med hjelpverbet „olen" (en ole) begagnas i betydelsen af en *nödvändighet* eller *skyldighet*, hvarvid *den (person)*, hvilkens skyldigheten är, uttryckes med *Genitiv*, och *föremålet* för skyldigheten ställes:

1) såsom *subjekt* i Nominativus, hvartill hjelpverbet och Modus Adjektivus foga sig såsom kopula och predikat med *passiv* betydelse, t. ex. minä olen päästettäwä jag bör befrias, sinä et ole kiitettäwä du bör icke berömmas, wihollisetki owat säästettäwät äfven fienderna böra skonas, me olemme kaikki neuwottawia vi äro alla af dem, som böra undervisas; lapsi on isän neuwottawa barnet bör förmanas af fadren, mies lienee minun palkattawa mannen torde böra legas af mig;

2) såsom *objekt*, vanligen *partielt*, till det impersonela on med Adjektivus, hvilket i detta fall har *aktiv* betydelse, t. ex. lapsia (meitä) on ensin neuwottawa man bör först undervisa barnen (oss), mi-

nun on ſinne mentäwä jag måste gå dit, ſinun ei ole tänne tultawa dig höfves ej att komma hit, minun on ſaatawa ne hewoſet jag bör få de hästarne.

Anm. Att Modus Adjekt. vid den impersonela konstruktion alltid bör stå i Nominativus Sing., är anmärkt redan pag. 62 anm. 2, och att fyllnadsverbets objekt, då sådant följer, konstrueras såsom efter rent impersonela talesätt, är omnämndt pag. 31 Reg. *b* och dess anm.

II. Substantivus IV *Nominativus* och *Partitivus Singularis*, med hjelpverbet „on" (ei ole) framför sig, bilda en annan *impersonel* form för Gerundium Necessitatis med samma *aktiva* betydelse af *nödvändighet* eller *skyldighet*. Äfven här uttryckes: *1*) *den (person)*, hvilkens skyldigheten är, med *Genitiv*, men aldrig med suffix; *2*) *Föremålet* för skyldigheten sättes såsom *totalt* i Nominativus, om satsen icke är *nekande*, för öfrigt i Partitivus, och *3*) Hjelpverbet „on" (ei ole) står alltid i 3:e pers. singularis. *4*) Sjelfva Modus Substantivus står vanligen i Nominativus, men äfven ibland i Partitivus, om handlingen endast till en del tages i anspråk. T. ex. täſſä on meidän iſtuminen här måste vi sitta; kiſſat on ſinun ſäästäminen kattorna bör du skona; kiſſojen on hiiriä tappaminen kattorna böra döda möss; ei koiraa ole karwaan katſomiſta man bör ej betrakta hunden efter håren; ei ole häneen luottamiſta man bör ej lita på honom; nyt on neiti neuwominen, morſian opaſtaminen, maammoaſi arwominen nu bör man undervisa jungfrun, lära bruden och ära din moder (Kal. XXIII, 1100).

Anm. 1. I nekande sats står Modus Subst. helst i Partitivus, och vid Subst. IV, såsom Gerundium Necessitatis, får icke Nominativus af något personal pronomen nyttjas, utan i dess ställe accusativerna: minut, ſinut, hänet, meidät, teidät, heidät.

Anm 2. Passivum kan vid båda formerna af Gerundium Necessitatis återgifvas äfven derigenom, att svenska subjektet förbytes till *objekt* i finskan, t. ex. minua on neuwottawa ell. minua on neuwominen jag bör undervisas, kissat on sinun säästäminen kattorna böra skonas af dig. — För öfrigt må anmärkas att de båda impersonela Gerundiv-formerna äro tunga uttryck, hvarföre de gerna omskrifvas med impersonela verberna pitää, tulee, t. ex. Jumalaa tulee ihmisen rakastaa; kissojen pitää tappaa hiiriä.

Anm. 3. Verbum impersonale „käy" kan också konstrueras med Nominativus Subst. IV och personen i Genitivus, då en *möjlighet* dermed uttryckes, t. ex. käypihän minun sitä tekeminen nog kan jag ju göra det; ei sitä käy maalaaminen (ei sowi maalata) den kan man ej måla.

Anm. 4. Såväl Subst. IV som nämnde Modus Adjekt. begagnas äfven såsom rena substantiva necessitatis, t. ex. minulla on paljon tekemistä ell. tehtäwää jag har mycket af sådant, som bör göras (att göra), tämän päiwän tekemiset (tehtäwät) jo loppuiwat denna dags arbets-åligganden togo redan slut, tässä on papin saatawat här är prestens rättigheter, onko jotaki juotawaa finns det något att dricka (dryck).

Nominalmodus förenad med kopulan „olen".

I. Kopulan „olen" i förening med vissa former af verbernas Nominalmodi, såsom fyllnad, brukas i finskan till att uttrycka någon begrepps-nyansering i sjelfva verbernas handling. Hithörande fyllnadsformer äro:

1) Essivus, helst *pluralis,* af Adjektivus I Aktivi med vidhängd *suffix* uttrycker en *förställning* eller ett *låtsande,* t. ex. mies on olewinansa wanha mannen låtsar vara gammal (är såsom de, hvilka äro gamla); olin uskowinani asian jag låtsade tro saken; ole ottawinasi kirja låtsa taga boken; oltiin itkewinänsä man låtsade gråta;

2) Adessivus pluralis af Subst. V med *suffix* i betydelsen: *„vara i begrepp att“*, *„hålla på att“*, t. ex. olin putoamaiſillani jag höll just på att falla; hewoinen oli uupumaiſillaan hästen höll på att tröttna; oliwat rahat ottamaiſillanſa de voro just i begrepp att taga penningarna (höllo redan på med den onda handlingen);

Anm. Äfven Adessivus Substantivus III med suffix begagnas, ehuru mera sällan, i dylika fall, t. ex. oli tulemallanſa han höll på att komma. — Om dylika satser begynna med konjunktionen kun (då), så begagnas äfven ibland sammandragning förmedelst konjunktionens och kopulans utelemnande, hvarvid dock kasusbetydelsen bör iakttagas, t. ex. nukkumaiſillaan (kun oli nukkumaiſillaan), hän peläſtyi då han var på väg att somna, blef han skrämd, menemäiſiltään (kun oli menemäiſillään) hän käſkettiin takaſin, — dock säges hellre: nukkueſſaan hän peläſtyi o. s. v.

3) Partitivus af Subst. I i ungefär samma betydelse som nästföregående, ifall suffix svårligen kan tilläggas eller man annars vill uttrycka sig *kortare* och obestämdare, hvarföre denna form äfven är *mera bruklig* än den förra; dess betydelse är: *„ämna“*, *„vara nära att“*, t. ex. olin pudota jag ämnade falla; hewoinen oli uupua hästen ämnade tröttna; oliwat ottaa rahat de voro nära att taga penningarna (utan att det uppgifves om de redan voro sysselsatta dermed); tuli oli polttaa poloiſen elden var nära att bränna den eländige (Kal. IX, 73);

4) Abessivus af Subst. III i betydelsen: *„vara utan att“*, *„låta bli att“*, t. ex. ole huutamatta låt bli att ropa; en woi olla mainitſematta hänen juoniaan jag kan icke underlåta att omnämna hans intriger; ſeiſka on wielä mainitſematta en omständighet är ännu icke nämnd.

Anm. 1. Denna konstruktion är blott en perifras af den negativa konjugationen, hvarföre också dess objekt alltid står i Partitivus. Betydelsen är dock ofta *passiv* (negeradt particip. preter.),

i synnerhet om subjektet icke är en *person*, t. ex. hewoinen on waalimatta hästen är oskött, minä olen wielä lukematta jäg är ännu oräknad, kirjat oliwat siellä nitomatta böckerna voro der oinbundna, se on wielä tapahtumatta det är ännu ohändt (det saknas ännu!)

Amn. 2. I stället för kopulan „olen" förekommer vid Subst. III Abessivus äfven verberna jään, jätän (en jätä) och pysyn i betydelsen af „låta (icke låta) fortfarande bli att", hvarvid substantiva formen med jään alltid har *passiv*, men med de andra vanligen *aktiv* betydelse, t. ex. jää kurittamatta förblif ostraffad, elä jätä kurittamatta lemna ej utan att straffa, pysy hiiskumatta ja kurittamatta fortfar att tiga och icke straffa; hän jätti lattian lakasematta hon lemnade golfvet osopadt (hon lät fortf. bli att sopa golfvet), elä jätä lasta pesemättä glöm ej att tvätta barnet. — En ablativus fogad till jään betecknar den, som underlåter, t. ex. pöytä jääpi sinulta tekemättä bordet blir ogjordt af dig, joki jäi pojalta kulkematta elfven förblef obefaren af gossen. — Deremot får man icke säga: „minä jäin menemättä jag förblef ogången" (Y. Kosk. Finska spr. satsl. pag. 107), emedan minä, sinä, poika o. dyl. icke kunna begagnas såsom objekter till „menen" med aktiv betydelse.

Allmän anm. *Objektet* konstrueras, såsom objektet efter vanliga fyllnadsverber, och suffixen är beroende af kopulans subjekt, t. ex. oltiin kirja ottawinansa man låtsade taga boken.

II. Skall *Passivum* af dessa fyllnadsord uttryckas, så begagnas: 1) verbets *intransitiva* form, t. ex. minä olin pelästywinäni jag låtsade skrämmas, asia oli muuttua saken var på väg att ändras; — 2) *Omskrifning* (vid Reg. 2 & 3) förmedelst subjektets förvandling till objekt i finskan, med antingen bibehållen nominalform eller dess förbytning till Inessivus Subst. III, t. ex. poikaa oltiin juuri pettää (ell. poikaa oliwat juuri pettämäisillään), kun tulin gossen höll just på att bedragas (af dem), då jag kom; rahoja oltiin (warkaat oliwat) juuri ottamassa penningarna voro just på väg att tagas (af tjufvarne); — 3) det *perifrastiska passivet* (olen rakastettawana, rakastama, rakastettuna) vid Reg. 1

& 4, hvars böjliga del är hjelpverbet olen, olla, t. ex. minä olen olewinani rakastettawana jag låtsar älskas, olitko waan olewinasi hänen rakastettuna (rakastama, lemnitty) låtsade du endast vara älskad af honom? hän kuoli rakastettuna olematta han dog utan att hafva älskats.

Verbum continuativum, descriptivum, frustraneum och emphaticum.

I. Partitivus Subst. IV *med suffix* fogas såsom en slags fyllnad till ett predikat af *samma* verbum och utmärker då handlingens *oafbrutna fortfarande*, t. ex. itkee itkemistään gråter oafbrutet; on satanut satamistaan det har regnat oupphörligt; juoksen juoksemistani jag springer allt hvad jag hinner.

Anm. Uttryckande en *fortfarande* handling har denna konstruktion sitt objekt alltid i *Partitivus*, t. ex. hakkaan puuta hakkaamistani jag hugger trädet oafbrutet.

II. Verbum Descriptivum kallas en sammanställning af tvenne *omedelbart* på hvarandra följande verber med ungefär likartad betydelse, det *förra* uttryckande handlingens *allmänna* karakter, det sednare *beskrifvande nogare* dess speciela nyansering. Konstruktion af dessa verber är tvåfaldig: *1)* antingen står det *allmänna* verbet i *Partitivus Subst.* I och speciela verbet efteråt i verbal-böjning; *2)* eller böjas begge i samma verbal-form, t. ex. tulla keikuttaa eller tulee keikuttaa kommer svängande; lyödä kolahutti puuta eller löi puuta kolahutti slog med dån på trädet; astua lykyttelewi, käydä kulleroittelewi, astui kerran keikahutti, astui toisen torkahutti stiger trippande, går vaggande, steg en gång

med svängning, steg det andra steget väldigt (Kal. II, 165—171).

Anm. 1, Den förra konstruktions-metoden är *vanligare,* den sednare begagnas deremot endast då mellanliggande ord åtskilja dessa verba, och är i många fall genom ändelsens *upprepning* oanvändbar. Sålunda kan man svårligen säga: laulelimme loruttelimme, utan: laulella loruttelimme vi sjöngo trallande.

* **Anm. 2.** I den förra konstruktionen betraktas begge verberna nästan såsom ett enda sammansatt verbum, hvarföre äfven hjelpverbet står framför, icke emellan, dem, t. ex. on laulaa lorutellut; — och i den sednare konstruktion behöfver icke i sammansatta tempora hjelpverbet upprepas, t. ex. on laulanut lorutellut han har sjungit trallande.

III. Verbum frustraneum, betecknande en *fruktlös* ell. värdelös handling, uttryckes: 1) *om person är utsatt,* med ett imperativt verb i Indikativus upprepadt jemte ett mellanstucket mitä vid transitiva och miten vid intransitiva verber, t. ex. ſano mitä ſanot, ei ſe auta säg hvad som helst, det hjelper ej, minä läähden, olkaan (olkoon) tie miten on, jag begifver mig, vare med vägen huru som helst, juoſkate miten juokſette, ette ehdi springen huru som helst, ni hinnen icke; — 2) med ett upprepadt Imperfektum, *om uttrycket är impersonelt,* t. ex. oli miten oli vare huru som helst, ne pilaantuwat, teki mitä teki de förderfvas, man göre hvad som helst, kynnä pelto, käwi miten käwi plöj åkern, gånge huru som helst, luki mitä luki, ei hän parannu läse hvad som helst, han tillfrisknar icke.

Anm. 1. Det impersonela uttrycket påträffas äfven konstrueradt enligt Reg. 1, t. ex. olkoon miten on, ei ſe tähän tuulu vare huru som helst, det hör ej hit. Likaså finner man ett förkortadt perfektum af Impers. F. upprepadt, t. ex. ſanottu mitä ſanottu, ei ſanaakaan muuteta sagdt, som sagdt, ej ett ord återtages.

Anm. 2. Här må anmärkas, att Imperfektum för korthetens skull ofta nyttjas i st. f. Perfekt. Konditionalis, t. ex. joſ ſen tieſin (oliſin tietänyt), niin poikkeſin (oliſin poikennut) toiſelle tielle om jag vetat det, så skulle jag vikit af på en annan väg.

IV. Verbum emphaticum kallas det: *a)* då ett predikat-verb *förstärkes* genom dess upprepning i *samma form* med framföre satt kun (emedan) och efterhängdt =ki, t. ex. tulen kun tulenki jag kommer visst, hän lepäſi kun lepäſiki han hvilade ganska rigtigt. — *b)* då predikat-verbet för *eftertrycks skull* är upprepadt i Adessivus Subst. III, t. ex. hän hoitaa hoitamalla han vårdar medelst att vårda (med kraft).

Anm. Det sednare verbum emphaticum begagnas just ej annars, än för att fylla versen i en poesi.

Om negation vid nominalmodus.

I. Då en nominalmodus (Substantivus eller Adjektivus) skall uttryckas nekande, sker detta genom omskrifning medelst *kopulan* och *Subst. III Abessivus*, hvarvid kopulan, böjd i behörig modus och kasus, står efter Abessiven, utom i Partitivus Subst. I, t. ex. näkemättä olewa mieſ en man, som icke nu ser, hän lupaſi olla ſyömättä hon lofvade att icke äta, paha on olla ſiitä ſanomatta att icke säga derom är illa; puhumatta olemalla hän näytti mykältä genom att icke tala såg han ut som stum; huutamatta olleſſani då jag icke ropade.

* **Anm. 1.** Dessa konstruktioner äro intet annat än *Negativa konjugationens* Modus Subst. och Adjekt.

Anm. 2. Såsom förnekning af Modus Adjektivus begagnas äfven det af verbets Subst. III bildade karitiva adjektivet på =maton (=mätön), och vid förnekning af Modus Substantivus brukar ofta förnekningsordet fogas till det styrande predikatet; men i

hvardera fallet förlorar uttrycket i logisk bestämdhet, t. ex. näkemätön mies en man, som icke ser (en blind man), näkymätön mies en osynlig man, asia on wielä sanomaton saken är ännu osagd (outsäglig); ei luwannut syödä han lofvade att ej äta (han lofvade icke att äta), Wipunen ei tuosta totella ollut Wipunen var nära att ej bry sig derom (Kalev. XVII, 130). Derföre säger man hellre (enl. pag. 103 Reg. 6 anm.): asia on wielä sanomatta, Wipunen oli tuosta tottelematta.

II. Då *temporalsatser* skola förnekas, sammandragas de icke; vid sammandragen konstruktion med *uteslutet „att“* öfverflyttas vanligen förneknings-ordet till hufvudsatsen, t. ex. isä osti hewosen, kun päiwää ei wielä tuntunut far köpte en häst, medan daggryning ännu ej märktes; ei sanonut menewänsä han sade att han icke skulle gå, en luullut heidän tulewan jag trodde att de icke skulle komma.

Anm. Detta gäller dock icke, när man önskar uttrycka förnekningen med alldeles *logisk bestämdhet,* ty då måste förnekningsordet sättas framför sjelfva Modus Adjektivus, eller ock begagnar man sig hellre af konjunktionen ettei (att icke). Förnekas Nominalmodus, så rättar sig förnekningsordet i *numerus* och *person* efter Nominalmodi subjekt, dock står alltid „ei“ i stället för „eiwät“; t. ex. "jag *vet* att han *icke* tror" heter: minä tiedän hänen ei uskowan, eller hellre: ettei hän usko; "han sade att de icke komma" heter: hän sanoi heidän ei tulewan, eller hellre: etteiwät tule; sinä, wanno walat ikuiset, et sotia käydäkseesi; wannon minä walat ikuiset, en sotia käydäkseni du, svär evärdeliga eder att icke gå i strid; jag svär evärdeliga eder, att icke (jag får afsigter att) gå i strider (Kal. XI, 295, 301); sanoit et käywäsi sotoa du sade att du icke skulle gå i krig (Kal. XLIII, 237).

Slutanmärkningar vid nominalmodi.

I. Fyllnadskonstruktioner äro: *1)* verbet såsom subjekt och objekt, *2)* inre lokalkasus af Subst. III, och *3)* nominalmodus förenad med kopulan „olen“. Huru *objektet* till ett fyllnadsverb bör kon-

strueras, är omtaldt pag. 31 Reg. *b* jfr med pag. 30 anm. 2 & 3 samt pag. 75 anm. 2 & pag. 76 anm., t. ex. minulle oli helppo lyödä seiwäs poikki för mig var lätt att hugga stören af, sinun on luwattawa lyödä aita kumoon du måste lofva att slå gärdet omkull, minä luulen käywän kirjoittaa se asia suomeksiki jag tror att det går an att skrifva den saken äfven på finska, hänen täytyy mennä lyömään aita kumoon han måste gå för att slå gärdet omkull, ole lyöwinäsi aita kumoon låtsa slå gärdet omkull.

II. Objektet i en sammandragen finalsats konstrueras likasom vore det objekt till ett fyllnadsverb, t. ex. ota kirwes lyödäksesi seiwäs poikki tag yxan för att hugga stören af, onko sioa, minun tanner tanhuellakseni finnes det rum för att jag må stampa marken? (Kal. XI, 130.)

III. Konstruktioner med verbets nominalmodi kunna fogas till andra dylika konstruktioner, men om uttrycket derigenom skulle blifva tungt och svårfattligt, så böra de sammandragna konstruktionerna undvikas, t. ex. minun täytyy uskoa, hänen jo tulessansa rahat tuoneen jag måste tro, att han hemtat penningarna redan då han kom.

III. Den Sammansatta satsen.

A) Samordnade satser.

I. *Kopulativa* partiklar, som sammanbinda satser, äro: *1*) för *jakande* satser: ja (och), sekä (samt), kuin myös äfvensom, sekä... että både...

och, t. ex. isä tuli ja poika meni fadren kom och sonen gick, leipä on paistettawa sekä lehmä lypsettäwä brödet bör gräddas samt kon mjölkas, sekä kuulen että näen både hör jag och ser jag; — 2) för *nekande* satser: anhangspartikeln =kä, =ka (och), alltid förenad med det konjugerade negationsordet enkelt eller ock upprepadt i hvardera satsen (enkä och icke, en... enkä hvarken... ej heller), ei ainoastaan (ei waan)... waan (mutta) myös (=ki) icke allenast... utan äfven, t. ex. tule heti, älälkä witkastele kom genast och dröla icke, en näe, enkä kuule jag ser icke och hör icke, ei ole musta eikä walkea den är hvarken svart ej heller hvit, mies ei mennyt ainoastaan itse, waan otti waimonki mukaansa mannen gick icke allenast sjelf, utan tog äfven hustrun med sig, poika ei ainoastaan (ei waan) juossut, mutta huusi myös apua gossen icke allenast sprang, men ropade äfven på hjelp.

* **Anm. 1.** En nekande sats får icke inledas med „ja ei" (och icke), „myös ei" (äfven icke), utan med: enkä (etkä, eikä o. s. v.) "och icke", en (et, ei o. s. v.)... =kään (eller myöskään) "äfven icke"; och det upprepade negationsordet brukar i betydelsen "hvarken... ej heller" ofta hafva =kä efterhängdt på hvardera stället, t. ex. hän käwi, eikä juossut han gick och sprang icke, minä en mennyt, etkä sinäkään (etkä myöskään sinä) tullut sinne jag gick ej och äfven du kom icke dit, enkä minä mennyt, etkä sinä tullut hvarken gick jag ej heller kom du. — Negationsordets anhangspartikel =kä (och) bör således icke förblandas med det i negativ sats till andra ord fogade =kään (=kaan), myöskään (icke *ens*, ej *heller*, *också* icke), hvilka sednare motsvara de endast i jakad sats förekommande =ki (=kin), myös (också, äfven), t. ex. minäki olin siellä, waan ei kuitenkaan annettu omenaakaan äfven jag var der, men man gaf likväl ej ens ett äpple, minäkään en ollut siellä, waan kuitenki

annettiin omenaaki ej ens jag var der, men man gaf likväl äfven äppel.

Anm. 2. Då partiklarna ei ainoastaan... waan myös sammanbinda satser, står den förra satsens verbum i nekande böjning. Men ifall andra ord än verba finita äro sammanbundna, så påträffas verbum ibland stå äfven jakande, t. ex. minä en ainoastaan ai'o tulla, waan tulenki jag icke blott ärnar komma, utan kommer äfven, poika näki ei (ei nähnyt) ainoastaan warsoja, mutta myös hewoisia gossen såg ej blott föl, utan äfven hästar. — I st. f. ainoastaan kan äfven waan (blott, endast) nyttjas, men ainoasti begagnas i *jakande* satser, t. ex. minä en waan aio tulla, mutta tulenki; tämän näki ainoasti poika, eikä tyttö endast gossen såg detta, men ej flickan.

II. De *disjunktiva* partiklar, som förbinda satser med hvarandra, äro: *1*) eli, elikkä (eller) för satser af samma betydelse, och tahi sdr tai, tahikka sdr taikka (eller) för satser af motsatt betydelse; samt *2*) taikka... taikka, joko (tokko)... taikka (antingen... eller), milloin... milloin (än... än), som hafva sin plats i hvar sin sats, t. ex. oli kylmä eli wilusti det var kallt eller kylde, mene taikka tule gå eller kom; taikka mennään taikka ollaan menemättä antingen går man eller går man icke, en tiedä, joko (tokko) menen sinne tahi jään kotiin jag vet icke, antingen jag går dit eller förblir hemma, milloin tyttö lauloi, milloin itki än sjöng flickan än gret hon.

III. De *adversativa* partiklarna äro: mutta, waan (men, utan), samt anhangspartikeln =pa, =på (men... ju) för att uttrycka en lindrigare motsägelse, t. ex. minä olisin tullut, mutta (waan) en saanut jag skulle ha kommit, men jag fick ej; Matti: „älä leipää onkeen pane; ei kala leipää syö" sätt ej bröd på kroken; icke nappar fisken på bröd. Antti:

„ſainpa kalan! leipääpä kala ſöi!" men jag fick ju en fisk! men på bröd nappade ju fisken!

Anm. Att nyttja anhangspartikeln =pa (=pä) utan fråga om motsägelse, är bära nog lika orätt, som att (emot anm. 1 pag. 115) begagna =kaan (=kään) i jakande och =ki (=kin) i nekande satser.

IV. I stället för hela satser kunna ofvannämnda konjunktioner sammanbinda äfven enskilda ord. Om då tvenne eller flere subjekter: *1)* sammanbindas genom *jakande kopulativa* partiklar, så står predikatet i pluralis och rättar sig efter den förnämsta personen, t. ex. ſinä ja weljeſi oſtitte hewoſia ja lehmiä du och din broder köpte hästar och kor, minä ja ſinä olemme ahkerat jag och du äro flitiga; men *2)* sammanbindas subjekterna genom *nekande* kopulativa eller genom *disjunktiva* och *adversativa* partiklar, så rättar sig predikatet endast efter det närmast stående subjektet, t. ex. en minä etkä ſinä mennyt du och jag gingo icke, emme me eikä poika nähnyt (ei poika emmekä me nähneet) hvarken vi ej heller gossen sågo; minä näen, mutta ſinä et jag ser, men icke du, taikka ſinä tahi weljeſi menee antingen går du eller din bror.

Anm. Om ettdera af de genom nekande kopulativa partiklar förenade subjekterna är pluralis, så omkastas vanligen orden så, att predikatet hänför sig blott till det ena subjektet, t. ex. nämä eiwät olleet ahkerat, etkä ſinäkään; ei tämä poika ollut ahkera, etteka te.

* **Allm. anm. 1.** Anhangspartiklarna i allmänhet kunna fogas till ord af alla slag, men endast till det ord i satsen som har eftertryck.

Allm. anm. 2. Partikeln ja eller mutta bortlemnas ofta mellan satser och ord, som stå i motsats till hvarandra. Detta plär ske mellan satser, som hvardera innehålla ett toinen („den ene... den andre"), samt vid en mängd demonstrativa och andra kortare motsatta uttryck, t. ex. minä herra, ſinä herra; toinen luki, toinen lauloi; tuolla täällä, niitä näitä; tullen mennen, illoin aamuin.

Allm. anm. 3. I st. f. tvenne samordnade uttryck, innehållande *dubbla* demonstrativa *motsatser*, brukas i finskan tvenne interrogativer af samma ordstam, det sednare med vidhängdt =ki, t. ex. mikä missäki den ene här, den andre der; kuka kulloinki den ene nu, den andra då; milloin milläki keinolla än på ett, än på ett annat sätt.

B) Underordnade satser.

a) Relativa satser.

I. Relativa satser inledas genom relativa pronomina eller ur dem härledda adverbier, hvarvid relativ-ordet i finskan följer samma reglor som i öfriga språk, t. ex. sinä, joka wanhempi olet, kienet wiisaampi du, som är äldre, tör vara visare, hän juttelee kaikkia, mitä kuulee hon berättar allt, hvad hon hör, milloin käskętään, silloin mene när man befaller, gå då.

* **Anm. 1.** Interrogativet mikä med sina derivata begagnas ofta i *relativ* betydelse, samt kuka och ken äfven stundom för omvexlings skull, helst i början af en mening, t. ex. hae siitä, mihin panit sök derifrån hvart du satt, kuka tietää, hän sanokoon den som vet, han säge, paikan tiedän, kussa synnyin jag känner stället, der jag föddes, ken tahtoo rikastua, sen täytyy säästää den, som vill blifva rik, bör spara.

* **Anm. 2.** Då relativ-ordet har afseende på ett *ensamt* demonstrativ, som *icke står såsom subjekt*, utelemnas vanligen i finskan demonstrativet, om det komme att stå i *samma form* som relativ-ordet, t. ex. tiedän minä, mitä muutki jag vet det, hvad äfven andra, oppii, minkä lukee man lär sig det, som man läser, ota mikä annetaan tag det som gifves; — deremot heter det: joka lukee, se oppii den, som läser, lärer sig.

II. Efter sellainen, tuollainen, tälläinen, semmoinen, tuommoinen, tämmöinen, sen=näköinen och dylika demonstrativa samt efter jemförelseorden sama, sa=

mallainen, yhtäläinen m. fl. följer vanligen, i st. f. korrelativerna: millainen, jollainen, minmoinen, kummoinen, min-näköinen o. s. v.:

1) blott adverbiet kuin (som), ifall det företräder *subjektets* eller *objektets* plats i den relativa satsen eller ock *samma kasus*, som demonstrativ-ordet står uti, t. ex. sellainen talo, kuin (jollainen) minullaki on, maksaa paljon en sådan gård, som äfven jag har, kostar mycket, minä annoin sinulle saman näköisen kirjan, kuin hänellenki jag gaf åt dig en bok af samma utseende, som (jag gaf) äfven åt honom, sinä olet samalla mielellä, kuin eilenki olit du är vid samma lynne som äfven i går, hän tuli yhtäläiseen tilaan, kuin sinäkin han kom i dylikt tillstånd, som äfven du;

2) i andra förhållanden står ett enkelt *relativord* i st. f. korrelativet; hvaremot korrelativet mera sällan brukas, t. ex. tuollainen talo, jossa (minmoisessa) sinä asut, ei maksa paljon en sådander gård, som du bebor, kostar ej mycket, minä olen semmoisessa tilassa, mistä sinä pääsit jag är i sådant tillstånd, ifrån hvilket du slapp, hän joutuu yhtäläiseen hätään, missä (minkälaisessa) sinä jo olet han råkar i dylik nöd, hvari du redan är.

Anm. 1. Korrelativerna brukas vanligen endast då, när demonstrativ-ordet utelemnas, t. ex. hän asuu huoneessa, jommoisesta sinä jo pakenit han bor i ett (sådant) rum, från hurudant du redan flytt, minä annoin sinulle kirjan, millaisen hänellenki.

Anm. 2. Kuin (som) är egentligen Instruktivus plural. och kun (då) Instruktivus sing. af ett i tal, ehuru ej i skrift, mycket begagnadt pronomen relativum ku (hvilken), hvaremot kuinka (huru) är Instruktivus plural. af kuka (jfr Eurén Reg. 104).

b) Konjunktionela satser.

I. De partiklar, som inleda konjunktionela satser, äro i finskan: kun (då, när, emedan, derföre att), sillä (ty), koska (emedan), kunnes ell. siksikuin (till dess), sillaikaa kuin (medan), ennenkuin (förrän) o. dyl. med kuin; kunhan, jakka, jahka (så fort); että (att), ett'ei (=en, =et, =ei o. s. v. att icke), jotta (så att); waikka (ehuru, fastän, oaktadt), waikkei (=en, =et o. s. v. ehuru icke), jos (om, ifall), jollei, ellei (=et, =en o. s. v. om icke), joshan (om blott); kuin (än, som), niinkuin (såsom), t. ex. kumarra, kun menet buga dig, då du skall gå, hän surec, kun isä kuoli han sörjer, emedan fadren dog, ukko on heikko, sillä wanhuus waiwaa gubben är svag, ty ålderdomen plågar, sinä otit, ennenkuin annoit maksun du tog, förrän du gaf betalningen, näen kyllä, ettet jaksa jag ser nog, att du ej förmår, tiedän, waikket sano jag vet, änskönt du ej säger, hän wihastuu, ellen mene han vredgas, om jag ej går, niinkuin toiwoit, niin se tapahtui såsom du hoppades, så hände det, hän puhuu kiiwaammin, kuin asia waatii han talar häftigare, än saken fordrar.

Anm. 1. Adverbiet ehkä (kanske) brukas dialektvis äfven i samma betydelse som waikka. Koska påträffas ofta betydande *„då“, „när“* och kun i samma betydelse som jos, t. ex. koska (milloin) se tapahtui när hände det? saat tietää, kun (jos) lupaat olla ääneti du får veta, om du lofvar tiga.

Anm. 2. Sillä, jotta, kuin (än) kunna ej börja en föregående sats; men om en med någon af de andra partiklarna inledd bisats ställes framför hufvudsatsen, så inledes hufvudsatsen: 1) med partikeln niin (så), ifall man önskar subjektet ställdt *framför* predikatet, samt ofta äfven annars, t. ex. waikket sano, niin minä tiedän; jos menen, niin hän wihastuu ell. jos menen, niin wihastuu hän; — 2) med se, sen (det), ifall den förut stående bisatsen begynner med

että ell. ettei, t. ex. että olet hywä, se näkyy att du är god, det synes, ettet jaksa, sen kyllä näen.

Anm. 3. I runostil bortlemnas ofta konjunktionerna jos, kun, että från försatsen, t. ex. teen mä tuulehen tupani, ei ole tuulessa tukea om jag bygger min stuga i vinden, så finns i vinden ej stöd (Kalev. VII, 39), kului muutama wiikko, niin tuli isäntä kotiin då någon vecka nu förflöt, så kom husbonden hem (S. K. Sat. II, pag. 133), olet hywä, se näkyy.

C) Relaterade satser.

Om man vill anföra en annans tal, så kan detta ske på tvenne sätt:

1) Oratio recta: man brukar ett verbum (sanoi, wastasi o. dyl.) såsom anföringsord och låter den andras tal följa derpå ord för ord, såsom han yttrat det, eller ock ställas anföringsorden in i eller efter den relaterade satsen, t. ex. hän kysyi: „miks'et minua kunnioita?" han frågade: „hvarföre ärar du mig icke?" eller „miks'et minua kunnioita?" sanoi hän, — „minä", wastasi toinen, „en sitä woi", „jag kan det ej", svarade den andre;

Anm. Om den inflickade berättande satsen är af betydligare längd, så upprepas alla eller några af de framför den ställda relaterade orden, t. ex. „minä", huusi mies ja nousi istuimeltaan, „minä sitä en woi".

2) Oratio obliqua: man låter den andras tal eller tanke i omskrifven form framträda antingen *a)* såsom en af anföringsordet beroende fråge- eller objektiv-sats (med ell. utan että), t. ex. hän osoittaa heille, mitä kauheita rikoksia owat harjoittaneet han föreställer dem, hvilka grufliga brott de hafva utöfvat, poika sanoi, jättäwänsä (että hän jättää) asian gossen sade sig lemna saken; — eller *b)* såsom en sjelfständig sats med ett i satsen vanligen instucket

muka (mente han), t. ex. pojan oli muka aikomus jättää asia gossens afsigt var, mente han, att lemna saken, hän tahtoi muka pelastaa kaikki, jos olisiwat sallineet han ville, mente han, rädda alla, om de skulle hafva tillåtit.

* **Anm. 1.** I Relaterade satser *a)* kan det svenska ordet „*nemligen*" blott i oratio obliqua öfversättas med „muka" (mente han), som vanligen kullhäfver gilltigheten af den handling, hvarom berättas; t. ex. lapsi pyrki kouluun; siellä oli muka hupa olla barnet längtade till skolan; der var, mente det, roligt att vara (ehuru det var annorlunda i verkligheten); hän sanoi, että aurinko wiettää muka yönsä meressä han sade, att solen, mente han, tillbringar sin natt i hafvet; — vill den berättande deremot *gilla* handlingen, så utelemnas *muka*, t. ex. hän tahtoi pelastaa kaikki, jos olisiwat sallineet han ville rädda o. s. v., hän todisti, ettei aurinko liiku han beviste, att solen icke rör sig; — *b)* raka motsatsen till „muka" är i relaterande satser ordet „toki" (det var väl att), såsom gillande den händelse, hvarom berättas, t. ex. Antti oli kunnotoin mies; kuolipa toki Antti var en odåga; men det var ju väl att han dog; sain toki det var bra att jag fick.

Anm. 2. Det svenska „*nemligen*" återgifves för öfrigt, äfven om satsen icke är relaterad; 1) med: nimittäin (uppräkningsvis), om flera föremål derefter uppräknas, t. ex. waimolla oli kaksi poikaa, nimittäin Antti ja Matti hustrun hade tvenne söner, uppräkningsvis (nemligen) Anders och Matts; — 2) med näet (näet-sen), om ordet „*nemligen*" blott inleder en enkel förklaring af det föregående, t. ex. täytyy lähteä; minä tahdon, näetsen (näet), wielä tänä iltana ehtiä kotiin man måste på färd; jag vill nemligen ännu i afton hinna hem.

Anm. 3. I Savolaks begagnas muka äfven i st. f. nimittäin och i östra Karelen i st. f. det vanliga svaret niin, niin (ja, ja; jo, jo), t. ex. Aunuksellaisilla taitaa nyt olla waikea Olonetsboerne lära nu hafva svårt? Iwan: „muka, muka ja, ja!" — Men bäst tör dock vara att ej förvexla toki med kuitenki (likväl), ej heller muka med nimittäin, ty uttryck sådana som: „hän todisti, että Jumala muka on mailman luonut" skulle i de flesta trakter af Finland väcka förargelse, innebärande ett tydligt förnekande af det påstådda.

D) Frågesatser.

a) Direkt frågesats eller Fråga och Svar.

I. I den *enkla frågesatsen,* som utgöres af en enda sats, inledes frågan:

1) genom ett interrogativt *pronomen* eller deraf härledt *adverbium,* och kallas då en *Qualitativ fråga,* som besvaras: *a) jakande* med ett ord i *samma* eller likbetydande form som sjelfva frågeordet; *b) nekande* med verbum *negativum* och frågeordet derjemte *upprepadt* med efterhängdt =kaan, =kään, t. ex. kenen tämä kirja on? Opettajan, eller ei kenenkään. Mihin menet? Kylään, eller en mihinkään. Milloin sen näit? Päiwällä, eller en milloinkaan. Koska tulette? Huomena, eller emme koskaan.

* **Anm.** Pronomina interrogativa kuka, ken nyttjas blott om *personer,* de öfriga både om personer och ting. Verbum negativum rättar sig efter den *svarande* (icke frågande) person. Om slutstafvelsen i frågeordet redan är =ka, =kä, så efterhänges vid det nekande svaret endast =an, =än (icke =kaan, =kään), t. ex. kuka tulee? Ei kukaan.

2) genom den enklitiska frågepartikeln =ko, =kö, hängd efter det *ifrågasatta* ordet. Frågan kallas då *Dubitativ fråga* och besvaras: *a) jakande* med *det* ords upprepning, som har frågepartikeln, hvarvid dock iakttages den naturliga förändringen af person, om svaret är personal-pronomen eller ett verbum; *b) nekande* med verbum *negativum framför verbet,* om svaret är ett verbum, annars med *verbum negativum ensamt* — dock alltid med iakttagande af personförändring, t. ex. onko mies työssä? är mannen i arbete? On (jo), eller ei ole (nej). Mieskö työssä on? Mies (jo), eller ei (nej). Työs=

säkö mies on? Työssä (jo), eller ei (nej). Sinäkö kylän sepäksi pyrit? Minä (jo), eller en (nej). Pyritkö kylän sepäksi? Pyrin, eller en pyri.

Anm. 1. Vid det *nekande svaret* kan predikat-verbet utelemnas äfven om svaret är ett verbum, men då anses svaret *oartigt;* tvertemot bör åter i artigare tal frågesatsens verbum upprepas äfven om svaret *icke är* ett verbum, eller ock bör det nekande svaret genast efterföljas af ett, med „waan" eller „mutta" (men) inledt, jakande svar till förklaring, t. ex. Pyritkö kylän sepäksi? En (nej). Kylänkö sepäksi pyrit? En pyri (nej), eller en, waan pitäjän sepäksi.

Anm. 2. Det ord i frågesatsen, som har -ko, -kö efterhängdt, bör ställas så nära satsens början som möjligt och kan framför sig hafva endast *attribut,* eller en *Genitivus possessivus;* endast undantagsvis, då ordet är ett adjektivum eller nominalmodus af ett verbum, kan äfven ett *adverbium* eller ett *objekt* stå framför det ifrågasatta ordet, t. ex. kylän sepäksikö pyrit? Kylän sepäksi. Heti tultuasiko sanoit? Heti tultuani (jo). Sanaa sanomattako hän meni? Sanaa sanomatta (jo). — Af exemplen synes att i sådana fall *begge orden* upprepas vid det jakande svaret.

Anm. 3. I stället för det enklitiska -ko (-kö) förekommer äfven frågeordet tokko, t. ex. tokko saan tulla får jag komma?

II. Den *sammansatta frågesatsen,* som utgöres af tvenne eller flere leder, inledes på följande sätt:

1) Om satsen är *Disjunktiv* (satsens leder i svenskan förenade genom „*eller*"), inledes första leden genom det enklitiska -ko, -kö, samt hvarje af de efterföljande lederna genom ett *främst* stående „wai" (eller); hvartill stundom ännu lägges -ko, -kö efter det till „wai" närmast ställda ifrågasatta ordet.

Den *Disjunktiva frågan* besvaras: *a) jakande* antingen med någondera af de ifrågasatta lederna, eller ock med något *annat* ord, vanligen „molempi" eller „kaikki", i samma eller likabetydande form;

b) nekande med verbum negativum och pronomina indefinita „ei yksikään, ei kumpikaan" o. dyl. i behörig form och person, eller ock, om någon af satsens leder är nekande, med verbum negativum och predikat-verbet upprepadt, t. ex. tuletko kotia, wai jäätkö kyläänä? Tulen kotia. Hewosiako ostat wai lehmiä? Lehmiä (kor), en kumpiakaan (ingendera), molempia (bådadera). Minulleko, wai sinulle, wai hänellekö herra antoi? Hänelle (åt honom), kaikille (åt alla tre), ei yhdellekään (åt ingen). Tuleeko mies, wai ei? Ei tule (han kommer icke). Tuletko, wai menet? En kumpaakaan (te'e).

* **Anm. 1.** Partikeln =ko, =kö, likasom äfven partikeln wai, kunna båda, om de flera gånger borde förekomma i samma fråga, bortlemnas ända tills den sista, t. ex. minulle, sinulle wai hänellekö herra antoi? Sinulle åt dig. — Äfven här bör *förändringen af person* iakttagas.

Anm. 2. Om indefinita: molempi, kaikki, ei yksikään, ei kumpikaan är att märka, att med „molempi" och „ei kumpikaan" svaras, då frågan har endast tvenne leder, men äro lederna flera, svaras med „kaikki" eller „ei yksikään".

* **Anm. 3.** Att enligt svenskan förena den disjunktiva frågans leder med eli, tai (eller) är origtigt, t. ex. "kommer du eller går du?" heter ej: tuletko eli menet, utan: tuletko, wai menet?

2) Om satsen är *Kopulativ* (satsens leder i svenskan förenade genom *„och"*), så inledes vanligen första leden genom det enklitiska =ko, =kö, och de öfriga förenas genom „ja" (och) eller „sekä" (och), ifall verbet börjar frågan eller *predikatsorden* (eller *objekterna*) äro flera, men har satsen flera *subjekt* och man börjar med dem, då ställas vanligen alla dessa främst och endast det sista subjektet får =ko, =kö vidhängdt.

Den *Kopulativa frågan* besvaras: *a) jakande* med „niin", „niin te'en" (jo), eller ock genom alla de med „ja" förenade ordens upprepning; *b) nekande, totalt* genom pronomina indefinita „ei yksikään, ei kumpikaan" i behörig form och person, samt *partielt* genom „waan en" (men ej) i behörig person med det ifrågasatta ordet upprepadt, t. ex. hewosiako ostelet ja myyt lehmiä köper du hästar och säljer kor? Niin te'en (jo), en kumpaakaan (intetdera), ostan hewosia, waan en lehmiä myy eller blott: en lehmiä myy. Isä ja äitikö tulewat? Komma far och mor? Isä ja äiti (jo), ei kumpikaan (ingendera), ei äiti tule (mor kommer icke).

Anm. Med ordens ställning i den kopulativa frågan varierar finskan mycket, men äro de med „ja" förenade orden *främst* ställda, så äro de att anses nästan såsom en enda sammansättning i en *Dubitativ fråga*, hvarföre de ock alla upprepas vid det jakande svaret, t. ex. hewosia ja lampaitako ostelet? Hewoisia ja lampaita. — Ostelet ja myytkö hewosia? Ostelen ja myyn. — Tuleeko isä ja äiti? Tulee (jo); tulee isä, waan äiti ei.

b) Indirekt frågesats eller Frågeord utan fråga.

I. *Relaterad fråga* uttryckes i finskan fullkomligt lika med den direkta frågan, endast att frågesatsen föregås af en inledande sats, t. ex. tiedänhä, kenen kirja on nog vet jag, hvems boken är. Hän kysyi minulta, onko mies työssä. Kowasti epäilen, tuleeko mies, wai ei. Hän sanoi, isä ja äitikö tulewat.

* **Anm.** Emedan den svenska partikeln „*om*" (ifall) brukas äfven i betydelse af „*huruvida*", så har man också i finskan begagnat: *1)* jos, i relaterade dubitativa frågor, i stället för =ko, =kö (huruvida), samt *2)* jos . . . eli (tai), i relaterade disjunktiva frågor, i st. för =ko (=kö) . . . wai (huruvida . . . eller); men detta är alldeles orätt. Det svenska

„*om*“ i betydelsen af „*ifall*“ uttryckes med jos, men betydande „*huruvida*“ uttryckes det i finskan med *frågeord*, t. ex. minä kysyn, jos olet ääneti om (ifall) du är tyst, så frågar jag, minä kysyn, olettos ääneti jag frågar, om (huruvida) du är tyst; jos mylly on yhteinen tahi ei, niin meillä on siitä riita om (ifall) qvarnen är gemensam eller ej, så är den ett stridsäple likväl, riita on meillä siitä, onko mylly yhteinen wai ei vi hafva strid derom, huruvida (om) qvarnen är gemensam eller ej. — I den relaterade *disjunktiva* frågan kan likväl den sammansatta partikeln josko begagnas i betydelse af „*huruvida*“, t. ex. meillä on riita siitä, josko mylly on yhteinen wai ei.

II. *Utrops-fråga* uttryckes i finskan alldeles lika med den Qualitativa frågan, och skiljer sig endast derigenom, att den har antingen en interjektion framför sig eller ett kuitenki (kumminki) instucket mot slutet, t. ex. ah, kuinka kaunis on illan kuu! o, huru skön är icke qvällens måne! Ah, miten suloinen Herra on! ack, huru ljuf är icke Herran! Mikä tärkeä kirja tämä kumminki on! hvilken vigtig bok denna dock är!

Anm. 1. Svenskans i dylika fall tillagda pleonastiska negation får i finskan icke finnas. Origtiga äro derföre sådana uttryck som: ah, kuinka kaunis eikö ole illan kuu! och mikä tärkeä kirja eikö tämä ole!

Anm. 2. I en lifligare berättelse begagnas stundom en dubitativ utropsfråga med frågepartikeln vanligen satt till ett pronomen, t. ex. tästäkö kapina kauhea karttui hvad förfärligt buller uppstod ej häraf! sekö silloin huutamaan hvad han då begynte ropa! — I stället för -ko (-kö) begagnas härvid äfven ofta anhangspartikeln -pa- (-pä), t. ex. tämäpä on kallis kirja detta var då en dyr bok! siitäpä ilo kaikille men det var då en fröjd för alla!

III. Interrogativerna begagnas ofta för att uttrycka *Indefinita* begrepp:

1) i nekande satser, och äro då förlängda med

=kaan, =kään (förkort. form =an, =än), t. ex. en ole koskaan nähnyt jag har icke någonsin (aldrig) sett, kukaan ei ollut kotona icke någon (ingen) var hemma, ei tawattu mitään (mitäkään) man träffade icke något (intet);

2) i dubitativa och disjunktiva frågesatser, ifall de begynna *med verbum*, t. ex. menikö kuka sinne gick någon dit? onko kuka mitä saanut har någon fått något? tapasiko poika ketä, wai tuliko hän takaisin kellenkään sanomatta träffade gossen någon eller kom han tillbaka utan att säga ens åt någon? samt

3) i de konjunktionela satser, som begynna med jos, jakka, kun, waikka, t. ex. jos kuka tulee eli jos milloin mitä kuulet, niin sano om någon kommer eller om du någon gång hör något, så säg, kun hän ketä näkee, waikka milloin, niin hän laulelee när han ser någon, fast när som helst, så sjunger han.

Anm. 1. Om =kaan (=kään) hängs efter interrogativerna i en jakande sats, så har anhangspartikeln sin vanliga betydelse af *„ens“*, t. ex. oletkos milloinkaan häntä nähnyt har du ens någon gång sett honom?

Anm. 2. Med undantag af Nominativen kuka begagnas i dessa fall icke öfriga kasus af detta pronomen, utan i deras ställe nyttjas motsvarande kasus af ken, såsom det synes af exemplen.

IV. Tillägg.

Ordens ordningsföljd.

I. Ordställningen i satsen är i de flesta fall beroende endast af den större vigt, det ena eller andra ordet tillägges. Främsta ordet i satsen har

i allmänhet den starkaste vigten såväl i begrepp som ton; derföre stå äfven de ord alltid främst, hvilka hafva enklitiska fråge- eller förstärknings-partiklar, t. ex. poika näki karhun; karhun näki poika; näkipä poika karhun.

* **Anm.** 1. Till undvikande af tvetydighet får en *Genitivus,* såsom objekt, icke ställas så, att den kan fattas såsom en Genitivus Possessivus; derföre får man icke säga: karhun poika näki (björnens gosse), men väl: karhunha poika näki det var ju björnen, som gossen såg.

Anm. 2. Att verbum *finitum* ej begynner perioden, ifall det icke har anhangsord eller är negativt eller imperativt, är anmärkt redan pag. 10 Anm. 2. — Deremot börjas ofta med verbum *infinitum,* t. ex. keskusteltua he suostuiwat siihen sedan man öfverlaggt, biföllo de dertill.

II. I följande fall är dock ordens ordnings-följd så bestämd, att endast Poësin kan rubba den, nemligen: *1) Attributet* står alltid framför sitt substantivum och *Genitivus Possessivus* framför sitt regerande ord, hvarifrån endast attribut kan skilja den, *2) Genitivus, såsom subjekt* till en nominalmodus, står äfven före denna, och *3) Negationsordet* får icke ställas efter det verbum, hvartill det hörer, t. ex. kotiin pojan wanha isä ei tullut hem kom gossens gamla far icke; pojan tähän asti ehdittyä, on kirja lopussa när gossen hunnit härtill, så är boken slut.

Anm. Poesin följer ej den i regeln nämnda ordningsföljden. Dessutom förekommer i poesi äfven: *1)* en *Tmesis,* i det de skilda delarna af ett sammansatt ord antingen skiljas genom ett annat mellanstucket ord, eller ock kastas i omvänd ordning, t. ex. waski oli hattu hartioilla i st. f. waski-hattu oli h. (Kalev. II, 117); kansi kirjo kimmahuta i st. f. kirjo-kansi kimmahuta (Kalev. IV, 132); — *2)* ett pleonastiskt on, antingen: *a)* såsom meterfyllnad, t. ex. oi on wiisas Wuojalainen (Kal. XIII, 47), eller *b)* såsom förstärknings-

partikel jemte eller utan =pa (=pä), t. ex. jop' on astuikſen alemma (Kal. I, 23); mink' on niitti, ſen harawoi (Kal. II, 65, 75).

Om Passivum och Verbum Reflexivum i finskan.

I. Schema för passiva uttryck på finska:

Verbum finitum:

Modus:	Tempus:	Objekt:	Predikat:
Indikativus	presens	minua, ſinua, häntä (hän); meitä, teitä, heitä.	huudetaan jag (du, han, vi, ni, de) uppropas.
	imperfektum		huudettiin jag, du o. s. v. uppropades.
	perfektum		on huudettu jag, du o. s. v. har uppropats.
	plusqvamp.		oli huudettu jag, du o. s. v. hade uppropats.
Koncessivus	presens	minua, ſinua o. s. v.	huudettaneen jag, du o. s. v. tör uppropas.
	perfektum		lienee huudettu jag, du o. s. v. tör hafva uppropats.
Konditionalis	presens	minua, ſinua o. s. v.	huudettaiſiin jag, du o. s. v. skulle uppropas.
	perfektum		oliſi huudettu jag, du o. s. v. skulle ha uppropats.
Optativus	presens	minua, ſinua o. s. v.	huudettakoon jag, du o. s. v. *må* (måtte) uppropas.
	perfektum		olkoon huudettu jag, du o. s. v. *må* (måtte) ha uppropats.
Imperativus	presens	minua, ſinua o. s. v.	huudettakaan man upprope mig, dig o. s. v.
	perfektum		olkaan huudettu man hafve uppropat mig, dig o. s. v.

Verbum infinitum:

Substantivus I.	Partitivus	—	huutaa (olla huudettawana, tulla huudetuksi o. s. v.) att uppropas, att blifva uppropad o. s. v. (fyllnadsverber).

Substantivus	II.	Inessivus	minua, finua o. s. v.	huudettaessa (huutaessa) då jag, du o. s. v. uppropas (temporal-sats).
	III.	Genitivus	minua o. s. v.	(pitää) huudettaman jag o. s. v. bör uppropas.
		Elativus	—	huudettawana olemasta från att uppropas.
		Abessivus	—	huudettawana olematta utan att uppropas.
		Nominat.	—	huudettawana oleminen (huutaminen) att uppropas.
	IV.	Partitivus	—	huudettawana olemista (huutamista) att uppropas.
Adjektivus	I.	Nominat.	minä o. s. v.	(olen) huudettawa jag o. s. v. bör uppropas (gerundivum).
		Genitivus	minua o. s. v.	(hän luulee) huudettawan (han tror) att jag o. s. v. uppropas (objektiv-sats).
		Translat.	minä o. s. v.	(menen) huudettawaksi jag o. s. v. (går) för att, till att uppropas (ändamål och afsigt, final-sats).
		Essivus	minä o. s. v.	(olen) huudettawana jag o. s. v. (är) för att uppropas (i st. f. Iness. Subst. III).
			minä o. s. v.	olen olewinani huudettawana jag o. s. v. låtsar uppropas.
Adjektivus	II.	Nominat.	minä o. s. v.	(olen) huudettu jag o. s. v. (är) uppropad (perifrastisk konjugation).
			minä o. s. v.	olen olewinani huudettu jag o. s. v. låtsar vara uppropad.
		Partitivus	minut o. s. v.	huudettua när jag o. s. v. blifvit uppropad (temporal-sats).
		Translat.	minua o. s. v.	(hän luuli) huudetuksi (han trodde) att jag o. s. v, blifvit uppropad (objektiv-sats).

* **Anm. 1.** Af Modus Substantivus i verbets Impersonela form (det s. k. Passivet) förekommer endast *Inessivus Subst. II* och i förening med verbet pitää äfven, ehuru högst sällan, *Genitivus* af *Subst. III*, t. ex. waadittaessa då man fordrar, pitää tultaman man måste komma, ei lie sinua nähty tätä maata saataessa, ilmoa suettaessa icke torde man hafva sett dig, då man danade denna jord och redde verlden (Kalev. III, 247, 248). — För öfrigt saknas Mo-

dus Substantivus helt och hållet i denna form, hvarföre i dess ställe nyttjas de i Schemat upptagna perifrastiska uttrycken.

Anm. 2. Likaså må här anmärkas, att man sällan nyttjar ens i Aktivum 3:e person af Imperativus och efter negation *alldrig* hufvudverbet i Imperativus, utom i 2:dra pers. singul. I stället för Imperativus i dylika fall nyttjas Optativus och stundom Partitivus Subst. I, t. ex. menköön paha sinne gånge den onde dit, älkäämme menkö vandrom icke, elkää mennä gån icke. — I lagstil förekommer dock 3:e pers. Imperat. Akt., t. ex. kuka toista lyöpi, wetäkään sakkoa den, som slår en annan, han plikte.

* Anm. 3. Utom det impersonela uttrycket finnes för Passivet äfven fyra *personela* och nära nog fullständiga *perifrastiska konjugationer* att tillgå, nemligen: *1)* verbet olen (olla) med Adjekt. I Nominativus (Gerundivum), t. ex. pöytä olisi ollut eilen maalattawa bordet hade bordt målas i går; — *2)* olen (olla) med Adjekt. II Nominativus, t. ex. minä olen kutsuttu jag är kallad, hän olkoon kutsuttu tahi ei han må vara kallad eller icke, wastaaja olkaan manattu, ennenkuin häntä wastaamaan pakotetaan svaranden vare stemd, förrän han tvingas att svara; — *3)* verbet tulen (tulla) med Adjekt. I Translativus, t. ex. minä tulen huomena wihittäwäksi jag blir (ell. kommer) att vigas i morgon, hän tuli jo wihittäwäksi, waan hän kuoli han blef redan (färdig) att vigas, men han dog, jos sinä tulisit wihittäwäksi, niin en minä sinua wihi om du skulle bli att vigas, så viger jag dig icke; — *4)* tulen (tulla) med Adjekt. II Translativus, t. ex. minä tulen wihityksi jag blir vigd, wihityksi tultuansa sedan han blifvit vigd, poika on tullut kutsutuksi gossen har blifvit kallad.

Anm. 4. Då Presens Infinit. Pass., såsom fyllnadsverb i svenskan, borde i finskan återgifvas med Partit. Subst. I, så omskrifves det: *1) vanligen* med *Partit. Subst. I Aktivi* eller med Subst. IV Akt., t. ex. sinua pitää opettaa du bör läras, talo saadaan myydä gården får säljas, hewosen saattaa ostaa nyt hästen kan köpas nu (jfr pag. 76 anm.), pöytä tarwitsee maalaamista bordet behöfver målas; — *2)* med perifrastisk form (vanligen tulla med Transl. Adj. II) i sådana fall, då fyllnadsverbet ger mening äfven med aktiv betydelse och formverbets förbytning till impersonelt ger antingen omening eller annan mening, t. ex. hän an-

ſaitſi tulla walitukſi han förtjente väljas, poika tahtoo tulla kutſutukſi gossen vill bjudas, hän ei tahdo olla rakaſtettu han vill ej vara älskad.

* **Anm. 5.** Om passiva uttrycket skall *förnekas*, så bör märkas: *a)* att sammandragna verbal-konstruktioner i sådant fall sällan begagnas, t. ex. hän luuli ettei ſinua kutſuta (ole kutſuttu) han förmodade att du icke kallas (icke blifvit kallad); — *b)* om satsen är finalsats eller om verbet står i Partitivus Subst. I, så återgifves detta genom en med ettei (att icke) eller kun — ei (emedan — icke) begynnande vanligast impersonel sats, hvari det i svenskan underförstådda subjektet instickes såsom objekt, t. ex. hän kätki leiwän, ettei ſitä ſyötäiſi (ettei koira ſitä ſöiſi) han gömde brödet för att det icke skulle ätas (af hunden), pojaſta on ikäwää, ettei häntä kutſuta (kun häntä ei ole kutſuttu) det är ledsamt för gossen att ej bjudas (vara bjuden).

II. Passivet återgifves i finskan på följande fem sätt:

1) med verbets *intransitiva* form, då sådan förefinnes med rent passiv betydelse, t. ex. minä muutun jag förändras, et muutu du förändras icke, hän muuttui han förändrades, muuttueſſaſi då du förändras;

2) genom omskrifning förmedelst motsvarande Verbum *Faktivum* jemte pronomen reflexivum, ifall subjektet är en person, t. ex. hän kuwauttaa itſeänſä han porträteras, hän on itſeänſä kuwauttamaſſa han är för att porträteras, tuletko itſeäſi kuwauttamaſta kommer du från att porträteras? itſeänſä kuwauttaminen ei haittaa att porträteras skadar ej;

3) med verbets *Impersonela* och perifrastiska form i enlighet med nyss angifna schema, enligt pag. 9 anm. 4 jfr med pag. 10 Reg. c, pag. 72 Reg. III, pag. 73 Reg. II, pag. 77 Reg. 3, pag. 87 Reg. 1,

pag. 91 Reg. 3, pag. 104 Reg. III 2, pag. 105 Reg. 1 jfr med pag. 81 Reg. 2, och pag. 109 Reg. II 3;

4) genom svenska *subjektets förbytning* till objekt i finskan, hvarvid verbet ställes: *a)* i *impersonel* form, enligt pag. 9 anm. 4, pag. 91 Reg. 4, pag. 94 Reg. 2, pag. 107 anm. 2; — *b)* i *aktiv* form, enl. pag. 76 Reg. 1, pag. 88 Reg. 2, pag. 101 anm. 6 och pag. 109 Reg. II 2, pag. 80 Reg. 1; samt

5) med motsvarande former i *Aktivum,* enl. pag. 72 Reg. III, pag. 73 Reg. II, pag. 77 Reg. 2, pag. 88 första anm. jfr med pag. 101 anm. 6, pag. 91 Reg. 3, pag 104 Reg. III 3 och pag. 109 anm. 1 & 2.

III. Vid begagnandet af reflexiva formerna på *u* och *i* bör man ihågkomma, att formen på *u (y)* är egentligen ett vanligt Verbum Intransitivum och begagnas derföre om *liflösa* föremål, då deremot formen på *i* (itſeänſä), uttryckande en medveten handling, är ett rent reflexivum och kan alltså egentligen begagnas endast om *lefvande* föremål, t. ex. wettä wetäyſi weneeſen vatten drog sig i båten; koira nuoleikſe hunden slickar sig, hän löihen rintaanſa ja ſanoi han slog sig för bröstet och sade. (Jfr pag. 7 Reg. I och pag. 8 anm. 2.)

RÄTTELSER:

Sid. 9. Anm. 5 bör rätteligen lyda: Af tuhanſi (1000) begagnas partitiven tuhatta (sdr. tuhat) såsom subjekt, t. ex. tuhat (tuhatta) mieſtä kaatui 1000 man stupade. — Nominativen tuhanſi är högst sällsynt, t. ex. yksi tuhanſi pantiin ſinne, toinen tuhanſi tänne det ena tusentalet lades dit, det andra hit.

,, 26 rad. 11 nedifr., står: „än"; läs: är.

,, 38 rad. 6 nedifr., står: „vika i från, upphöramed något"; läs: vika ifrån, upphöra med något.

,, 68. Efter Reg. IV bör införas: Anm. 3. Om paitſi betyder „*med undantag af*", så är det konjunktion, svarande mot mutta ei (men icke), och verkar ej på det följande ordet, t. ex. hän toi kaikki paitſi (mutta ei) leiwän han hemtade allt med undantag af (men icke) brödet, hän antoi kaikille paitſi minulle ei han gaf åt alla utom åt mig, kaikki on niin tyyntä, paitſi lintujen laulu, jolla he ſanowat päiwälle terwetuliaiſet allt är så tyst utom fåglarnes sång, hvarmed de hälsa dagen.

31 ✱ III. 86

Pris: 2 Mark.

Inom. kiel, 3.
Coander

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA
120 102 0579